ØKONOMI OG POLITIK

27. ÅRGANG NR. 3 JULI-SEPT. 1953

Indhold

Italien under de Gasperi 219
Landbrugsstrukturen i Det mellemste Østen 234
Franske problemer efter præsidentvalget 249
Den internationale økonomiske situation 261
Den økonomiske udvikling i Danmark 279
Politisk kronik 290

Kvartalsskrift udgivet af

INSTITUTET FOR HISTORIE OG SAMFUNDSØKONOMI

EJNAR MUNKSGAARD . KØBENHAVN 1953

ITALIEN UNDER DE GASPERI

Af Erik Reske-Nielsen

Den 28. juli 1953 demissionerede den kristelig-demokratiske ministerpræsident Alcide de Gasperi og afløstes af partifællen Giuseppe Pella. Dermed skiftede Italien for første gang i næsten otte år regeringschef. De Gasperi dannede sit første ministerium den 4. december 1945 med den hovedopgave at føre landet frem til valget af en grundlovgivende forsamling i juni måned det følgende år. Han styrede først i spidsen for en koalitionsregering, hvori kommunister og socialister var ledende sammen med de kristelige demokrater. Efter valget til nationalforsamlingen og folkeafstemningen om monarkiets afskaffelse fortsatte de Gasperi som regeringschef, efter at det havde vist sig, at hans parti var Italiens absolut stærkeste, og en tid opretholdtes koalitionen med kommunister og socialister. I 1947 blev samarbejdet imidlertid sprængt, og italiensk politik har siden været præget af kampen mellem det katolske centrum og det yderste venstre. I de sidste to-tre år har højre imidlertid atter gjort sig gældende i form af monarkisme og nyfascisme med det resultat, at centrum har lidt tab. Det er denne politiske udvikling, der bærer hovedskylden for de Gasperis fald i sommeren 1953, men den er delvis forårsaget af, at det kristelig-demokratiske regime ikke fuldt ud har formået at løse de kæmpemæssige opgaver, det har været stillet overfor. Et reformarbejde var ganske vist blevet påbegyndt, da genopbygningen af krigsødelæggelserne var overstået, men det gik langsomt og hæmmedes af brydninger indenfor den midterblok, hvorpå de Gasperis magt hvilede. Hans nederlag i juli 1953 har imidlertid medført, at vanskelighederne er blevet endnu større, og det er et åbent spørgsmål, om centrumsgruppen herefter vil være i stand til at bremse det skred i vælgermasserne i retning af yderste venstre og yderste højre, der aftegnede sig ved valgene i juni 1953.

Koalitionen og valget i 1946.

Da de Gasperi kom til magten, var der ikke meget, som tydede på, at han kunne fastholde den i otte år. Det lykkedes ham imidlertid at holde koalitionen sammen, så der den 2. juni 1946 kunne afholdes valg til en grundlovgivende nationalforsamling samtidig med, at en folkeafstemning afgjorde, at kongedømmet skulle ophøre og Italien herefter være en republik.

Valget var præget af opgøret med fortiden og af, at hele det politiske appa-

rat lå i hænderne på den demokratiske og republikanske front, der havde samarbejdet mod fascismen og med de allierede. Det var også tydeligt, at forholdene endnu var uklare, og at de forskelligste særinteresser afspejlede sig i valgkampen. Det fremgik alene deraf, at der deltog ikke færre end 324 partier, hvoraf ganske vist de fleste var helt lokalt betonede, men ved valget blev stemmerne koncentreret på de tre hovedpartier: kristelige demokrater, socialister og kommunister. Af de 556 pladser tilfaldt 207 de kristelige demokrater, som fik 8 af 23 millioner stemmer, altså godt 35 %. Socialisterne erobrede 115 mandater på 4,7 mill. stemmer (20,7 %), og kommunisterne 104 med 4,3 mill. stemmer (18,9 %). Langt bag efter kom den national-demokratiske union, der var et sammensurium af politikere fra den førfascistiske tid (Nitti, Orlando og Bonomi) og enkelte modstandsfolk med de liberale som kerne. Partiet stod et godt stykke til højre og tonede ikke rent republikansk flag. Unionen opnåede 41 pladser og samlede 1,6 mill. stemmer. Det var lidt mere end det parti, der blev anset for at være fascismens arvtager, Uomo Qualunque – menigmandspartiet, der stod under ledelse af digteren Guglielmo Giannini og som på et meget tåget og demagogisk program opnåede 30 mandater. Derefter fulgte republikanerne med 1 mill. stemmer og 23 mandater. Dette parti rummede antifascistiske veteraner som f. eks. Carlo Sforza. En monarkistisk „frihedsblok" vandt 16 mandater, mens alle andre partier tilsammen kun fik 20 repræsentanter.

Socialisterne sprænges 1947.

Nationalforsamlingens fornemste opgave var at gennemføre en ny forfatning, og det var helt i overensstemmelse hermed, at regeringssamarbejdet mellem de store partier fortsatte under de Gasperis ledelse og med 8 ministre fra de kristelige demokrater, 4 socialister, 4 kommunister, 2 republikanere og 1 liberal. Det varslede dog om kommende uro, at kommunisternes leder, Palmiro Togliatti ikke ønskede at genindtræde i regeringen. De Gasperi beklædte selv de vigtige poster som ministerpræsident, udenrigsminister og indenrigsminister. Socialistføreren Pietro Nenni var minister uden portefeuille. Regeringen blev rekonstrueret allerede i oktober 1946, idet Nenni overtog udenrigsministerposten med den opgave at opnå en revision af de strenge fredsbetingelser og lade Italien yde sit bidrag til international solidaritet i F.N.

Nenni blev dog ikke siddende længe. Det skyldtes de store brydninger, der fra første færd havde kunnet konstateres indenfor det socialistiske parti, hvor Nennis venstrefløj stadig måtte kæmpe med en højregruppe under ledelse af den tidligere Parisambassadør, Giuseppe Saragat og den gamle socialist Ivan Matteo Lombardo. En konflikt blev uundgåelig, da det kommunistiske og det socialistiske parti på Togliattis og Nennis initiativ den 27. oktober i Rom underskrev en samarbejdspagt. Dens ordlyd var ikke faretruende. Man ville gennemføre en fuldstændig likvidering af fascismen, forsvare den republikanske styreform, nationalisere monopolindustrier og store banker, gennemføre en jordreform ved udstykning af storgodserne og oprettelse af kooperativer, sikre arbej-

derne bedre levevilkår, modernisere skattesystemet og føre en udenrigspolitik, som skulle sikre Italiens uafhængighed. Men det var selve princippet, der fik det socialistiske parti til at slå revner. Højrefløjen ville under ingen omstændigheder indgå ægteskab med kommunisterne og nægtede at gå med til aftaler, som bandt det socialistiske parti nærmere til det kommunistiske end til det førende parti i koalitionsregeringen, de kristelige demokrater. Sporene fra udviklingen i Østeuropa skræmte. I begyndelsen af januar 1947 kom det på den socialistiske partikongres til åbent brud mellem Nenni og Saragat, som udtrådte af partiet og dannede et nyt parti, Partito Socialista dei Lavatori Italiani. 40 af de 115 socialister i nationalforsamlingen fulgte ham og fik bl. a. tilslutning fra digteren Ignazio Silone og Giacomo Matteotti – en søn af den socialistiske fører, som fascisterne myrdede i 1924.

Sprængningen af det socialistiske parti medførte en regeringskrise, idet Nenni forlangte sin afsked. Efter langvarige forhandlinger dannede de Gasperi 2. februar 1947 atter regering med 7 kristelige demokrater, 3 kommunister, 3 Nenni-socialister samt 2 uafhængige, hvortil man regnede udenrigsminister Carlo Sforza, der fik den opgave at underskrive fredstraktaten. Indenrigsminister blev for første gang Mario Scelba fra de kristelige demokrater, der med stor dygtighed og hårdhed beklædte denne post i de følgende år. Han fik således ansvaret for at opretholde ro og orden i en vanskelig tid med stadig voksende politisk spænding og stærke sociale modsætninger.

Koalitionens sammenbrud 1947.

Koalitionsregeringen sejlede på ingen måde i smult vande, og de økonomiske problemer blev med voksende styrke stridsemner. Inflationen fortsatte, og lønningerne sakkede hurtigt agterud efter priserne. Socialister og kommunister krævede derfor store lønforbedringer for arbejdene, mens de kristelige demokater ønskede at bekæmpe inflationen gennem nedskæringer på budgettet, bl. a. ophævelse af det tilskud, der blev ydet til at holde brødprisen nede, og øgede skatter. Følgen blev en konflikt indenfor regeringen, og 13. maj 1947 måtte de Gasperi demissionere. Efter at Nitti forgæves havde forsøgt at sammensætte det nye kabinet, dannede de Gasperi igen regering, men uden socialister og kommunister, som erstattedes af den nationaldemokratiske union og uafhængige. Sforza blev atter udenrigsminister og Scelba indenrigsminister, mens de økonomiske og finansielle problemer blev overdraget den uafhængige professor Luigi Einaudi. Den nye regering fik vanskelige kår, idet socialister og kommunister gik i skarp opposition med anvendelse af strejker og uroligheder. Socialisternes og kommunisternes udtræden betød på den anden side, at regeringen fik friere hænder til at gennemføre en konsekvent økonomisk politik. Endvidere så U.S.A. efter regeringsskiftet med større tillid på Italien og var derfor villigere til at yde økonomisk hjælp.

I december udvidede de Gasperi regeringens grundlag ved at optage 3 af Saragats højresocialister, 1 liberal og 1 republikaner i sit kabinet. Det skete efter at nogle kommunevalg havde givet et fingerpeg om de moderate socialdemokraters styrke. Medvirkende til de Gasperis politik var også spektaklerne

i efteråret 1947, de alvorligste siden krigens ophør. De antog hovedsagelig form af slagsmål mellem kommunister og socialister på den ene side og monarkister og neofascister på den anden side. Fascistiske kontorer og blade var i løbet af 1947 begyndt at dukke op, samtidig med at Gianninis qualunquister begyndte at gå i opløsning, efter at de ved de romerske kommunevalg var blevet halveret. I stedet trådte en mere åbenlys fascistisk bevægelse frem, nemlig M.S.I. – Movimento Sociale Italiano – og det lykkedes ikke at standse partiet, skønt der i november 1947 blev vedtaget en lov om beskyttelse af den demokratiske republik, hvorved der fastsattes strenge straffe for fascistisk virksomhed og „voldelig" monarkisme – og med et specielt forbud mod oprettelse af militære korps. Baggrunden var, at der i sommeren 1947 var blevet afsløret store våbenlagre og en hemmelig fascistisk kamporganisation, der efter sigende havde 300.000 medlemmer. Både M.S.I. og monarkisterne klarede frisag, men sloges til gengæld drabeligt og blodigt med „de røde" i storbyernes gader og i landsbyerne.

Forfatningen 1947.

Til trods for uroen lykkedes det nationalforsamlingen 22. december 1947 at vedtage den nye forfatning for republiken Italien, der trådte i kraft 1. januar 1948. Den indeholdt bestemmelser om et tokammerparlament, bestående af et senat, valgt af mænd og kvinder over 25 år, og et deputeretkammer valgt på 5 år på grundlag af 21 års almindelig valgret. Forfatningen sikrede bl. a. retten til at strejke og til ferie med løn. Fascismen blev forbudt og erobringskrige ligeledes. Et vist lokalt selvstyre, som iøvrigt allerede i 1946 var blevet gennemført på Sicilien, blev grundlovsfæstet. Den bestemmelse, der gav anledning til de største kampe, var paragraffen om religionsfrihed. Den gennemførtes, men Lateranoverenskomsten af 1929 vedblev at gælde – til trods for hårdnakket modstand fra socialistisk side. Det betød, at katolicismen bevaredes som statsreligion, og at der undervistes i den katolske lære i skolerne. Dog lykkedes det socialister og kommunister at forhindre de kristelige demokrater at gennemføre skilsmisseforbud.

Valget 1948.

I maj 1948 afholdtes derefter valg til senat og deputeretkammer. Forud gik en voldsom valgkamp, hvorunder kommunisterne og Nenni-socialisterne besluttede at opstille en fællesliste som „den folkedemokratiske front". Dette fremkaldte opposition blandt socialisterne, Lombardo trådte ud af partiet og sluttede valgalliance med Saragats socialdemokrater. Folkefronten angreb på det voldsomste de Gasperis økonomiske og sociale politik og forlangte kompromisløs kamp mod Marshallplanen og den vestorienterede udenrigspolitik. Efterhånden blev valgkampen et opgør mellem kommunisterne og de kristelige demokrater, som fik støtte af paven og vestmagterne. De forenede Stater og Storbritannien lovede økonomisk hjælp og gav i marts tilsagn om Triesteområdets tilbagegivelse. Samtidig startede kirken en vældig propagandaoffensiv til fordel for de kristelige demokrater. I en proklamation hævdede den verdslige organisation,

„Den katolske aktion", at „timen med det store slag for Kristus eller imod Kristus" var inde, ligesom den erklærede, at udeblivelse fra valgstederne var et frafald – hvilket iøvrigt blev understreget af indenrigsminister Scelba gennem en forordning om, at det skulle anføres i borgernes papirer, hvis de ikke mødte op til valget. Dette kunne bl. a. få betydning ved udstedelse af valutabevillinger, pas o. s. v. Højdepunktet blev nået, da Milanos ærkebiskop, kardinal Schuster, i et hyrdebrev påbød sine præster ikke at meddele absolution til „kommunister eller medlemmer af andre bevægelser imod den katolske kirke". Også paven gik ind i kampen og erklærede i sit påskebudskab, at der ingen plads var „for blind tro på dem, der først udtrykker stor respekt for religionen og derefter afslører sig som fornægtere af alt, som er helligt".

Til trods for den meget bitre og hadefulde tone i propagandaen holdt partierne i det store og hele en aftale om at undgå uroligheder og slagsmål, og selve valghandlingen blev afviklet under civiliserede former. Resultatet blev en sejr for de Gasperi. Af deputeretkammerets 574 mandater erobrede de kristelige demokrater 307 på 12,752,000 stemmer (48,7 %). Den folkedemokratiske front fik 182 pladser og 8 millioner stemmer (30,7 %), mens Saragats socialdemokrater opnåede 33 mandater og 1,861,000 stemmer (7,1 %). Qualunquisterne forsvandt fuldstændigt. Efter nederlaget i de romerske kommunevalg var partiet blevet splittet på spørgsmålet om samarbejde med regeringen. Giannini selv var kommet i mindretal og sluttede sig før valget sammen med Nitti og de liberale til „Den nationale blok", som opnåede 1 million stemmer og 18 pladser i deputeretkammeret. Monarkisterne samlede 730,000 stemmer og fik 14 mandater, det nyfascistiske M.S.I. klarede ½ million stemmer og fik 6 repræsentanter, mens republikanerne måtte nøjes med 650,000 stemmer og 9 mandater.

Senatsvalgene fik stort set samme udfald, men på grund af en ordning med et antal permanente mandater til gamle antifascister, partisanledere, tidligere ministerpræsidenter etc. opnåede de kristelige demokrater ikke absolut flertal, idet majoriteten af de permanente pladser lå hos venstresocialister og kommunister. Det betød, at de kristelige demokrater ikke helt opnåede den overvældende magtstilling, som de efter valgresultatet skulle have haft.

Social gæring 1948–49.

Derefter fulgte et præsidentvalg, foretaget af de to kamre, der resulterede i, at de Gasperis højre hånd i økonomiske spørgsmål, professor Einaudi, blev valgt. Folkefronten tilkendegav sin opposition ved at aflevere blanke stemmesedler.

Efter præsidentvalget blev de Gasperis regering omdannet, men bestod fortsat af en koalition af kristelige demokrater (11), socialdemokrater (3), liberale (2), republikanere (1) og uafhængige (3). Giuseppe Pella overtog den økonomiske koordinering efter Einaudi og finansministeriet blev besat med Ezio Vanoni.

Valget medførte ingen afspænding. Voldshandlinger hørte til dagens orden, og i juli måned blev Togliatti meget alvorligt såret ved et revolverattentat, som

neofascisterne var mestre for. De kommunistiske fagforeninger svarede med strejker, og der blev stadig gjort betydelige fund af illegale våben – både kommunistiske og (især) neofascistiske. Endnu værre var det, at det ikke lykkedes regeringen at dæmme op for inflationen, og at levestandarden for de brede lag konstant forringedes. Tjenestemændene gik i strejke og forlangte højere løn, men de alvorligste vanskeligheder indfandt sig, da landarbejderne i Podalen og Latium i forsommeren 1949 etablerede store arbejdsnedlæggelser og opretholdt dem i stadig kamp mod politiet, så de til slut fik deres krav om højere løn og bedre arbejdsvilkår trumfet igennem. Det inspirerede landarbejderne andre steder til at gå samme vej til trods for, at regeringens jordreformplaner netop nu begyndte at tage form. Helt galt blev det i Syditalien og på Sicilien, hvor det jordløse landproletariat i slutningen af 1949 og begyndelsen af 1950 begyndte at beslaglægge godsejerjord og udstykke den. Der lå utvivlsomt kommunistisk agitation og taktik bag disse bevægelser, men de havde også solid rod i den sociale nødstilstand og en ikke uberettiget misfornøjelse med, at regeringen ikke havde indfriet sine løfter om en jordreform og at de udarbejdede projekter var af langt mindre omfang, end man havde tænkt sig.

Det hjalp noget, at inflationen i 1950 kunne betegnes som standset. Priserne kom nu til at ligge nogenlunde fast, og Italien nød godt af Marshallhjælpen. Også på anden måde flød der dollars til landet, idet regeringen i 1948 ophævede et dekret fra 1942 om forbud mod udenlandske kapitalinvesteringer. Betydelig amerikansk kapital blev herefter anbragt i foretagender som f. eks. Fiatfabrikkerne, ligesom det var amerikanerne, der stod bag anlægget i 1949 af store olieraffinaderier i Livorno og Bari. Men de Gasperis, Einaudis og Pellas økonomiske politik kostede i andre henseender dyrt og betød i hvert fald på kort sigt store vanskeligheder og ofre. Kreditindskrænkningen medførte i forbindelse med befolkningstilvæksten, at arbejdsløsheden fortsat lå meget højt. Det officielle tal var 2 millioner, men i realiteten lå det på 4 millioner, når halvbeskæftigelse o. lign. blev taget i betragtning.

Imens fortsatte den bitre kamp mellem kristelige demokrater og kommunister. Vatikanets organ, "Osservatore Romano" erklærede, at alle, der tilsluttede sig, arbejdede for eller forsvarede kommunismen, skulle ekskommuniceres, mens Togliatti i et interview hævdede, at italienske arbejdere ikke ville kæmpe mod russiske styrker, der trængte ind i landet under tilbagevisning af et angreb.

Samtidig blev det klart, at socialisterne af alle afskygninger var inde i en alvorlig krise. Nenni gjorde sig i 1949 til talsmand for at fortsætte det meget intime samarbejde med kommunisterne i en folkefront, men mødte opposition i partiet under ledelse af Giuseppe Romita, som derefter blev ekskluderet. Også blandt Saragats folk opstod en splittelse, som resulterede i, at de socialdemokratiske ministre trådte ud af regeringen. Til de mere interne vanskeligheder kom nu spørgsmålet om en sammenslutning med Romitas og Silones nye socialistparti, der nægtede at samarbejde med kommunisterne, men som heller ikke ville have noget med de kristelige demokrater og navnlig ikke Atlantpagten at gøre. Da problemet kom for på partikongressen i januar 1950 afslog Saragat en sammenslutning med Romita, men opnåede blot, at 9 af de 33 socialdemokrater i deputeretkammeret gik over til Romitas socialistiske enhedsparti.

Derefter var det igen muligt for Saragat-socialisterne at indtræde i regeringen, som blev omdannet 27. januar 1950. Saragat selv holdt sig udenfor, men Lombardo blev atter minister. Et af formålene med at genoptage samarbejdet var at få gennemført en sammenslutning af de katolske og de socialistiske fagforeninger, så de bedre kunne tage kampen op mod det dominerende kommunistiske C.G.I.L. Ved rekonstruktionen trak de liberale, der var koalitionens mest konservative parti, sig ud, idet de erklærede sig for modstandere af agrarreformens konfiskationer af godsejerjord.

Socialisternes hovedpine var dog endnu langtfra forbi, og i april 1951 trak Saragat-folkene sig endnu engang ud af regeringen. Herefter knyttedes de moderate socialister og Romitas enhedssocialister nært sammen, men først på en kongres i Bologna i januar 1952 blev de organiseret som eet parti – det italienske socialdemokratiske parti. Det lykkedes dog ikke at formulere et program, alle kunne samles om. Det var især spørgsmålet om forholdet til N.A.T.O., der skilte vandene. Saragat led et nederlag, idet ikke han, men Romita blev valgt til partiets generalsekretær.

Bortset fra socialisternes vanskeligheder var de mest iøjnefaldende træk i det politiske billede i 1952 det yderste højres – neofascisters og monarkisters – fremmarch og visse tegn på, at de kristelige demokrater var ved at gå tilbage. Det fik udtryk ved kommunalvalgene, der afholdtes fra maj til oktober. Strømkæntringen var kraftigst i Syditalien, hvor de kristelige demokrater tabte mange stemmer, mens kommunisterne gik frem og nyfascisterne viste uventet styrke. Til gengæld vandt de kristelige demokrater noget i de norditalienske industribyer.

Kommunevalgene fik til følge, at de Gasperi omdannede sin regering. Han overtog selv udenrigsministerposten, men den vigtigste ændring var, at Amintore Fanfani fra de kristelige demokraters venstre fløj blev landbrugsminister for at tilkendegive, at jordreformen ville blive ført videre med øget kraft. Overfor de mere og mere kæphøje neofascister, der navnlig i Triestespørgsmålet fandt taknemmeligt agitationsstof, greb regeringen i juni 1952 ind med en lov, der var rettet mod partier, som tilstræbte et autoritært styre, men dens konsekvens blev blot, at M.S.I. erklærede at ville anvende demokratiske metoder. Partiet ville bekæmpe kommunismen, men de fastholdt den republikanske statsform, ligesom det sympatiserede med atlantpagtpolitikken – om end man naturligvis fandt, at Franco-Spanien skulle indtræde i N.A.T.O. Partiets styrke voksede, efter at det i 1951 havde fået en ret betydelig presse med „Popolo d'Italia Nuovo" som hovedorgan – et navn, der fortalte mere om M.S.I.s hensigter end alle forsikringer om et demokratisk sindelag.

De Gasperis valglov og valgkampen 1953.

Det var imidlertid ubestrideligt, at neofascisterne – og til dels monarkisterne var i rivende fremgang og gjorde indhug på midterpartierne. Dette var så meget mere alvorligt som der skulle afholdes valg til deputeretkammeret i 1953. De Gasperi forsøgte at klare situationen ved 18. oktober 1952 at fremsætte forslag om en ny valglov, hvorved det parti eller den partikoalition, der op-

nåede over halvdelen – 50,1 % – af de afgivne stemmer, skulle tildeles ekstramandater, så det kom til at råde over ⅔ flertal i kammeret. Forslaget vakte voldsom harme hos såvel højre- som venstreoppositionen. Under debatterne kom det flere gange til slagsmål og kraftige demonstrationer. Også centrumspolitikere viste betænkelighed, så de Gasperi måtte tilsidst gøre sagen til et kabinetsspørgsmål. Først efter 70 timers debat fik han loven vedtaget. Også i senatet voldte den stort besvær, men efter et møde, der varede 27 timer, blev loven omsider vedtaget.

7. og 8. juni 1953 afholdtes valgene til deputeretkammeret. I modsætning til 1948 ønskede venstresocialisterne ikke denne gang at gå i valgforbund med kommunisterne, og Nenni viste på kongressen i januar stærkere tilbøjelighed end tidligere til at tage afstand fra kommunisterne. Lige før valget tilbød han regeringsblokken en alliance på betingelse af en ændring af Italiens udenrigspolitik og øget kamp mod arbejdsløsheden. Også denne gang var tonen i valgkampen meget bitter, og det kom til mange blodige sammenstød, navnlig mellem kommunister og nyfascister og mellem disse og politiet. Kirken kastede endnu engang sit lod i vægtskålen til fordel for de kristelige demokrater, hvis propaganda var mindst lige så kras som i 1948. Den kommunistiske fare fremstilledes i mange byer ved galger med dinglende reb, og store vandreudstillinger demonstrerede, hvordan det ville gå, hvis kommunisterne vandt magten. I erkendelse af, at yderpartiernes tilhængere nok skulle møde frem ved afstemningsstederne iværksatte de kristelige demokrater desuden en vældig kampagne for at lokke sine vælgere frem.

Selve valget foregik i ro og orden med en valgdeltagelse på 93 %, men blev alligevel et nederlag for de Gasperi. Centrumpartierne fik lige over 50 % af stemmerne ved senatsvalget, men derimod ikke til deputeretkammeret. Det var ikke så meget de kristelige demokrater, der svigtede, som småpartierne. Både højre og venstre gik frem – kommunisterne samlede næsten 2 mill. stemmer mere end i 1946, mens højrefløjens største gruppe blev monarkisterne under ledelse af den stenrige neapolitanske skibsreder Acille Lauro, hvis parti kort før valget havde opnået godkendelse fra den landflygtige ekskong Umberto.

Valget til deputeretkammeret gav kun centrumkoalitionen 48,7 % af stemmerne, men den bevarede dog et knebent flertal på 10 mandater. I senatet fik de kristelige demokrater 116 mandater (mod 133 i 1948), kommunisterne 54 (37), socialisterne 28 (30), kommunistisk-socialistiske fælleskandidater 4, monarkister 16 (3), neofascister 9 (1) og de Gasperis støttepartier 9 (23). Desuden blev der valgt een uafhængig senator, mens resten var honorære pladser.

Valgresultatet satte de Gasperi i en meget vanskelig situation. De kristelige demokrater havde ganske vist hævdet sig godt, og de egentlige tabere var de andre centrumpartier. Kommentarerne i både den moderate italienske og den udenlandske presse mindede om, at der havde hersket en lignende situation ved Mussolinis magtovertagelse i 1922, og at det „negative flertal" i Weimarrepublikken havde gjort det muligt for Hitler at komme til magten. Man pegede navnlig på, at 6 millioner havde bekendt sig til kommunismen.

Fuldt så alvorlige var imidlertid tegnene på, at det kristeligt-demokratiske parti var ved at slå revner. Nennis tidligere tilbud om en alliance havde nu

Valgene 1946–53.

	Nationalfors. 1946 1000 st. mand.		Deputeretkam. 1948 1000 st. mand.		Deputeretkam. 1953 1000 st. mand.	
Venstre						
Kommunister	4.343	104	8.026	182	6.123	143
Socialister	4.745	115			3.440	75
	9.088	219	8.026	182	9.563	218
Centrum						
Socialdemokrater	–	–	1.861	33	1.224	19
Republikanere	998	23	650	9	438	5
Kristelige demokrater	8.083	207	12.752	307	10.860	262
Nationaldem. Union	1.559	41	–	–	–	–
Liberale	–	–	–	–	816	14
Nationale Blok	–	–	1.002	18	–	–
	10.640	271	16.264	367	13.338	300
Højre						
Uomo Qualunque	1.210	30	–	–	–	–
M.S.I.	–	–	525	6	1.580	29
Monarkister	636	16	730	14	1.857	40
	1.846	46	1.255	20	3.437	69
Andre partier, uafhængige	1.379	20	883	5	750	3

væsentligt større interesse for ministerpræsidenten, og han var ikke utilbøjelig til at søge den koalition med socialisterne, som ville betyde en meget mere effektiv og sikker støtte end de liberales og republikanernes. Han manglede heller ikke sympati for dele af Nennis sociale og økonomiske program, men tørnede hårdt sammen med ham om udenrigspolitikken. Nenni havde nok erklæret, at han akcepterede Italiens medlemsskab i Atlantpagten, men også, at dennes helt defensive karakter måtte sikres bedre, og den amerikanske indflydelse begrænses. De Gasperi var tilbøjelig til at søge en løsning af krisen gennem en venstreorienteret kurs, men opnåede derved at støde sit partis højrefløj fra sig. Også blandt socialdemokraterne herskede der rådvildhed. En gruppe ønskede at mægle mellem Nenni og de Gasperi og selv tage del i en koalition med de to partier, mens andre mente, at en sådan kurs blot ville kaste de kristelige demokrater og monarkisterne i armene på hinanden.

Enden på overvejelserne blev, at de Gasperi først demissionerede 29. juni og fjorten dage efter dannede sin ottende regering. Den kom udelukkende til at bestå af folk fra hans eget parti. Det betød, at Italien for første gang siden krigen havde fået en mindretalsregering, og at dens liv afhang af socialdemokraternes, de liberales og republikanernes holdning. Støtten var usikker. Alle tre partier havde tabt stemmer ved valget og var tvivlrådige med hensyn til

den kurs de burde følge. Det gjaldt i særdeleshed socialdemokraterne, hvis indre vanskeligheder var blevet mangedoblet p. gr. af Nennis nye linie. Efter kun 10 dage mislykkedes det da også for regeringen at opnå et tillidsvotum, og de Gasperi demissionerede.

Genopbygningen under de Gasperi.

De Gasperi kunne ved sit fald se tilbage på næsten otte års styre, hvor Italien havde gjort store fremskridt. Det gjaldt hovedsagelig på det økonomiske område, hvor regeringen i 1945 havde stået overfor vældige problemer. Både industrien og landbruget var ramt af de hårde kampe mellem tyskerne og de allierede, jernbaner og jernbanemateriel var næsten tilintetgjort, og selv vejene var for størstepartens vedkommende temmelig ubrugelige. 90 % af handelsflåden var gået tabt. Bolignøden var katastrofal, industriproduktionen faldt til 40 % af førkrigsniveauet, og landbruget kunne ikke fremstille tilstrækkelige mængder fødevarer. I store masser var flygtningene kommet fra kolonierne i Afrika og øgede befolkningspresset. Da hæren blev demobiliseret og den fascistiske milits opløstes, meldte sig problemet om at forsørge de mænd, der herved kom til at stå uden beskæftigelse. Arbejdsløsheden slog alle rekorder.

Hertil kom, at Mussolinis Italien ikke havde været økonomisk særlig godt funderet. Siden indvandringen til amerikanske lande stort set var blevet stoppet i 1920erne, var befolkningstrykket vokset hastigt, selvom det delvis havde fundet afløb i de nu tabte kolonier. Italien savnede råstoffer til sin industri, og hele det sydlige Italien var et socialt og teknisk tilbagestående landbrugsområde – med forhold så slette som intet andet sted i Europa, med undtagelse af Spanien. Heller ikke finansvæsenet var godt, og det fascistiske diktatur havde undladt at skabe et effektivt skattesystem, der fordelte byrderne på en rimelig måde.

De Gasperis første regeringstid gik med at lappe krigens værste skader. Årene 1945–47 betegner den periode, hvor italienerne kæmpede for atter at få det økonomiske liv igang. Kampen mod sulten stod i første række og blev væsentligst vundet takket være den hjælp, Italien modtog gennem UNRRA. Lidt efter lidt kom dyrkningen af jorden pånyt i gang og besætningerne begyndte at vokse. De vigtigste industrier fik en speciel håndsrækning og de store huller i kommunikationssystemet blev udfyldt.

Den egentlige genopbygning i større stil kunne derimod først begynde i midten af 1947 og varede til 1950. En af de vigtigste opgaver var at dæmme op for inflationen. Takket være en stram kreditpolitik lykkedes det over forventning. Marshallplanen medvirkede i høj grad til at øge produktionen og dermed stabilisere valutaen. I 1948 var industriproduktionen omtrent kommet på højde med 1938 og fortsatte stigningen i de følgende år. Landbruget tog længere tid om at komme på højde med førkrigsproduktionen, men nåede det dog i 1951. Også udenrigshandelen passerede i 1950 førkrigstallene.

Agrarspørgsmålet.

Genopbygningen kunne således betragtes som afsluttet omkring 1950, og den økonomiske politik trådte derefter ind i en ny fase. Den blev præget af en

lovgivning, der sigtede mod at råde bod på den økonomiske strukturs værste skavanker. Med statsstøtte udnyttedes de store naturgasressourcer for at opveje mangelen på kul og olie, den betydeligste hæmsko på udviklingen af industrien. Også stålindustrien blev støttet, da de høje stålpriser f. eks. hemmede skibsbyggeriet.

Langt den største interesse samlede sig dog om reformerne i de tilbagestående dele af landet. Deres heldige gennemførelse er betingelsen for, at den økonomiske politik kan lykkes, for Italiens problem er mere end noget andet Mezzogiorno – Syditalien. En ophjælpning af den ludfattige befolkning i disse egne vil betyde, at den får øget købekraft og industrien dermed et større hjemmemarked, hvoraf følger mindre arbejdsløshed og atter større afsætning. Fremskridtene i industrien er allerede kommet landbruget til gode – maskiner og redskaber er blevet billigere, produktionen af gødningsstoffer er vokset, der er kommet mere elektrisk kraft, og transportforholdene er blevet bedre. Men hidtil har det fortrinsvis været det i forvejen højere udviklede landbrug i Norditalien, der har nydt godt heraf, idet landbefolkningen i Mezzogiorno simpelt hen er for uoplyst og dårligt stillet og det tekniske stade for lavt til at forbedringerne har kunnet udnyttes afgørende.

Det er Syditalien, landboreformerne hovedsagelig har taget sigte på. Tidligere regimer har været inde på en lignende vej, men aldrig i en sådan målestok og med så megen kraft som efter 1945.

Syditalien rummer store muligheder for at blive et rigt landbrugsland. Det er blot blevet vanrøgtet og forsømt gennem århundreder. Befolkningens fattigdom har præget hele livsformen i Mezzogiorno, og det er vanskeligt for andre europæere at fatte det liv, den syditalienske landbefolkning fører – uden skoler og hospitaler, uden veje eller offentlige transportmidler, uden vandledninger, der kan føre vand til de stærkt tørkeramte egne, uden moderne redskaber og brugsmetoder. Landbruget i sydens latifundieregion er hovedsagelig baseret på hvedeavl, og de fraværende godsejere har kun sjældent vist nogen interesse for at forbedre jorden, modernisere driften eller omlægge den til kvæg- eller frugtavl. Afgrøderne og fæstebøndernes forpagtningsafgifter har hidtil kastet tilstrækkeligt af sig til at sikre godsejerne et liv i luksus på herregården eller i storbyerne – fjernt fra landproletariatets problemer og trusler.

At løse problemet Mezzogiorno er en overordentlig indviklet sag. Det er ikke blot et spørgsmål om at gennemføre en jordreform, der tager jorden fra godsejerne og giver den til de jordløse landarbejdere. De nye jordejere skal have besætninger og redskaber, og de skal have mulighed for at anvende disse redskaber og dyrke jorden efter moderne metoder, hvilket forudsætter et oplysningsarbejde, der vanskeliggøres, fordi befolkningen overvejende består af analfabeter.

Det varede noget, før de Gasperis styre tog sig af Mezzogiorno-problemet. Genopbygningen måtte gå forud for reformerne, og megen modstand måtte overvindes – både blandt de, der ville lide tab, og blandt tilhængerne af en omvæltning i et langt hastigere tempo og med mere drastiske midler. Landboproletariatet tog ofte sig selv til rette, og jordløse landarbejdere okkuperede slet og ret dele af godserne – en fuldt forståelig handling, men også en revolutionær fremgangsmåde, som ingen regering kunne anerkende og som i hvert

fald delvis var inspireret af kommunistiske agitatorer, der herved mere tjente partiets end bracciantis – de jordløses – interesser.

I 1948 tog regeringen det første skridt, da den i et dekret fastsatte betingelserne for, hvorledes staten kunne yde landarbejdere og småbrugere hjælp til køb af jord. Men dekretet var kun en forløber for videregående reformer. I maj 1950 trådte den såkaldte „legge Sila" i kraft, som indeholdt en agrarreform for et af de allerdårligst stillede områder, størstedelen af det nordlige Calabrien. Indtil udgangen af 1952 er der i kraft af denne lov blevet eksproprieret 54,000 ha, som er overgået til henved 14,000 familier. Fremgangsmåden ved fordelingen af den konfiskerede jord er, at den udstykkes i lige store brug – i regelen ca. 4 ha – ved lodtrækning blandt de familier, der har fremsat ønske om at få jord. Der betales en årlig afgift af grunden til staten, som desuden sørger for udsæd, gødning og redskaber og for opførelse af gårde. Også større landbrugsmaskiner er blevet taget i anvendelse, og regeringen har oprettet traktorstationer som centrer for opdyrkningsarbejdet.

Lægge Sila blev samme år efterfulgt af „legge Stralcio", som også fortrinsvis gælder Syditalien – dele af Apulien, Lucanien og Molise –, men dog tillige dele af Po-deltaet, Toscana, Campanien og Sardinien. Disse egne var nogle af de ulykkeligste med ganske få storgodser af enorm udstrækning, som blev drevet ekstensivt af jordløse daglejere. De sociale forhold var her usædvanligt ringe. Udbudet af arbejdskraft oversteg langt efterspørgselen og resulterede i lave lønninger og arbejdsløshed. Daglejerne kunne ikke regne med mere end 100 dages arbejde om året og en indtægt på 4–500 lire om dagen. Nogle af dem supplerede den ganske vist ved at leje et mindre stykke jord, men jordejeren eller pengeudlåneren tog som oftest broderparten af udbyttet. Nød, sygdom og elendighed var det typiske billede i disse daglejer-landsbyer.

Derimod er det stadig ikke lykkedes at få tilvejebragt en lov, der løser agrarproblemet generelt. Den jord, der er blevet eksproprieret i henhold til Sila- og Stralciolovene, har fortrinsvis været uopdyrkede jorder eller vanrøgtede godser. Problemet bliver langt vanskeligere, når det drejer sig om jorder, som egentlig dyrkes på forsvarlig vis – og det er trods alt størsteparten. Mens kommunister og socialister mener, at helt op til 5 mill. ha bør udstykkes, vil de borgerlige partier ikke gå højere end 2 mill. ha, og desuden strides man om erstatningen til ejerne. Det er vanskeligt at fastsætte en rimelig sum, og det er givet, at de godsejere, der har fået jord eksproprieret, har måttet afstå den til adskilligt under dens virkelige værdi. De bærer dog selv ansvaret, idet erstatningen er fastsat efter det beløb, godsejerne tidligere over for skatteväsenet har angivet som jordens værdi.

Samtidig med ekspropriationslovene oprettedes et statsfond – den såkaldte Cassa del Mezzogiorno, som skal finansiere reformerne. I løbet af 10 år skal der investeres 1310 milliarder lire i Syditalien – eller ca. 130 milliarder om året indtil 1962. Godt halvdelen skal ydes til offentlige arbejder, resten som støtte til private foretagender. Resultaterne kan allerede ses. Det er Cassan, som har finansieret de nye og fuldt moderne bondegårde, der dukker op, og den står bag vejanlæg, broarbejder, jernbaner, skoler og hospitaler, men frem for alt bygges nu de ledninger, der skal klare det store vandforsyningsproblem. Ca.

400,000 ha skal overrisles og give mulighed for en indbringende avl af sydfrugter eller for kvægavl i større stil. Også en mindre industri, baseret på landbrugets produkter, er ved at komme i gang.

Cassa del Mezzogiorno er – ligesom jordreformlovene – blevet udsat for megen kritik, og der har også kunnet rettes begrundede indvendinger både mod administrationen og enkeltheder i planerne, men de rokker ikke ved reformarbejdets betydning. Det gennemføres dog under stor modstand. Italiens genoprustning har betydet en stor belastning for reformpolitikken, og modstanden fra de gamle priviligerede klasser er stadig voldsom. Tungest vejer dog den kritik, der er fremført fra det yderste venstre, og som går ud på, at reformerne er lapperi af et såre beskedent omfang, og at en helt anderledes omvæltning er nødvendig, hvis Italiens største problem skal løses. Dette er vel rigtigt, hvad selve jordfordelingsspørgsmålet angår. Udstykningen af godserne må nødvendigvis fortsættes, og landarbejderne have jord – og dette er kun svagt begyndt med 1950-lovgivningen. Derfor er investeringen gennem Cassa del Mezzogiorno det hidtil vigtigste træk i reformpolitikken, men den hviler på et spinkelt grundlag. En økonomisk krise, øget oprustning eller en forskydning af det politiske tyngdepunkt til højre eller venstre kan bringe den i fare.

Skattereformen.

Et andet vigtigt led i efterkrigstidens reformarbejde er Vanonis skattereform. Ezio Vanoni har periodevis været de Gasperis finansminister og er en næsten lige så fremtrædende skikkelse som ministerpræsidenten. Han har haft et stort ord at sige ved afgørelserne vedrørende Cassa del Mezzogiorno, men hans værk er dog først og fremmest skattereformen. Den har moderniseret hele skattesystemet og gjort det adskilligt mere effektivt end tidligere. Vanoni har fået indført selvangivelsens princip og turde dermed have lagt grunden til en bedre opkrævning af direkte skatter, selv om et omfattende skattesnyderi medfører, at de kontrollable indtægter må bære hovedbyrden. Reformen vil dog antagelig efterhånden slå benene væk under det hidtidige meget uretfærdige system af indirekte skatter, som har ramt de dårligst stillede i samfundet urimeligt hårdt, mens de rigeste er sluppet temmelig smertefrit.

De Gasperi kan således pege på en betydelig reformvirksomhed, som imidlertid lider under den svaghed, at højrefløjen af de kristelige demokrater ligesom de liberale, monarkisterne og delvis nyfascisterne anser den for at gå for vidt, mens venstre langt fra anser den for tilstrækkelig. Det er endnu uvist, hvorledes de Gasperis fald vil påvirke reformlinien, men det synes klart, at de kristelige demokraters flertal efter 1953-valget er rykket til højre.

Udenrigspolitikken under de Gasperi.

Fuldt så meget som den økonomiske politik har den ydre politik båret de Gasperis personlige mærke. Italiens udenrigspolitik blev fra krigens ophør til 1947 præget af forsøg på at lempe de hårde vilkår, de allierede havde pålagt landet, og som opretholdtes indtil freden i Paris blev underskrevet 10. februar

1947 og trådte i kraft i august. Den første lettelse indtrådte, da de sidste allierede tropper tre måneder efter blev trukket tilbage. Men ellers var betingelserne alvorlige. Frankrig opnåede en mindre grænserevision, og til Jugoslavien blev afstået Venezia Giulia[1]. Grækenland fik overdraget de dodecanesiske øer og Albaniens uafhængighed anerkendtes. Det samme var tilfældet for Abessiniens vedkommende, og samtidig blev samtlige kolonier afstået – d. v. s. Libyen, Eritrea og Italiensk Somaliland. De skulle holdes okkuperet af englænderne indtil stormagterne senest eet år efter fredens ikrafttræden havde ordnet deres forhold. Italien forpligtede sig desuden til at forbyde fascisme og at hindre alle forsøg på at omstyrte demokratiet, ligesom de demokratiske rettigheder blev garanteret. Endvidere måtte hæren højst være på 250,000 mand, luftvåbenet, som ikke måtte omfatte bombemaskiner, højst tælle 350 maskiner og 25,000 mand og flåden 67,500 t og 25,000 mand. Alle større krigsskibe undtagen to ældre slagskibe skulle afstås. Grænsen mellem Jugoslavien og Italien, øen Pantellaria med omliggende øer og dele af Sicilien og Sardinien skulle holdes demilitariserede. Endelig måtte Italien betale 360 mill. $ i krigsskadeserstatninger, heraf 100 mill. $ til Sovjetunionen. Lempelser blev stillet i udsigt ved Italiens optagelse i F.N.

Efter Pariserfreden fortsatte og intensiverede de Gasperi og Sforza den orientering mod vest, der allerede var indledt og som stærkt stimuleredes gennem Marshallplanen. Et forsøg på at opnå optagelse i F.N. strandede i 1947 på sovjetrussisk veto – og er siden atter og atter blevet umuliggjort af Moskvas holdning. Sovjet fastholdt desuden sit krav om de italienske krigsskibe, som ellers både De forenede Stater og Storbritannien frafaldt, og også reparationsspørgsmålet voldte ustandseligt kvaler i forholdet til Sovjetunionen.

Spørgsmålet om de italienske kolonier blev ikke løst i løbet af det foreskrevne år af stormagterne, og allerede fra 1948 udfoldede den italienske regering store anstrengelser for at få koloniriget tilbage, navnlig med den motivering, at overbefolkningen nødvendiggjorde en genoptagelse af koloniseringen. De Gasperi håbede eventuelt at kunne opnå italiensk formynderskab over dem under F.N., men i begyndelsen stillede Sovjetunionen sig absolut afvisende. Chancerne blev imidlertid større, da amerikanerne anlagde en flyvebase ved Melahe i Tripolitanien, og russerne derfor blev interesserede i at få en europæisk magt impliceret i Libyen. Men i F.N. havde det en dårlig virkning, at de indfødte stærkt modsatte sig italienernes tilbagevenden, og tanken om et italiensk formynderskab over Eritrea under stormagternes kontrol strandede på vestmagternes modstand mod på denne måde at få russerne installeret ved Det røde Hav. De henviste til, at sagen var særdeles kompliceret, da både Abessinien og Ægypten havde gjort krav på Eritrea. I maj 1949 lykkedes det Sforza at få den britiske udenrigsminister Bevin med til en plan, hvorefter Tripolitanien fra 1951 skulle under italiensk formynderskab, og Fezzan og Cyrenaica under henholdsvis fransk og britisk styre, indtil hele Libyen 10 år senere skulle opnå selvstændighed. Også Italiensk Somaliland skulle under italiensk formynderskab, mens Sudan og Abessinien skulle dele Eritrea. F.N.s

[1] Angående dette og Triesteproblemet se Økonomi og Politik, årg. 1953, pag. 103 ff.

plenarforsamling forkastede imidlertid denne løsning, hvorefter Cyrenaica – med de store britiske interesser og på britisk initiativ – erklærede sig uafhængigt. For de øvrige tidligere italienske kolonier faldt afgørelsen først i slutningen af 1950, da F.N.s generalforsamling besluttede, at Libyen fra 1. januar 1952 skulle have fuld uafhængighed, mens Somaliland i 10 år skulle stå under italiensk formynderskab og derefter opnå selvstændighed. En F.N.-kommission blev nedsat til at finde ud af, hvad befolkningen i Eritrea ønskede.

En naturlig følge af Italiens udenrigspolitiske holdning efter krigen blev, at det i 1949 tilsluttede sig Atlantpagten ved dennes stiftelse. Beslutningen herom gav anledning til et større håndgemæng i deputeretkammeret, ligesom udenrigspolitikken har forårsaget utallige brydninger blandt socialisterne. Om de Gasperis og regeringens sympati for den europæiske samlingspolitik har der aldrig hersket tvivl, og Italien har i overensstemmelse hermed vist stor interesse for Europarådet, ligesom det er gået ind i kul- og stålunionen og har underskrevet traktaten om Europahæren. Forholdet til Frankrig, der i mellemkrigsårene var meget spændt, har siden 1945 været godt, og det er på mange områder kommet til et snævert fransk-italiensk samarbejde. I 1948 opnåedes enighed om en toldunion mellem de to lande i lighed med Benelux. Det var meningen, at den skulle træde i kraft i 1950, men vanskelighederne har vist sig at være så store, at unionen endnu ikke har kunnet føres ud i livet.

Italien efter de Gasperis fald.

Med de Gasperis fald tegnede det sig højst usikkert, hvilken vej de kristelige demokrater ville gå for at bevare magten. Et øjeblik syntes en højreløsning i form af en koalition af kristelige-demokrater, liberale og monarkister at kunne skimtes, og de to politikere, der var i forgrunden som kandidater til posten som ministerpræsident, Attilio Piccioni og Giuseppe Pella, hørte begge hjemme på partiets højre fløj. Det blev Pella, der trådte i spidsen for det nye kabinet af kristelige demokrater og uafhængige. Selv kaldte han sit ministerium, der blev udnævnt 15. august, for et forretningsministerium, der midlertidigt skulle styre Italien, indtil en fast alliance kunne skabes, eller situationen afklaredes ved et nyvalg. I sin programerklæring udtalte Pella, at han ville arbejde videre på N.A.T.O.-linien og fremme det europæiske samarbejde, udstede amnesti for politiske fanger, føre en stabil pengepolitik, og videreføre reformarbejdet i Syditalien. Men regeringen fik store indre vanskeligheder at slås med, navnlig i form af strejker. Herunder fremtrådte modsætninger mellem Pella og de Gasperi, som ville give flere indrømmelser til de strejkende, end regeringen ønskede. Denne konflikt indenfor det kristelige demokratiske parti medførte i januar 1954, at Pella måtte demissionere. Efterfølgeren blev partifællen Fanfani, hvis forsøg på at følge en venstrekurs imidlertid brød sammen på grund af modstand fra højre. Efter en ny regeringskrise dannede den tidligere indenrigsminister Mario Scelba i februar 1954 et nyt ministerium med deltagelse af socialdemokrater og liberale.

LANDBRUGSSTRUKTUREN I DET MELLEMSTE ØSTEN

Af HERBERT PUNDIK

Adskillige arabiske lande i Det mellemste Østen kendetegnes af sådanne strukturelle fællestræk, at det synes forsvarligt at give en samlet fremstilling af forholdene. Den før-islamittiske kulturarv, Islams altdominerende indflydelse som religion og samfundsorden, mange århundreders tyrkiske herredømme, de sidste årtiers europæiske mandat-regimer og geografiske og klimatiske faktorer har bl. a. medvirket til at forme de bestående samfund og skabe et ensartet samfundsmønster. Dette gælder imidlertid kun nedenstående lande, og ikke kongedømmerne Jemen og Saudi-Arabien eller de på den arabiske halvø beliggende sheikdømmer og protektorater.

TABEL I

Republiken Ægypten	20.045.000	indbyggere	(1949)	selvstændigt	1936
Republiken Libanon	1.238.000	„	(1949)	„	1946
Republiken Syrien	3.435.000	„	(1949)	„	1946
Kongedømmet Irak	4.800.000	„	(1947)	„	1932
Kongedømmet Jordan[1]	930.000	„	(1949)		

[1] Kongedømmet Jordan består af 1) Transjordanien, 400.000 indbyggere, selvstændigt 1946, og 2) den del af Palæstina, som i h. t. FNs delingsbeslutning af 29. nov. 1947 blev tilkendt araberne og ikke erobredes af Israel under krigen 1948–49, 530.000 indbyggere. Denne del af Palæstina blev i 1949 indlemmet i Transjordanien, hvorefter hele området fik navnet „Jordan".

Dette områdes befolkning tæller ca. 30 mill. Hertil må imidlertid lægges ca. 725.000 arabiske flygtninge, som bor i de arabiske lande, men af politiske grunde ikke inkluderes i deres befolkninger.

Det gælder ovenstående som alle følgende statistiske oplysninger, at de – til trods for at de ofte angives med decimalers nøjagtighed – ikke må betragtes som eksakte numeriske udtryk. Indsamling og bearbejdning af statistiske data i Det mellemste Østen er behæftet med sådanne mangler, at de kun må betragtes som vurderinger.

Landbefolkningens levefod.

Det mellemste Østens største samfundsproblem er landbefolkningens fattigdom. Denne gruppes relative størrelse og lave levefod er forudsætningen for

byernes fattigdom, idet landbruget kun i ringe omfang efterspørger byernes industri- og håndværksprodukter. Landbefolkningen blev i 1943–44 anslået til 19.472.090 personer af ialt 27.948.864. Der er ingen tilsvarende statistik tilgængelig for et senere tidspunkt, men dette forhold er i overensstemmelse med en statistik, udarbejdet af FAO, hvoraf det fremgår, at 70 % af Asiens befolkning i 1949 var bosiddende i landdistrikter.

Den fhv. ægyptiske socialminister *Ahmed Hussein* oplyste i 1948, at den ægyptiske landarbejders løn i 1948 var på 84 milles pr. dag. Til sammenligning tjener, at det kostede 80 milles at holde et æsel, 130 milles for et muldyr og 280 milles for en ko eller et større trækdyr. Ved et seminar over sociale problemer i de arabiske lande, arrangeret af FN og afholdt i Beiruth i 1949, blev konsekvensen af fellahens lave indtægt anskueliggjort ved følgende eksempel. „Siden denne konference begyndte – for 2 uger siden – er der i de arabiske lande født 63.000 børn. Om et år vil $^1/_5$ være døde. Om 10 år er flere end $^2/_3$ døde og kun $^2/_3$ af resten vil blive over 35 år."

Forholdene er utvivlsomt værst i Ægypten, fordi der her foruden alle de andre plager også eksisterer et overbefolkningsproblem. Allerede i 1939 ansloges befolkningsoverskuddet i landbruget til 5 mill. mennesker, der kunne flyttes fra landbruget, uden at det ville medføre en produktionssænkning. I det andet overbefolkede land, Libanon, er situationen mindre katastrofal, fordi Libanons landbrugsstruktur er af en anden karakter end den ægyptiske (tabel VI). Den menneskelige aktivitet i landbefolkningen er ringe og de økonomiske tab forbundne med den lave produktivitet er en af de fundamentale årsager til landbrugets lave rentabilitet. En vigtig årsag er de talrige sygdomme, der hærger og sløver befolkningen, f. eks.: Tyfoid feber, dysenteri og trachoma, der alle er konsekvenser af dårlig hygiejne; pellagra og tuberkulose, der er følgen af underernæring, og bilharzia, ankylostoma og tarmorm, der spredes af overrislingskanalerne, hvori befolkningen forretter nødtørft, vasker og henter drikkevand. Disse sygdomme er paradoksalt nok under de herskende sanitære forhold uløseligt forbundne med den produktivitetsstigning og forhøjede levefod, der følger af en omlægning af landbrugets teknik fra ekstensiv dryfarming til intensiv overrislet drift.

Det anslås, at 75 % af Ægyptens befolkning er plaget af en eller 2 af de nævnte sygdomme.

I 1944 vedtog det ægyptiske parlament en sundhedsreform, hvis enkelte punkter kan give en værdifuld antydning af de områder, hvor en sanering er tiltrængt:

1. Drikkevand. 12.000 brønde bores til 4 mill. mennesker i større byer og købstæder.
2. Sundhedscentrer. 1200 centrer, der hver skulle betjene 15.000 indbyggere. Til centret knyttes en læge og en sygeplejerske, ligesom der gives instruktion i landbrugstekniske problemer.
3. Vaccination mod bilharzia og ankylostoma.
4. Hospitaler i købstæder og udvidelse af byernes dræningsanlæg.
5. Behandling af tuberkulose og pellagra.
6. Anti-malaria kampagne.

Programmet skulle realiseres i løbet af 5 år og omkostningerne ville andrage 52 mill. ægyptiske pund, ca. 10 % af regeringens udgifter i det nævnte tidsrum. Hovedvægten blev lagt på punkterne 1, 2, 4 og 6, og det vides, at 135 af de projekterede sundhedscentrer var blevet oprettet i 1952, samtidig med at kampagnen mod malaria syntes at være gennemført med held.

Planen omfatter både kurative og præventive foranstaltninger. Men den lider af den åbenbare mangel, at den søger at løse sundhedsproblemet for en begrænset del af den ægyptiske befolkning, uafhængigt af de institutionelle mangler i landbrugsstrukturen, der er de egentlige årsager til de sociale forhold. Det gælder den ægyptiske sundhedsreform som lignende – men langt mindre omfattende – planer i andre arabiske lande, at de reparerer og ikke reformerer. Såfremt sundhedsreformer ikke kædes sammen med landbrugsreformer, vil konsekvensen for et overbefolket land som f. eks. Ægypten være, at de mennesker, som forhen døde af infektionssygdomme i stedet dør af mangelsygdomme. Punkt 5 er i denne henseende illustrerende, thi den mest effektive foranstaltning mod mangelsygdomme er at hæve levefoden.

Det mellemste Østens landbefolkning lever på grænsen til eksistensminimum, hovednæringsmidlerne er korn, majs og bønner og forbruget af proteiner, energigivende næringsmidler, er ringe. Denne permanente underernæring gør mange ellers relativt ufarlige sygdomme dødelige. I 2 af Ægyptens mest frugtbare provinser, Aswan og Quena, omkom f. eks. 100.000 mennesker af malaria i misvækstperioden 1941–43.

FAO-undersøgelser godtgør, at ernæringssituationen i Ægypten er katastrofal, idet det gennemsnitl. kalorieforbrug i 1947 udgjorde 2.364 cal., medens minimumskravet var anslået til 2.390 cal. Samtidig oplystes, at levefoden er faldende, idet det gennemsnitl. kalorieforbrug i perioden 1934–38 androg 2.450 cal.

Den faldende levefod – som kendetegner ikke blot Det mellemste Østen, men hele Asien – skyldes dels de hastigt voksende befolkninger og dels det faldende udbytte pr. arealenhed, som ikke modvirkes af den anselige udvidelse af landbrugsarealet, der har fundet sted i de sidste 15 år. Dette forhold illustreres af tabel II, der angiver svingingerne i kornproduktionen i Asien pr. arealenhed og pr. person mellem 1938/39 og 1949/50.

TABEL II

1938–39 Udbytte pr. ha. (1)	1.26 T.	Udbytte pr. person (1)	0.24 T.
1949–50 Udbytte pr. ha. (2)	1.20 T.	Udbytte pr. person (2)	0.22 T.
(2) i % af (1)	95 %		92 %

Landbefolkningens vækst.

Udviklingen efter krigen har været præget af en konstant stigende fødselsprocent ikke mindst i *de* underudviklede områder, som i forvejen var overbefolkede. Befolkningspresset øges yderligere på grund af den preventive og kurative medicins indflydelse på dødeligheden.

FAOs fhv. præsident *John Boyd Orr* fremhæver, at der er 3 hovedfaser i en befolknings udvikling:

1. Primitive levevilkår. Stor fødselsprocent og høj dødelighed. Stagnerende befolkning.
2. Teknisk udvikling medfører stigende levnedsmiddelproduktion og præventive foranstaltninger mod sygdomme. Dødeligheden daler, men fødselsprocenten forbliver konstant, som under punkt 1, med deraf følgende befolkningsstigning.
3. Stigning i levefod og bedre oplysning. Fødselsprocentens hovedtendens er faldende og befolkningen vil enten stagnere eller reduceres.

Asien er trådt ind i 2den fase, blot stiger fødselsprocenten i stedet for – som Boyd Orr forudsatte – at forblive konstant. Udryddelsen af malaria har i nogle lande betydet en fordobling af befolkningen i løbet af 20 år. Ægypten har den højeste fødselsprocent i verden, og til trods for at udviklingen hæmmes af, at landet også har verdens højeste dødelighed, er befolkningen fordoblet i perioden 1900–1950. Det ventes at Ægyptens – såvel som de øvrige arabiske landes – befolkning vil fordobles yderligere i løbet af ca. 35 år.

I lighed med Boyd Orrs 3 faser, hvor 3die fase karakteriseres af høj levestandard og høj oplysning med deraf følgende stagnerende eller dalende befolkningstal, må det antages, at befolkningstilvæksten sker mere end proportionalt i de laveste indtægtsgrupper, således at kløften mellem de besiddende og de ubesiddende klasser stadig uddybes, ligesom det bliver landbefolkningen, der kommer til at betale prisen for befolkningstilvæksten i form af yderligere dalende levefod.

De næste 35 års udvikling henimod en fordobling af befolkningen fører ikke ubetinget mod katastrofe i de lande, der besidder store udviklingsmuligheder, som vil kunne udnyttes ved hjælp af landbrugsreformer, dette gælder f. eks. Syrien, Jordan og Irak. I de overbefolkede lande, Ægypten og Libanon, hvis muligheder er meget begrænsede, må løsningen enten søges gennem en storstilet udvandring f. eks. til Syrien eller Irak, eller gennem industriens opsugning af befolkningsoverskuddet.

Nedenstående tabel III, som er udarbejdet under hensyntagen til 3 forudsætninger, giver et indtryk af, hvilke problemer Det mellemste Østens arabiske lande må løse i den nærmeste fremtid. Ægyptens og Libanons overbefolkningsproblem vil kun kunne løses på en regional basis, uanset hvilken kombination af udvandring og industrialisering man vælger.

TABEL III

Befolkningsudvikling og udvidelse af høstet areal 1948–1983.

Land	høstet areal i acres 1948	høstet areal i acres 1983	befolkning 1948	befolkning 1983
Ægypten	8.800.000	11.500.000	19.528.000	39.056.000
Syrien	3.700.000	9.000.000	3.350.000	6.700.000
Irak	6.000.000	17.000.000	4.950.000	9.900.000
Libanon	800.000	1.100.000	1.208.000	2.416.000

Under hensyntagen til nedenstående 3 forudsætninger vil gennemsnitsstørrelsen af en bedrift[1] for en gennemsnitsfamilie (5 pers.) i 1983 være:

Ægypten	Syrien	Irak	Libanon
3 acres	13 acres	17 acres	4,5 acres

1. Totalbefolkningen fordoblet. Sandsynligheden herfor er meget stor.
2. Landbefolkningen halveret, overskudsbefolkningen enten udvandret eller opsuget af industri eller andre byerhverv. Dette er meget lidt sandsynligt.
3. Arealet udvidet som angivet. Dette afhænger bl. a. af den politiske udvikling i de arabiske lande, idet de næppe vil kunne forventes opfyldt sålænge landbrugets struktur ikke gøres til genstand for gennemgribende reformer.

Såfremt forudsætningerne opfyldes vil landbefolkningen i 1983 være af samme størrelse som i 1948. Befolkningspresset i Ægypten vil være lettet, idet 3 acres bedrifter vil være rentable. Til sammenligning tjener, at den ægyptiske jordlov af sept. 1952 tilstræber oprettelsen af bedrifter på mindst 2 og højest 5 feddan[2]. I Syrien og Irak vil der være rigelige landbrugsresourcer, selv med henblik på en befolkningsudvikling efter 1983, mens befolkningspresset i Libanon vil være en katastrofal realitet.

Dyrkningsformer.

Den mest kritiske grænse i Det mellemste Østen er ikke en landegrænse, men derimod den linie, der angiver zonegrænsen for 200 mm årlig nedbør. Se fig. 1. Indenfor dette område kan der dyrkes hvede uden overrisling[3]. I området mellem 200 mm og 100 mm kan der med vekslende held dyrkes byg, men i reglen ligger landet hen som steppe. Udenfor 100 mm zonen ligger ørkenen. Såvel steppeland som ørken kan i stor udstrækning bringes under plov, såfremt jorden tilføres det nødvendige vand ved overrisling. Den dryfarmede jord dyrkes meget ekstensivt, og på kun halvdelen af jorden høstes 1 gang om året, medens resten ligger brak. På overrislet jord kan høstes 2–3 gange. For begge dyrkningsformers vedkommende opstår der således et misforhold mellem det dyrkede og det høstede areal.

Tabel IV illustrerer 4 forskellige dyrkningsformer. I Ægypten er al dyrkning afhængig af overrisling hvorfor det høstede areal er ca. 55 % større end

TABEL IV

Dyrket og høstet landbrugsareal 1943.

Land	dyrket areal i acres	høstet areal i acres
Ægypten	5.364.000	8.437.000
Irak	12.000.000	6.000.000
Syrien-Libanon	5.800.000	3.970.000
Transjordanien	1.250.000	600.000

[1] Høstet areal.
[2] 1 feddan = 1 acre. 2,5 acres = 1 ha.
[3] Dryfarming.

det dyrkede areal. I Irak er ca. 45 % af det dyrkede areal overrislet, men ikke desto mindre er det høstede areal kun 50 % af det dyrkede areal. Forklaringen er, at endog det overrislede areal i Irak dyrkes ekstensivt og også overrislet landbrugsjord ligger brak. I Syrien-Libanon er ca. 15 % af landbrugsjorden overrislet og høstes flere end 1 gang pr. år hvorfor det høstede areal er ca. 70 % af det dyrkede areal. I Transjordanien er det overrislede område af så ubetydeligt omfang, at ca. 50 % af landbrugsjorden ligger brak.

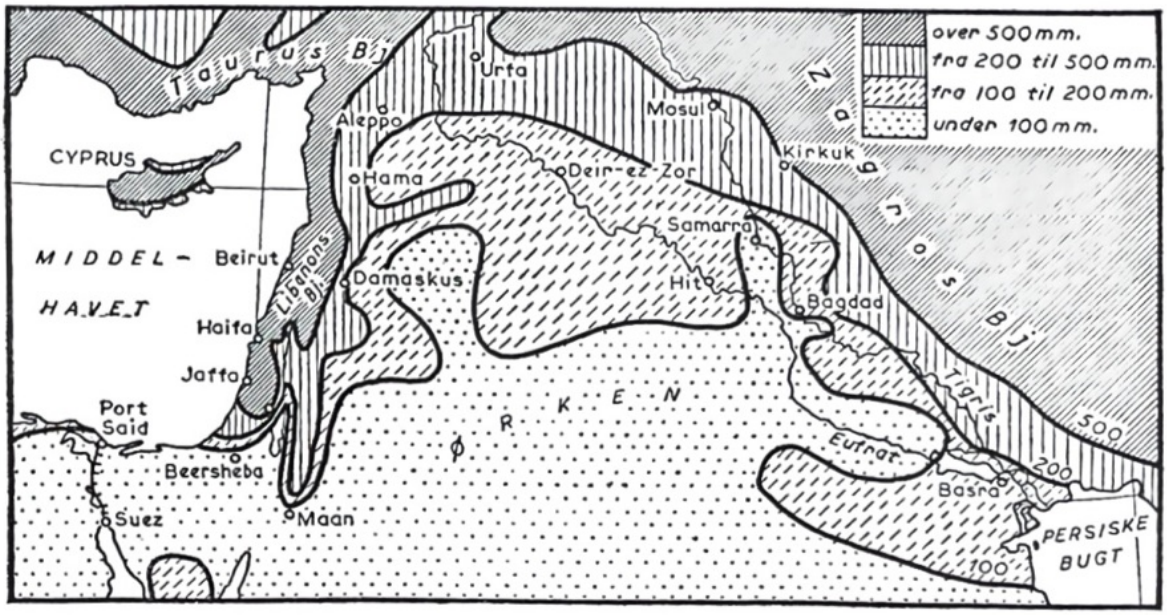

Fig. 1. Nedbør i Det mellemste Østen.
(Ashbell: Rainfall Map of Middle East)

Ejendomsforhold til jorden.

Landbrugsstrukturen i Det mellemste Østen kaldes feudal, fordi det efterhånden er blevet praksis at kalde en samfundsorden feudal, når ejendomsretten til størsteparten af landbrugsjorden tilhører en fåtallig godsejerklasse, der bruger denne ret til at udbytte forpagtere og jordløse arbejdere. Men sociologisk set afviger den orientalske feudalisme væsentligt fra feudalismen i dette begrebs europæiske betydning, både hvad oprindelse og virkning angår. Godsejerne i Det mellemste Østen bor i byerne og har ingen eller ringe direkte kontakt med godserne. De er frem for andet spekulanter og udøver ingen social funktion i landbruget. Jord betragtes som et sikkert investeringsobjekt og ikke som en nødvendig faktor i en produktionsproces.

Godsejerne udlejer jorden til bønderne via underforpagtere, der oprettes ingen kontrakt mellem parterne, og forholdet reguleres efter sædvane og godsejerens ønsker. Bønderne er ikke retsligt sikrede og kan til enhver tid sættes ud, i reglen fornyes forpagtningsaftalen ved slutningen af en rotationsperiode, i overrislede områder hvert år og på dryfarmede områder hvert andet år.

Bondens manglende retsbeskyttelse medfører, at han ikke tilskyndes til at investere i bedriften i form af jordforbedringsarbejder med en senere produk-

tivitetsstigning for øje, f. eks. ved træplantning, dræning, terrassering, stenrydning etc., men tværtimod udnytter jorden for at få det størst mulige udbytte på mindst mulig tid.

Forpagtning er ikke under alle omstændigheder en skadelig institution, men i Det mellemste Østen er det nødvendigt, at der skabes forpagtningsprincipper med en klar definition af godsejer og forpagters rettigheder og pligter. Et eksempel fra Syd-Irak, hvor godsejernes indflydelse er overordentlig stor på grund af deres kontrol med overrislingsanlæggene, viser, hvorledes indtægten af en bedrift almindeligvis fordeles.

Regeringsskat 10 %, godsejerafgift 40 %, underforpagter 7.5 %, opsynsmand 2.5 %. Af de resterende 40 % skal bonden betale mellem 20 % og 50 % i afgift for overrislingsanlæggets vedligeholdelse, hvilket i realiteten – ligesom de 2.5 % til opsynsmanden – påhviler godsejeren.

I en meget almindelig forpagtningsform leverer godsejeren såsæd og evt. redskaber og modtager til gengæld halvdelen af afgrøden, efter at skatterne er betalt. Trods alle ulemper er denne forpagtningsform at foretrække fremfor den kontante afregning, idet godsejer og bonde her deler risikoen ved misvækst.

TABEL V

Fordelingen af landbrugsarealet blandt selvejere i Ægypten. 1940.

antal feddan	antal ejere	% af dyrket areal	% af alle ejere
Indtil 1	1.765.702	12.40	70.73
1– 5	570.449	*20.05 32.45*	*22.85 93.58*
5–10	85.622	9.81	3.43
10–20	41.455	9.57	1.65
20–30	11.907	4.94	0.47
30–50	9.179	6.10	0.38
50 og derover	12.232	37.13	0.49
	3.496.546	100.0	100.0

TABEL VI

Fordelingen af landbrugsarealet blandt selvejere i Irak. 1949[1].

antal dunnum[2]	antal ejere	% af dyrket areal	% af alle ejere
Indtil 1	16.411		
1–5	45.618		
5–10	27.767		
10–20	22.127		
20–50	21.341	*6.5*	*87.7*
50–1000	16.408	13.5	10.8
1000–200.000	2.035	80.0	1.5
	151.707	100.0	100.0

[1] Tabellen er udarbejdet på basis af tællinger, foretaget i 7 landdistrikter. Af 4 distrikter, hvor selvejere er hyppigt forekommende, er 2,5 medtaget. Muntafik-distriktet, hvor 50 % af jorden ejes af en godsejer, er ikke medtaget.

[2] 1 dunnum = 0.62 acre = 0.25 ha.

TABEL VII

Jordfordelingen mellem små, mellemstore og store jordejere i Irak og Ægypten i % af landbrugsarealet.

Land	smaa ejere	mellemstore ejere	store ejere
Irak	6.50 %	13.50 %	80.00 %
Ægypten	32.45 %	30.42 %	37.13 %

Jordfordelingen.

I *Jordan,* det mindst udviklede land, spiller godsejerstanden ingen betydelig rolle bl. a. fordi den engelske mandatregering ved fornuftig administration forhindrede, at forudsætningerne for storgodsernes udvikling trivedes. I *Libanon* er ca. 50 % af alle bønder selvejere, men bedrifterne er så små, at bønderne i stort omfang må supplere indkomsten ved at forpagte jord, eller arbejde som landarbejdere eller byarbejdere en del af året. I *Ægypten* er ca. 25 % af alle personer beskæftiget i landbruget selvejere, men forholdene er for størstepartens vedkommende endnu grellere end i Libanon. Ifølge tabel V ejer ca. 70 % af alle selvejere bedrifter på mindre end 1 acre, således at de i praksis tilhører forpagter- eller landarbejdergruppen.

For *Syriens* vedkommende eksisterer ingen tilgængelig statistik, men for landet som helhed oplyses, at 60 % af landbrugsarealet ejes af godsejere. I *Irak* er halvdelen af landbefolkningen jordløs.

Udviklingsmuligheder.

Det opdyrkelige område i Det mellemste Østen kan kun anslås med stor unøjagtighed (tabel VIII og IX), men der er ingen tvivl om, at områdets potentielle muligheder står i skærende kontrast til udnyttelsesgraden. I 1948 erklærede FAOs generalsekretær: „Det må antages, at der i dette område hurtigere end andetsteds vil kunne finde en produktionsstigning sted, således at den verdensomspændende levnedsmiddelmangel kan afhjælpes, – på grund af områdets enestående muligheder, de uendelige opdyrkede områder, vandressourcer til brug ved overrisling og klimatiske forhold, som muliggør 2 eller 3 afgrøder pr. år."

Vanskelighederne, der er forbundet med en vurdering af dette områdes potentielle muligheder, illustreres af nedenstående tabeller, hvoraf det fremgår, at der er ca. 10 mill. acres forskel mellem resultaterne. For en stor del skyldes differencen forskelle i vurderingen af Iraks udviklingsmuligheder.

TABEL VIII

Land	opdyrkeligt areal	opdyrket areal	enhed
Irak	30.000.000	10.000.000	acres
Ægypten	7.300.000	6.000.000	–
Syrien	12.000.000	6.200.000	–
Libanon	800.000	600.000	–
	50.100.000	22.800.000	acres

TABEL IX

Land	opdyrkeligt areal	opdyrket areal	enhed
Irak	16.500.000	4.750.000[1]	acres
Ægypten	8.750.000	6.100.000	–
Syrien	14.250.000	5.800.000	–
Libanon	875.000	550.000	–
	40.375.000	17.200.000	acres

[1] excl. brakjord.

En udvidelse af det *dyrkede* område vil i reglen kræve overrisling, undtagelser er visse endnu uopdyrkede distrikter i Syrien og Irak, der ligger i 200 mm nedbør-zonen og derfor vil kunne dryfarmes. Se fig. 1.

Der er imidlertid også udviklingsmuligheder indenfor det allerede opdyrkede areals rammer idet det *høstede* område vil kunne udvides. Se tabel IV. For dryfarmed landbrugs vedkommende vil dette kunne ske ved overrisling, og for det overrislede landbrugs vedkommende ved overgang fra den lave til den høje overrislingsteknik. Overrisling kan finde sted under 2 former, bassin-overrisling og permanent overrisling. Den første teknik er simpel, kræver kun ringe investering, men giver kun afgrøde 1 gang pr. år. Vandet ledes fra floden udover markerne, hvor det bliver stående i 2 måneder. Den vandmængde, som hverken er absorberet af jorden eller fordampet, drænes bort, hvorefter marken tilsås.

Ved den permanente overrisling ledes flodvandet til et reservoir, hvorfra det flere gange årligt ledes ud over markerne ved hjælp af et kanaliseringsanlæg. Jorden giver da enten 2 eller 3 afgrøder pr. år.

Ægyptens landbrugsområde kan kun udvides meget langsomt, eksperter mener, at det vil vare ca. 50 år før al dyrkelig jord er indvundet, og mulighederne for landindvinding er stærkt begrænsede. Ægyptens udviklingsmuligheder beror snarere på en udvidelse af det *høstede* areal, idet en betydelig del af Ægyptens landbrugsjord er overrislet ved bassintekniken, der giver en afgrøde pr. år.

Libanons landbrugsområde kan udvides mellem 30 og 50 %, men forudsætningen herfor er etablering af omfangsrige overrislingsanlæg.

Syriens landbrugsareal kan udvides uden anvendelse af overrisling, idet store dele af den uopdyrkede jord ligger indenfor 200 mm nedbørsgrænsen. I Jezireh-distriktet vil 200.000 personer kunne bosættes i løbet af 5 år og udgifterne hertil vil beløbe sig til 19 mill. dollars.

Irak er det eneste arabiske land, som har mulighed for at byde sin befolkning en vest-europæisk levefod, delvis på grund af de rige oljeforekomster, men også på grund af landbrugets enorme udviklingsmuligheder. Iraks opdyrkede areal er mellem 10 og 12 mill. acres, 25 % dyrkes ved dryfarming og resten ved overrisling. Kun halvdelen af det dyrkede areal høstes hvert år, idet resten – både i nedbørs- og i overrislingszonen – ligger brak. Samtidig anslås 1 mill. acres at ligge uudnyttede hen i overrislingszonen på grund af jordens saltning. Denne er en følge af overrislingen, idet vandet trækker jordens natriumindhold op til overfladen, hvorved jorden bliver gold. Såvel den ekstensive drift af overrislet

landbrugsjord som saltningen af jorden, der kunne forhindres ved anvendelse af simple dræningsmetoder, er tegn på den skødesløshed, hvormed Iraks naturrigdomme, vand og jord, behandles.

Den ubekendte faktor i diskussionen om det irakske landbrugs udviklingsmuligheder er ikke overrislingsområdet, men nedbørszonen i det nordlige Irak. I overrislingsområdet vil det dyrkede område kunne fordobles ved rationel anvendelse af de disponible vandressourcer, samtidig med at området kunne dyrkes intensivt som tilfældet er i Ægypten, med deraf følgende flere årlige høstperioder. For nedbørszonens vedkommende hersker der uenighed om udviklingsmulighederne, idet adskillige eksperter hævder at forskellen mellem det dyrkede og det dyrkelige landbrugsareal i nord andrager 8–9 mill. acres. Hovedproblemet for Iraks landbrug – når bortses fra tidligere omtalte problemer i forbindelse med ejendomsforhold og forpagtningsforhold – er manglen på arbejdskraft.

Reformer.

Reformerne i de arabiske lande må koordineres, hvis de skal føre til det ønskede resultat, en betydelig stigning i landbefolkningens levefod. Hidtil har dette imidlertid ikke været tilfældet, hvorfor reformer ofte har ført til en styrkelse af godsejerklassens position og en tilsvarende forringelse af landbefolkningens stilling. På samme måde som en sundhedsreform er værdiløs, med mindre den kædes sammen med en jordreform, er den sidste værdiløs, såfremt der ikke til den knyttes skatte- og kreditreformer, sikring af bondens retsstilling, nationalisering af overrislingsanlæggene, kontrol med vandafgifter etc. etc.

Bestræbelserne for at opløse *mushaa* – landsbyfællesskabet – kan tjene som et eksempel på, hvorledes en fuldt forsvarlig landbrugsreform kom til at virke stik imod sin hensigt, fordi den blev forsøgt gennemført uden hensyn til, at betingelserne for en sådan reform overhovedet ikke var til stede.

I de områder hvor det hverken lykkedes den ottomanske administration eller de engelske og franske mandatmyndigheder at opløse mushaa'en, eksisterer dette landsbyfællesskab endnu, hvilket i vidt omfang er tilfældet i Libanon og Syrien. Mushaa er sandsynligvis beslægtet med beduinstammernes kollektive ejendomsret til jord, vand og andre goder, der er så livsvigtige, at de unddrager sig almindelig omsætning og ejes af stammen i fællesskab.

Landsbyens familier har – uanset størrelse – en fastslået ret til en bestemt andel af mushaa'ens jord, og denne fordeles efter hver dyrkningsperiodes afslutning i strimler efter bonitet og beliggenhed, således at sammensætningen af de forskellige familiers lodder er ens. Denne parcellering, der yderligere kompliceres af de islamittiske arveregler, er i dag en fundamental svaghed i disse landes landbrugsstruktur. Dels udfører bønderne intet jordforbedringsarbejde, fordi de ved dyrkningsperiodens afslutning alligevel skal afgive jorden, dels har jordlodderne efterhånden antaget en sådan form, at en rationel udnyttelse af arbejdstid og jord er udelukket.

Produktiviteten i en mushaa er utvivlsomt lavere end i en landsby, hvor jorden ejes af selvejere. Men forholdene i de arabiske lande virker ikke frem-

mende for en selvstændig bondestands udvikling, og de steder, hvor mushaa'en blev opløst, viste det sig snart, at de nye selvejere på grund af forgældelse blev pengeudlånernes bytte og mistede deres jord. Opløsningen af mushaa har i høj grad bidraget til at fremme selvejerbønders overgang til forpagtere og dermed storgodsernes udvikling.

Mushaa'ens opløsning og den individuelle *registrering* af jorden medførte ofte, at *parcelleringen* blev opretholdt, enten fordi bønderne ikke kunne blive enige om en ny fordeling af jorden i samlede lodder, eller fordi udgifterne ved opmåling og ny parcellering var for store. En prøveoptælling i 5 repræsentative arabiske landsbyer i Palæstina viste, at kun 6 % af 690 jordejere havde samlede jordstykker, medens de øvrige 94 % i gennemsnit ejede 9 parceller, som for størstepartens vedkommende havde dimensionerne 1 × 100 eller 1 × 200, en jordlod på 10 m × 1 km var således almindelig. Denne parcellering er en af det arabiske landbrugs plager og en samling af lodderne er en absolut forudsætning for rationel drift. I Beqaa-provinsen i Libanon lykkedes det de franske mandatmyndigheder at samle jordlodderne med det resultat, at deres antal reduceredes fra 164.714 til 14.878. Fig. 2.

En anden svaghed i landbrugsstrukturen, som stadig tjener til at udvide storgodserne på selvejernes bekostning, er den magt, som ejeren af *vandrettigheder* udøver. Det er karakteristisk for den ottomanske lov, at ejendomsretten til en brønd kan sælges uafhængig af den jord, hvorpå brønden ligger. Det er således almindeligt, at en godsejer erhverver vandrettighederne i en landsby, fastsætter en ublu vandafgift, og i realiteten reducerer bønderne til forpagtere. Det samme forhold gør sig gældende i overrislingsområder, idet den person, der ejer overrislingsanlægget, enten ved vandafgifter eller ved trusler om at lukke for vandtilførslen kan underlægge sig hele distrikter.

Vandafgifter og skatter til det offentlige er medvirkende til at fremme den *forgældelse,* der er så almindelig. Bondens gæld er udtryk for, at hans forbrug overstiger indkomsten og ikke for en investering i bedriften. Et enkelt års misvækst kan få katastrofale følger for selvejerbonden, der løber risikoen for at blive reduceret til forpagter på sin egen jord, ligesom forpagteren, som ofte låner af sin godsejer, kan blive reduceret til fæstebonde, fordi han kun sjældent er i stand til både at svare renter og afdrag af gælden og således bliver lænket til sin jord, som han ikke må forlade, før gælden er afviklet.

De forskellige muligheder for *kreditgivning* er tilpasset byernes industri og handelsvirksomheders krav, og bankerne er ikke indstillet på at yde landbrugskredit, da kontrollen med låntagerne er kompliceret og de sjældent ejer værdier, der kan yde sikkerhed. I øjeblikket er der kun 2 lånemuligheder for bonden, enten låner han hos landsbyens købmand, der yder meget kortfristet kredit til indkøb af konsumvarer mod en rente på 100–250 % pr. år, eller også låner han hos godsejer eller professionel pengeudlåner til en rente af 40–45 % pr. år.

Forgældelsen og de høje renter er en af årsagerne til den lave levefod, og det er en nødvendig forudsætning for en heldig gennemførelse af en landbrugsreform, at der skaffes landbefolkningen kreditmuligheder enten gennem oprettelsen af kredit-kooperativer eller offentlige kreditbanker. De fleste af de hidtil etablerede landbrugsbanker har ydet kredit til godsejerne, som derefter har lånt

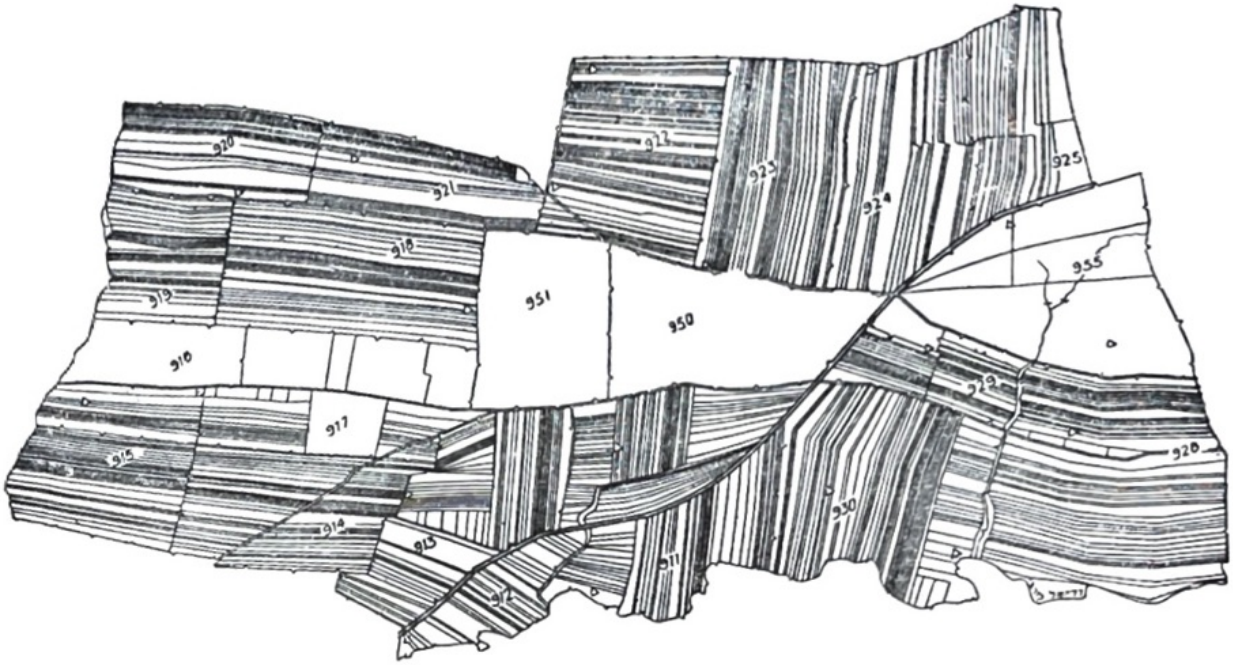

Fig. 2. Parcellering af en arabisk landsbys jord. De hvide felter angiver jordstykker, der tilhører enten en velhavende familie eller flere familier i fællesskab.
(Granott. The Land System in Palestine)

pengene videre til bønderne. Dette gælder f. eks. landbrugsbanken i Irak. I Ægypten har kredit-kooperativer haft held til at reducere pengeudlånernes indflydelse.

De fleste af de hidtil nævnte reformmuligheder har hovedsagelig berørt selvejerbondens forhold, men langt den største del af landbefolkningen er landarbejdere, forpagtere eller personer, der kun af navn er selvejere, men ejer så små lodder, at de af gavn hører til en af de to andre grupper. Det gælder for dem alle, at vejen til en ændring af deres levevilkår går over en udstykningsreform, som skaber en bred husmandsklasse, og en reform af forpagtningsforholdet, der som antydet i den ægyptiske jordlov[1] skal afskaffe underforpagteren, reducere forpagtningsafgiften betydeligt og begrænse godsejerens frihed til at udsætte forpagteren. Alle disse forholdsregler vil bidrage til at forøge produktiviteten, da bondens andel af udbyttet stiger, og han får sikkerhed for, at en investering af arbejde og kapital i jorden vil komme ham selv til gode.

Retsligt set ville myndighederne kunne iværksætte en reform uden at gribe til ekspropriation af godsejernes ejendomme, idet staten er den største godsejer i alle de arabiske lande.

I 1948 ejede den irakske stat 85 % af al dyrkelig jord, den ægyptiske ejede 17.4 %, den syriske 23 % og den transjordanske 25 %.

---

[1] Den ægyptiske jordreform af okt. 1952 angiver nogle af de retningslinier, som må ligge til grund for en effektiv reformpolitik.

Artikel 1 bestemmer, at ingen person må eje flere end 200 feddan landbrugsjord; artikel 32 at landbrugsjord kun må udlejes til en jordbruger, således at loven derved kommer mellemforpagterne til livs; artikel 35 legaliserer forholdet mellem forpagter og godsejer og bestemmer, at ingen jord må udlejes for mindre end 3 år.

Statens ejendomsret til denne jord har hjemmel i Den ottomanske Jordlov af 1858, der søgte at bringe system i det kaos, hvori ejendomsretten til jorden i de arabiske lande befandt sig. Loven krævede personlig registrering af skøde på jordejendom og bestemte, at staten i eget navn kunne registrere jord hvortil ingen kunne bevise adkomst. Denne jord kaldes *Miri* og er for størstedelens vedkommende ikke længere i statens besiddelse, idet den er forpagtet af godsejere, der siden udlejer den til bønderne. Den endelige ejendomsret til Miri-jord besidder staten, men jorden kan sælges og tages i arv og kan således omtrent sidestilles med *Mulk*-jord, hvortil der knytter sig fuld personlig ejendomsret. Kontaktforholdet mellem staten og godsejer-forpagteren ville retsligt set kunne opsiges og jorden ville blive disponibel til udstykning, men dette er under de herskende politiske forhold en ren fiktion.

Modstand mod reformer.

Den herskende samfundsorden med det stærkt centraliserede politiske system domineret af små grupper godsejere stiller sig hindrende i vejen for en effektiv reformpolitik. I Ægypten og Syrien har militærgrupper ganske vist berøvet godsejerne en del af deres tidligere politiske indflydelse, men de har trods dette bevaret den effektive kontrol over samfundet på grund af deres økonomiske magtstilling, som militærgrupperne endnu ikke har vovet at true. De ambitiøse jordreformer offentliggjort i Syrien og i Ægypten i oktober og september 1952 synes således at have lidt samme skæbne som talrige andre forslag til reformer, som i tidens løb er blevet offentliggjort.

Et eksempel fra Irak viser hvilke vanskeligheder de politikere, der indser nødvendigheden af visse moderate reformer, må kæmpe med.

I 1945 vedtog Iraks parlament en lov, som bemyndigede regeringen til at udstykke statsjord til bønder på selvejerbasis.

Udstykningen begyndte i provinsen Duyjalah syd for Bagdad, hvor 180.000 acres blev overrislet og opdelt i lodder à 60 acres. Efter 10 års dyrkning kunne bonden overtage ejendomsretten til jorden, dog med den klausul, at retten til videresalg først tilfaldt ham efter yderligere 10 års opdyrkning.

Da planen blev iværksat, protesterede 5 af distriktets godsejere, og myndighederne måtte – for at stille godsejerne tilfreds – tildele dem ca. 45 % af det område, som oprindeligt var bestemt til udstykning. Selv dette bevis på myndighedernes forhandlingsvilje beroligede ikke godsejerne, der søgte at hindre planens videre iværksættelse med trusler om, at de ville foranledige overrislingssystemet ødelagt, således at de nye bedrifter ville blive oversvømmet. Set fra godsejernes synspunkt var harmen over Duyjalah-planen i høj grad berettiget. 50.000 landboere havde nemlig ansøgt om de 1200 bedrifter.

I sandhedens interesse må det nævnes, at en anden og langtfra ubetydelig modstand mod reformer stammer fra selve landbefolkningen, hvis traditionsbundne livsindstilling og rodfæstede mistillid til offentlige myndigheder er en alvorlig hemsko for udviklingen. I den arabiske landboers begrebsverden findes ingen plads for et klasse- endsige et nationalt begreb. Individet skylder familien

eller klanen enhver loyalitet, han er intet i kraft af sin egen eksistens, men får betydning på grund af sin relation til den gruppe, der yder ham beskyttelse og giver ham tryghed. Denne gruppedannelses betydning må – trods dens negative sider – ikke underkendes, den udøver en vigtig social funktion i et samfund, som hverken økonomisk eller retsligt yder det enkelte individ sikkerhed. Byerne er for den arabiske befolkning blevet undertrykkelsens hjemsteder og myndighederne dens repræsentanter. Om identificering med staten er der overhovedet ikke tale, og det er vel symptomatisk, at der ikke på arabisk har udviklet sig et ord for det begreb vi i Europa benævner *borger*.

Selvom betingelserne for gennemgribende reformer i de arabiske samfund en dag bliver tilvejebragt, vil den arabiske landbefolkning stort set endnu ikke være mentalt moden til reformer, der kræves et stort oplysningsarbejde før landbefolkningen vil kunne overvinde sin hidtil begrundede mistillid til myndigheder, fatte rækkevidden af reformer og bidrage til at opnå det bedste resultat. For hele Det mellemste Østen gælder det, at 80 % af befolkningen er analfabeter. I den arabiske del af Palæstina, som nu er annekteret af Jordan, er forholdet lavere, og i Libanon er kun 50 % af befolkningen analfabeter.

Financiering og reformer.

En alvorlig praktisk hindring for en reformpolitik er manglen på investeringskapital i de arabiske lande. Opsparingsevnen er begrænset til en lille gruppe af befolkningen, men tanken bag en investeringsbehandling er stort set den arabiske kapitalist fremmed, dette skyldes dels en traditionel indstilling, dels de usikre politiske forhold og mistillid til staten og dens evne til at sikre samfundets værdier. Derimod anvendes store summer til køb af guld og ædelstene, medens talrige arabiske formuer er anbragt i form af værdipapirer og banktilgodehavender i udlandet.

Den offentlige arabiske investering hæmmes af de lave offentlige indtægter og udgiftsposternes karakter. „Den nuværende skattepolitik," fremhæver en af FN nedsat undersøgelseskommission, „har ikke haft held til at tappe de velhavendes formuer og er overordentlig utilstrækkelig til at finansiere en hvilken som helst udviklingsplan."

Skatteopkrævningen er dårligt organiseret og skatteprincipperne begunstiger de besiddende klasser på grund af den manglende progression. Størstedelen af de offentlige indtægter, 90 % i gennemsnit for de arabiske lande, hidrører fra omsætningsafgifter, monopolafgifter, selskabsbeskatning, toldafgifter etc.

Det offentlige udgiftsbudget er i reglen tynget af store militær- og administrationsudgifter. Iraks udgiftsbudget var i 1950–51 sammensat således: forsvar 30 %, administration 13 %, politi 11 %, undervisning 16 %, sundhedsvæsen 8 % og diverse 22 %.

Den ægyptiske nationalbank oplyste i sin årsrapport, at regeringslønninger og pensionsudgifter i 1953 androg 43 % af de samlede udgifter. Lignende træk kendetegner Libanons og Syriens udgiftsbudgetter.

Den ovennævnte FN-kommission bemærkede, at „disse landes rigdomme, af hvilke regeringerne modtager så ringe en del i skat, er koncentreret på så få

hænder, og ejerne viser for øjeblikket ringe tilbøjelighed til at udlåne disse penge til langvarige investeringer, der kun vil kunne afkaste en relativ lille fortjeneste".

Vestens ansvar.

De sociale forhold, hvorunder befolkningerne i de arabiske lande lever, er en udfordring til den vestlige verden. Humanitære og politiske synspunkter kræver en indsats. Denne forpligtelse er erkendt af såvel De forenede Nationer som af de enkelte medlemsstater og både FNs Technical Assistance Administration og U.S.A.s „Point Four" har ydet bidrag til de arabiske landes økonomiske udvikling. Den kendsgerning, at såvel U.S.A. som FN må tage politiske hensyn til de bestående samfundsformer i de arabiske lande og kun vanskeligt kan påtvinge disse reformer, som strider mod de dominerende gruppers ønsker, svækker virkningerne af hjælpen og bidrager til at give den en overfladisk karakter.

Kampen mod fattigdommen og den sociale uretfærdighed i de arabiske lande og vestmagternes bestræbelser for at bevare Det mellemste Østen indenfor den vestlige interessesfære, vil næppe i det lange løb føre til et gunstigt resultat, med mindre den vestlige verden gør sig klart på hvilken side den står i de arabiske lande, på bondens eller på godsejerens. *Charles Malik,* Libanons repræsentant i FN, beskrev i april 1952 Vestens dilemma i de arabiske lande med disse ord: „Befolkningerne er mere vågne i dag end nogensinde tidligere, og såfremt hjælpen vil have til resultat, at de rige bliver relativt rigere og de regerende mere despotiske i deres magtudfoldelse, vil der næppe være tvivl om, at befolkningerne vil gå til modstand mod deres ledere og mod dem, som støtter dem udefra."

2.2.1954

FRANSKE PROBLEMER EFTER PRÆSIDENT-VALGET

Af GEORGE DAMBORG

Den 23. december 1953 udpegede valgforsamlingen i Versailles efter 13 valgomgange den hidtil ret ukendte senator *René Coty,* der politisk tilhørte højrepartiet Républicains Indépendants, til Frankrigs præsident.

Cotys kandidatur blev først taget op for alvor, efter at det havde vist sig umuligt at overvinde det dødvande, der var opstået ved, at ingen af de indtil da førende kandidater, ministerpræsident *Laniel* og den socialistiske deputerede *Naegelen,* kunne opnå det nødvendige absolutte flertal.

I betragtning af den beskedne rolle, som præsidenterne spillede under den tredie republik, kan det forekomme mærkeligt, at spændingen om præsidentvalget var så stor denne gang. Forklaringen er, at det var lykkedes Auriol at gøre præsidentposten til en politisk nøglestilling. Ved fuldtud at gøre brug af sine forfatningsmæssige beføjelser, f. eks. retten til at udpege kandidaterne til ministerpræsidentposten, forinden disse præsenterer sig for Nationalforsamlingen, samt til at føre forsæde i kabinettet, havde han ved adskillige lejligheder øvet afgørende indflydelse på den politiske udvikling.

Den politiske ustabilitet.

I den nuværende franske Nationalforsamling, således som den er udgået af valgene i 1951, er hver af de politiske grupper repræsenteret ved ca. $^1/_6$ af mandaterne[1]. Da en regering ifølge forfatningen kun kan dannes, hvis den har absolut flertal i Nationalforsamlingen, forudsætter enhver regeringsdannelse støtte fra mindst 3 partier. Forholdene kompliceres yderligere derved, at re-

[1] Fordelingen af stemmer og mandater fremgår af nedenstående oversigt:

	stemmer	mandater
Kommunister (tilligemed progressister etc.)	5.038.587	103
Socialister	2.764.210	104
Folkerepublikanere (MRP)	2.353.544	85
Rassemblement des Gauche's Radicales (socialradikale) UDSR etc.	2.194.213	94
Det moderate højre (uafhængige republikanere, bønder etc.)	2.496.579	98
Gaullister (RPF)	4.134.885	118
Oversøiske deputerede	–	23

Mandatfordelingen giver ikke fuldt udtryk for stemmefordelingen, således har kommunisterne, der opnåede 26,5 % af stemmerne, kun 18,2 % af mandaterne. Dette er en følge af, at den før valget vedtagne valglov i det væsentlige afskaffede forholdstalsvalgmåden, der var til kommunisternes fordel.

geringsmajoriteternes tyngdepunkt efter krigen stadigt er blevet flyttet mod højre samt ved en række træk, der er karakteristiske for fransk partivæsen.

Frankrigs politiske historie efter krigen kan i store træk inddeles i 3 afsnit. Indtil 1947 regeredes Frankrig af en venstrekoalition af kommunister, socialister og katolske folkerepublikanere tilligemed det lille, men indflydelsesrige modstandsparti UDSR (Union Démocratique et Sociale de la Résistance). Kommunisternes udtræden af regeringskoalitionen i 1947 gjorde de følgende regeringer afhængige af centrum- og højrepartierne. De første til at drage fordel deraf var de socialradikale, hvis organisation nu var ved at komme sig af den opløsningstilstand, hvori den havde befundet sig ved krigens ophør. I de følgende 4 år regeredes Frankrig af en koalition af socialister, folkerepublikanere og socialradikale. Denne kombination, der betegnedes som „den tredie styrke", betragtede det som en af sine hovedopgaver at redde det parlamentariske system fra kommunisterne mod venstre og gaullisterne mod højre. I 1951 gik socialisterne i opposition, og højre, d. v. s. de uafhængige republikanere, der var vokset i styrke takket være en tilstrømning af stemmer fra bl. a. gaullisterne, gik ind i det fremkomne tomrum. Tilbagegangen for den gaullistiske bevægelse, efter at den var kulmineret ved valget i 1951, kom til udtryk i gaullisternes store stemmetab ved kommunevalgene i foråret 1953 og de Gaulle's opløsning af bevægelsen som politisk parti. I juni 1953 dannede den uafhængige republikaner Laniel efter fem ugers regeringskrise Frankrigs mest højreorienterede regering siden krigens ophør. I den indtrådte for første gang repræsentanter for begge de tidligere gaullistiske fraktioner – det i 1952 frafaldne ARS (Action Républicaine et Sociale) og RPF's hovedtrop, der nu betegnes som URAS (Union des Républicains d'Action Sociale). Regeringen Laniel kom således til at bestå af repræsentanter for samtlige partier med undtagelse af kommunisterne og socialisterne.

Denne tendens mod højre har i sig selv indebåret en svækkelse af den parlamentariske stabilitet. Som fremhævet af en af Frankrigs mest skarpsindige politiske skribenter Jacques Fauvet i „Les Forces Politiques en France" bliver i fransk politik partiorganisationen løsere og mangelen på program mere udpræget, jo længere man bevæger sig mod højre, mens lokale og erhvervsmæssige særinteresser – der ofte er indbyrdes modstridende – optræder med stigende styrke. Dette får særlig betydning derved, at selvstændige landbrugere, handlende og håndværkere, hvorfra centrum- og højrepartierne fortrinsvis henter deres stemmer, udgør en større del af befolkningen i Frankrig end i de fleste andre vesteuropæiske lande.

Historiske omstændigheder har bevirket, at økonomiske og ideologiske skillelinier falder mindre sammen, og at de ideologiske spørgsmål måske spiller en større rolle i Frankrig end i noget andet land. Eksempelvis kan anføres, at MRP og socialisterne står hinanden nær i mange økonomiske og sociale spørgsmål, men skilles af det i fransk politik meget betydningsfulde spørgsmål om statstilskud til de katolske skoler. Tilsvarende har de socialradikale samme antiklerikale indstilling som socialisterne, men følger i økonomiske og sociale spørgsmål ofte højre. Frihed til personlig stillingtagen og en deraf følgende mangel på partidisciplin er desuden tradition i fransk politik. Det er denne blanding af

ideologiske og personlige forhold samt økonomiske og lokale særinteresser, der gør dannelsen af en regeringsmajoritet til en så vanskelig proces – majoriteten dannes ofte på tværs af partierne – og bevirker, at enhver ny regering er i stadig fare for at blive sprængt på sine indre modsætninger.

Forfatningen af 1946 har koncentreret magten i Nationalforsamlingen. Krav om en styrkelse af regeringsmagten har været fremsat fra mange sider. I sommeren 1953 vedtog Nationalforsamlingen da også en forfatningsændring, der bl. a. afskaffer bestemmelsen om, at absolut flertal i Nationalforsamlingen er en forudsætning for at danne regering. Ændringen, der endnu ikke er vedtaget af Republikens Råd, skulle gøre regeringskriserne mindre vanskelige at løse. Et forslag om, at Nationalforsamlingen opløses automatisk, såfremt en regering styrtes, inden den har siddet i 18 måneder – et forslag, der rejstes af den konservative Reynaud i hans præsentationstale under juni-krisen i 1953 – gik dog ikke igennem.

De hyppige regeringsskifter og regeringernes indre splittelse og afmagt har ikke forhindret administrationens daglige gang – de centrale ministerier besættes uanset regeringskoalitionens sammensætning ofte af de samme personer – men de har gjort enhver langfristet politik vanskelig.

Økonomiske problemer.

Det er ikke hensigten i dette afsnit at give en indgående skildring af Frankrigs økonomi[1], men alene at fremhæve visse karakteristiske træk ved dets nuværende økonomiske vanskeligheder. Disse træk er navnlig: en i forhold til de forhåndenværende produktionsfaktorer utilstrækkelig produktion; underskud på statsbudgettet; et pris- og omkostningsniveau, der – omregnet efter gældende valutakurs – ligger meget højt sammenlignet med andre landes, og derfor svækker Frankrigs internationale konkurrenceevne med den følge, at betalingsbalancens vare- og tjenesteposter viser et kronisk underskud, og rygter om devaluering af franc'en ideligt opstår. Et sammenspil af økonomiske og politiske årsager danner baggrunden herfor.

En effektiv beskatning har været politisk uigennemførlig i mange år på grund af den stærke modstand, som den har mødt hos store dele af det franske folk, navnligt bønderne, håndværkerne og de handlende, til hvis stemmer alle partier må tage hensyn. Samtidig er den franske stats byrder vokset stærkt i forbindelse med to verdenskrige, genopbygningen efter hver af disse, oprustningen og i den sidste tid krigen i Indokina[2]. I denne situation har den franske stat set sig nødsaget til at financiere en betydelig del af sine udgifter ved træk på nationalbanken, hvilket under de iøvrigt forhåndenværende omstændigheder med høj efterspørgsel fra alle kilder har bidraget til at fremkalde en inflatorisk udvikling. Inflationstendensen forstærkes ved en ejendommelig mangel på be-

[1] Mere detaillerede oplysninger indeholdes i oversigten i „Økonomi og Politik" over den internationale økonomiske situation for januar–marts 1953.

[2] Udgifterne til krigen i Indokina var i budgettet for 1953 anslået til 387 milliarder frcs., d. v. s. ca. 10 % af samtlige statsudgifter og 2–3 % af bruttonationalproduktet.

vægelighed i den franske erhvervsstruktur, der f. eks. forhindrer fri tilstrømning af produktionsfaktorer til sektorer, hvor prisstigninger indtræder. Det er den samme stivhed, som er en af årsagerne til, at produktionen må betragtes som utilstrækkelig i forhold til landets ressourcer og befolkningens faglige dygtighed, selvom en betydelig stigning har fundet sted efter krigen[1]. For landbrugets vedkommende kan dette illustreres ved, at Frankrig, der med ⅓ af befolkningen beskæftiget i landbruget måtte forventes at have en stor overskudseksport af landbrugsvarer, har en landbrugsimport, der er dobbelt så stor som eksporten. Samtidig med, at Frankrig har virksomheder, som fuldtud står på højde med virksomhederne i de økonomisk mest fremskredne lande, findes der såvel i landbrug som i industri, håndværk og handel mange små virksomheder, der arbejder med forældet udstyr. Indenfor landbruget er driften langt mere ekstensiv end f. eks. herhjemme. Ud fra et i og for sig prisværdigt ønske om at beskytte den lille producent har man i mange år holdt disse småvirksomheder i live ved hjælp af tilskuds-, kvota- og prisstøtteordninger, der bevirker, at priserne fastsættes under hensyntagen til omkostningerne i de mindst rentable virksomheder, samtidig med at de små producenter ofte lever under kummerlige kår. Et eksempel på disse beskyttelsesforanstaltninger er den såkaldte vinordning, hvorved staten i mange år har støttet overproduktionen af vin ved at afkøbe vinbønderne deres overskudslagre, der derefter er blevet destilleret til sprit og med store tab for statskassen solgt for f. eks. at blive blandet i benzinen. Det politiske system med mange forholdsvis små partier, hvor hver stemme har betydning, gør det muligt for alle disse „velerhvervede rettigheder" at afvise eventuelle indgreb.

Indenfor handelen er der i forbindelse med den under og efter krigen herskende varemangel sket en oppustning af distributionsapparatet. Den i 1953 udarbejdede rapport over det franske nationalregnskab oplyser således, at antallet af handelsvirksomheder fra ca. 1 mill. i 1938 er steget til ca. 1,3 mill. i 1951, medens befolkningstallet kun er steget med nogle få procent. Den dårlige organisering af det indenlandske marked har desuden medført store mellemhandleravancer.

Store nyinvesteringer er en forudsætning for en forøgelse af produktionen. Det franske produktionsapparat ansås for delvis forældet allerede før sidste krig, og formålet med den efter krigen vedtagne Monnet-plan var at skaffe landet et moderne produktionsapparat ved store nyanlæg i nøgleindustrierne. Betydelige fremskridt opnåedes også i denne retning, f. eks. i stål- og elkraftfremstillingen og transportvæsenet. I deres bestræbelser for at balancere statsbudgettet har de skiftende regeringer imidlertid stadig nedskåret statens investeringsudgifter (regnet i faste priser). Samtidig har oprustningen og krigen i Indokina lagt beslag på en voksende del af landets produktionskræfter. Finansieringen af den private investeringsvirksomhed vanskeliggøres af kapitalmarkedets delvise ophør som følge af inflationen. Det af inflationen betingede underskud på betalingsbalancens løbende poster har nødvendiggjort en stadig ameri-

[1] Industriproduktionen under eet er fra 1938 til udgangen af 1952 steget med godt 40 %.

kansk hjælp, der ikke vil kunne ophøre uden at alvorlige følger opstår for Frankrigs økonomi.

Stigningen i leveomkostningerne kan illustreres ved, at detailpriserne firedobledes fra krigens ophør til 1948. Mellem 1948 og foråret 1952 steg priserne yderligere ca. 65 %. I følge den officielle statistik har leveomkostningsindekset imidlertid siden været svagt nedadgående, idet det er sunket fra 148,5 i februar 1952 til 141,3 i november 1953 (1949 = 100). Indekset for den gennemsnitlige timeløn er derimod steget fra 470 i januar 1952 til 493 i oktober 1953, hvilke forhold i forening skulle betyde en stigning i reallønnen; men fagforeningerne gør gældende, at pristallet ikke giver fuldt udtryk for de virkelige prisbevægelser.

Den tidligere omtalte opgørelse over nationalregnskabet oplyser, at arbejderne ved at arbejde 45 timer ugentlig i 1951 mod 40 timer i 1938 opnåede samme levefod, d. v. s. at realtimelønnen indtil da var sunket. En af den katolske gejstlighed på foranledning af ærkebiskop Richaud af Bordeaux foretaget undersøgelse har desuden vist, at store dele af befolkningen lever på et eksistensminimum. Som følge af de skattebegunstigelser, som de erhvervsdrivende nyder godt af og den omstændighed, at skatteligningen notorisk er ineffektiv, hviler skattebyrden fortrinsvis på lønmodtagerne.

Det må dog retfærdigvis indrømmes, at navnlig de lavere lønnede i forhold til førkrigstiden har opnået betydelige goder i form af social sikring.

I slutningen af 1952 og i 1953 har der været en vis nedgang i produktionen og i forbindelse hermed er arbejdsløshedstallet steget, og navnlig har mange virksomheder arbejdet med nedsat arbejdstid.

På grund af deres svage parlamentariske basis har de skiftende regeringer måttet nøjes med at afsvække prisstigningerne og budgetunderskudet. Et nyt økonomisk program blev i juni 1953 fremsat af de Gaulle's tidligere økonomiminister, den social-radikale Mendés-France, under hans forsøg på at danne regering. Mendés-France, der i øvrigt var kendt for sine selvstændige standpunkter, havde som formand for Nationalforsamlingens finansudvalg skarpt kritiseret den hidtil førte laden-stå-til politik. Hovedpunkterne i hans program var: en nedskæring af militærudgifterne og anvendelsen af de derved frigjorte midler til store nyinvesteringer, ikke mindst i landbruget; boligbyggeri i stor stil, eksportfremstød og skattereformer. Ved at skabe fuld beskæftigelse og øge lønmodtagernes købekraft skulle disse midler samtidig bidrage til at råde bod på de sociale misforhold.

Mendés-Frances kandidatur strandede først og fremmest på højrepartiernes modstand, og regeringen Laniel, der fik støtte fra de erhvervsdrivendes repræsentanter, måtte nøjes med at anvende sine økonomiske fuldmagter til sådanne forsigtige skridt som reorganisation af handelen med det formål at reducere mellemhandleravancerne, opnåelse af prisnedsættelser ved overenskomster med de handlendes organisationer o. l. Investeringsvirksomheden skulle først og fremmest opmuntres ved skattelettelser for den del af indtægterne, der investeredes. Disse foranstaltninger var for spredte til at give andet end ret beskedne resultater, hvad priser og produktion angår. Derimod har finansminister Faure opstillet et budget for 1954, hvor statens udgifter er ca. 80–100 milliarder frcs.

mindre end budgettet for 1953 (henholdsvis 3732 milliarder frcs. og 3814 milliarder frcs.) og det forventede budgetunderskud reduceres fra ca. 1000 milliarder frcs. i sommer til ca. 750 milliarder.

Disse resultater opnåedes dog delvis ved at statens udgifter til investering opførtes på en særlig konto og nogle af udgifterne gjordes betinget af, at midlerne ikke fremskaffedes på kapitalmarkedet. De har derfor vakt visse betænkeligheder, idet man frygter, at resultatet bliver en nedgang i den samlede investering.

Social uro.

Der har blandt lønmodtagerne længe hersket bitterhed over deres utilfredsstillende kår. Fagbevægelsens splittelse på 3 selvstændige fagforbund: det kommunistisk dominerede CGT, det socialistiske FO og det katolske CFTC har imidlertid svækket deres stilling. I løbet af det sidste år har arbejderne og funktionærerne imidlertid vist en voksende tilbøjelighed til at omsætte deres utålmodighed i handling.

Spredte strejker fandt sted i foråret og sommeren 1953 og i august kom den store eksplosion. Som protest mod regeringens bekendtgørelse om at ville forhøje pensionsalderen for postfunktionærer med 2 år gik postfunktionærerne i Bordeaux i strejke, og i løbet af et par dage bredte strejkebevægelsen sig til hele statsadministrationen, samtidig med at der rejstes krav om generelle lønforhøjelser. Strejkerne bølgede frem og tilbage i 3 uger og berørte også visse dele af det private økonomiske liv. Regeringen indtog i begyndelsen en stejl holdning; ved det katolske folkepartis mellemkomst blev dog et kompromis bragt i stand med de to ikke-kommunistiske forbund FO og CFTC, hvorefter regeringen bl. a. lovede at forhøje de laveste lønninger, gøre pensionsalderens forhøjelse frivillig og indkalde kommissionen for kollektive aftaler, hvis opgave bl. a. er at fastsætte det pristalsbudget, der skal danne grundlaget for den lovbestemte minimumsløn.

Politiske krav blev ikke rejst af de strejkende, bortset fra, at CGT og FO i strejkens sidste fase krævede Nationalforsamlingen indkaldt til et ekstraordinært møde for at drøfte den sociale og økonomiske situation. Et antal deputerede sluttede sig til dette krav.

Det regeringsindgreb, der var den umiddelbare anledning til strejken, kunne ikke betegnes som urimeligt i betragtning af, at postfunktionærernes pensionsalder er fra 58 til 63 år. Det kom imidlertid som det første led i regeringens økonomiske foranstaltninger og blev af lønmodtagerne opfattet som udtryk for, at de skulle være de første til at bære ofrene. En medvirkende psykologisk årsag var den skuffelse, der herskede blandt arbejderne og funktionærerne over, at Mendés-France ikke var blevet ministerpræsident. Et karakteristisk træk ved strejken var dens spontane karakter. For såvel CGT som de to ikke-kommunistiske forbund gælder således, at ledelsen først kom med, da bevægelsen allerede var i gang, og at der straks etableredes samarbejde mellem de enkelte forbunds lokale afdelinger.

At statsfunktionærerne ikke fandt regeringens indrømmelser tilfredsstillende

fremgår af, at nye „advarselsstrejker" har fundet sted i december, bl. a. i postvæsenet og luftfarten.

Den sociale uro har også bredt sig til bønderne, det mest stabile element i det franske samfund. I juli demonstrerede således Sydfrankrigs vinbønder i anledning af, at regeringen havde nægtet fortsat at aftage deres overskudslagre, og i oktober standsede kvægavlerne i Midt-Frankrig deres leveringer som protest mod, at producentpriserne for kød var faldet 30–40 %, uden at dette prisfald var kommet forbrugerne tilgode.

Udenrigspolitiske problemer.

Fransk udenrigspolitik har efter krigen været domineret af det for hele Vesteuropa fælles problem: frygten for en russisk aggression, samt to specielle franske problemer: frygten for det Tyskland, der tre gange i løbet af knapt et århundrede har invaderet Frankrig samt forholdet til den franske Union.

Frygten for Rusland var motivet til, at Frankrig gik ind i atlantpagtssamarbejdet. Tanken om en fælleseuropæisk hær med en dertil svarende politisk organisation, der oprindelig fremsattes af den franske forsvarsminister Pleven i slutningen af 1950, skyldtes derimod såvel ønsket om at give Vesteuropa et mere effektivt forsvar, som at forhindre, at Vesttysklands eventuelle genoprustning førte til opstilling af en selvstændig tysk hær. Planen blev fra begyndelsen bekæmpet af gaullisterne og kommunisterne. Tysklands hurtige genrejsning i løbet af de sidste par år har fremkaldt en voksende fransk frygt for, at en europæisk forsvarsorganisation vil blive domineret af Tyskland og at dette land en dag vil blive i stand til at drage hele den vestlige verden ind i en krig med Rusland under et forsøg på med magt at gennemføre en genforening med Østtyskland. Fra gaullisternes og kommunisternes rækker bredte modstanden sig til de andre partier og fik næring ved, at fremstående politikere som Herriot, Daladier og Jules Moch udtalte sig mod planen. Moch har dog senere modificeret sit standpunkt. Skønt Frankrig har underskrevet traktaten af 26. maj 1952 om europahærens oprettelse og 27 maj generaloverenskomsten med Vesttyskland har de franske regeringer derfor stadig udsat debatten om deres ratifikation og knyttet nye betingelser til. De vigtigste af disse betingelser er: en optagelse af de såkaldte tillægsprotokoller, hvorefter Frankrig får ret til frit at trække en del af sit kontingent i Europahæren tilbage; forøgede garantier fra U.S.A. og England mod et tysk misbrug af Europahæren, f. eks. i form af en direkte deltagelse eller mere intimt samarbejde med denne; Saarproblemets forudgående løsning.

Stalins død og de efterfølgende tegn på international afspænding fremkaldte en voksende fransk stemning for, at man skulle se tiden an. Det franske diplomati understøttede i den følgende tid alle forsøg på at få et møde med Rusland i stand, og det vakte skuffelse i Frankrig, at der kun langsomt skete fremskridt i denne retning, hvilket igen førte til en voksende tendens til ikke udelukkende at lægge skylden på Rusland. Det lykkedes ikke franskmændene på Bermudamødet i december at opnå konkrete tilsagn fra angelsaksisk side i forbindelse

med Europahæren. Det var derimod i høj grad i overensstemmelse med franske ønsker, at firemagtsmødet i Berlin kom i stand.

I slutningen af november debatterede Nationalforsamlingen spørgsmålet om den politiske overbygning, der tænkes oprettet for Europahæren og Den europæiske Kul- og stålunion. Under debatten, der fra begyndelsen antog karakteren af en generalprøve på ratifikationsdebatten, lykkedes det med store vanskeligheder at skabe majoritet om en ret intetsigende dagsorden, der opfordrede regeringen til at „fortsætte bestræbelserne for Europas enhed". Forinden havde socialisterne fremsat forslag til en anden dagsorden, der opfordrede regeringen til at søge forsvarsunionen gennemført på de ovenfor nævnte betingelser. Det socialistiske forslag, som Laniel og Bidault havde gjort til regeringsforslag, strandede på modstand indenfor selve regeringsblokken, i første række de to tidligere gaullistiske fraktioner.

Det katolske folkeparti (MRP), som er det „europæiske" parti par excellence, og socialisterne var de eneste, som samlet stemte for det socialistiske forslag. Det er imidlertid ingen hemmelighed, at mindst ⅓ af de socialistiske deputerede er imod planen og udelukkende har stemt for denne af hensyn til partidisciplinen, og også indenfor MRP gør en modstand sig gældende under overfladen. Flere af de mere fremstående politikere afholdt sig fra at stemme, således Mendés-France, hvis synspunkt er, at Frankrig bør bringe sin økonomi i orden, før det påtager sig yderligere udenrigspolitiske forpligtelser.

Bidault's meget tilbageholdende tale under Nato-mødet i december, hvori han bl. a. fremhævede, at det vil være for risikabelt for Frankrig at indtræde i forsvarsunionen, hvis der ikke gennem angelsaksiske garantier skabes ligevægt mellem denne og Nato, må betragtes som en konsekvens af november-debattens lidet positive udfald. Udenrigsminister Dulles reagerede skarpt overfor dette franske tilbagetog ved at udtale, at U.S.A. i tilfælde af, at Frankrig ikke ratificerede måtte tage sin hidtidige forsvarspolitik op til revision.

Den voksende frygt for Tyskland, der er kommet til udtryk i modstanden mod Europahæren i forbindelse med irritationen over det pres, som U.S.A. og England har lagt på Frankrig for at få det til at ratificere Bonn- og Paristraktaterne, har i mange franske kredse skabt et ønske om en mere selvstændig udenrigspolitik, f. eks. gennem en eventuel genoplivelse af Frankrigs gamle østeuropæiske alliancesystem. Således har de Gaulle peget på, at den fransk-russiske alliance af 1944, hvis formål er at forhindre en ny tysk aggression, stadig står ved magt. En rejse, som en fransk parlamentarisk delegation under Daladier i december foretog til Polen fortjener også i denne forbindelse opmærksomhed.

Fra østlig side har Frankrig været genstand for betydelig opmærkomhed i den sidste tid, og det russiske forslag om at udsætte firemagtsmødet til slutningen af januar er antagelig bl. a. motiveret af ønsket om at vise imødekommenhed over for Frankrig.

En af de indvendinger, der hyppigst er rejst i Frankrig mod forsvarsunionen, er krigen i Indokina, der forhindrer Frankrig i at optræde med fuld vægt i Europa.

Krigen mod det kommunistisk-nationalistiske Vietminh har nu i 7 år tæret på Frankrigs kræfter og nødvendiggjort en amerikansk hjælp, der nu dækker

⅓ af samtlige udgifter til krigen, uden at man er kommet en militær afgørelse nærmere. Fra fransk side har man håbet, at en stigende del af byrden ville blive overtaget af de tre med Frankrig associerede stater: Vietnam, Kambodja og Laos. En voksende nationalisme har imidlertid her bemægtiget sig også de kredse, der hidtil har samarbejdet med Frankrig, og som nu bebrejder Frankrig, at det ikke har opfyldt overenskomsten af 1949, hvori de associerede stater blev lovet fuld selvstændighed indenfor den franske Union. For at imødekomme disse krav indbød regeringen Laniel i juli de associerede staters regeringer til forhandlinger om en udvidelse af deres beføjelser. Indbydelsen blev imidlertid modtaget med kølighed. Med Kambodja og Laos lykkedes det ganske vist efterhånden at bringe overenskomster i stand. I den største af de associerede stater, Vietnam, sammenkaldte statschefen Bao Dai repræsentanter for en række politiske og religiøse grupper til en nationalkongres, der skulle udpege delegerede til forbandlingerne med Frankrig. I stedet for udtalte kongressen sig for Vietnams udtræden af unionen, og de politiske forhold i Vietnam har siden været præget af en vis forvirring.

En anden løsning, som man fra fransk side har været inde på, er en internationalisering af Indokina-krigen i lighed med Korea-krigen. Det franske synspunkt har været, at krigen ikke kan betragtes som et fransk anliggende alene, men er et led i forsvaret mod kommunistisk aggression, og at Frankrig derfor ikke alene bør bære krigens militære byrder. U.S.A. har imidlertid hidtil ikke ønsket at engagere sig på anden måde end med økonomisk hjælp og våbenleverancer. I øvrigt har man i selve Frankrig fra flere sider hævdet, at en internationalisering af krigen blot vil resultere i øget kinesisk hjælp til Vietminh og dermed en udvidelse af krigens omfang, således at Frankrig i sidste instans i stedet for at blive aflastet, bliver tvunget til at øge sin egen militære og økonomiske indsats.

Efter Korea-krigens ophør har franskmændene også forsøgt at gøre Indokinaspørgsmålet til genstand for drøftelser med Rusland og Kina, f. eks. i forbindelse med den politiske konference om Korea.

Krigens almindelige upopularitet i selve Frankrig er yderligere vokset p. gr. af den opmærksomhed, der i foråret opstod omkring den såkaldte „piasteraffære", som viste, at visse kredse både i Frankrig og Indokina har beriget sig ved at føre indokinesiske piastre til Frankrig, hvor piastre noteredes til overkurs. Blandt andet af nationale prestigegrunde har indtil for nylig kun få franske politikere – bortset fra kommunisterne – anbefalet direkte forhandlinger med Vietminh. De skuffelser, Frankrig også politisk har lidt i Indokina har nu gjort diskussionen herom friere. I sin præsentationstale antydede Mendés-France denne udvej, og under en Indokina-debat i Nationalforsamlingen i oktober stemte foruden kommunisterne tillige socialisterne, flertallet af UDSR og en betydelig del af de socialradikale for direkte forhandlinger. Flertallet af forsamlingen godkendte en erklæring af Laniel, der fastslog nødvendigheden af at fortsætte krigen, så længe der ikke fra Vietminh's side var blevet fremsat et konkret forhandlingstilbud.

I november erstattede UDSR sin hidtidige partiformand, forsvarsminister Pleven, med François Mitterand, der var udtrådt af Laniel-regeringen som

protest mod dennes nordafrikanske politik og var gået ind for direkte forhandlinger med Vietminh.

Den 29. december udtalte Vietminh's leder, Ho Chi Minh, som svar på en række spørgsmål, der var stillet ham af det svenske blad „Expressen", at han var villig til forhandlinger med den franske regering. Tilbudet udløste i de fleste franske kredse et krav om forhandlinger, selvom der er uoverensstemmelser med hensyn til de indrømmelser, Frankrig bør gøre.

Eventuelle forhandlinger med Vietminh rejser imidlertid nye problemer. Ho Chi Minh nævnte ikke muligheden af, at forhandlingerne skulle ske med deltagelse af de associerede staters nuværende regeringer, som han tilsyneladende stadig betragtede som marionetregeringer. Frankrig kan imidlertid vanskeligt uden videre opgive det styre, som det med så stort besvær har opbygget i Indokina. En opgivelse af de franske positioner i Indokina vil endvidere af U.S.A. blive betragtet som et slag mod dets politik i Asien og vil på nuværende tidspunkt vanskeligt kunne ske uden at skærpe de fransk-amerikanske modsætninger.

Vietminh's offensiv siden slutningen af december, der delte det franske Indokina i to dele og gjorde de tidligere på året opnåede franske militære fremskridt nærmest værdiløse, kan i øvrigt ikke undgå at styrke Vietminh's position ved eventuelle forhandlinger.

Frankrigs oversøiske problemer i den seneste tid har foruden om Indokina navnligt koncentreret sig om Marokko, hvor modsætningen mellem Frankrig som protektoratsmagt og det nationalistiske parti Istiqlal blev kompliceret ved, at sultanen Sidi Mohammed ben Yussef gjorde fælles sag med nationalisterne. Forhandlinger om politiske reformer havde i flere år stået på mellem sultanen og Frankrig; de strandede imidlertid stadig på, at sultanen ønskede større selvstændighed gennem en revision af selve protektoratstraktaten af 1912, medens Frankrig kun var villig til at gøre indrømmelser inden for traktatens rammer.

En voksende agitation mod sultanen gjorde sig i løbet af 1953 gældende blandt de feudale stammefyrster, pashaerne, og berberstammerne, der står i en vis modsætning til bybefolkningen, hvor Istiqlal har flest tilhængere. Lederne af bevægelsen var sultanens personlige modstandere, pashaen af Marrakesh El Glauoi og El Kittani, lederen af „Zauias", et religiøst broderskab. Agitationen førte til, at sultanen i august erklæredes for afsat under en religiøs fest i Marrakesh, hvortil var mødt flere tusinde bevæbnede berberryttere.

Regeringen i Paris syntes i begyndelsen at ville beskytte Sidi Mohammed, navnlig da flere af de mest prominente pashaer og ledelsen af det muhammedanske præsteskab sluttede op om ham. Stillet overfor trusler om åbent oprør og under pres fra de franske kolonister og embedsmænd gennemtvang den dog i sidste øjeblik hans abdikation. En onkel til Sidi Mohammed, Moulay Mohammed ben Arafa, valgtes til hans efterfølger. En række reformer, der i det væsentlige synes at være i overensstemmelse med de tidligere franske tilbud, er siden da blevet gennemført.

Sidi Mohammeds afsættelse havde ikke kunnet gennemføres uden medvirken fra de franske kolonister og embedsmænd i Marokko, der betragter sig som bærere af det økonomiske fremskridt i landet og som modsætter sig alle ind-

rømmelser til Istiqlal. Størstedelen af den franske opinion synes at være kritisk overfor denne politik. Særlig opmærksomhed har bl. a. den kritik vakt, som er kommet fra en gruppe katolske intellektuelle under ledelse af François Mauriac. Kolonisterne støttes imidlertid af indflydelsesrige kredse i Paris, blandt hvis ledende personligheder nævnes marskal Juin, der har været generalresident i Marokko indtil 1951.

Som eksempel på de hemninger, udviklingen i Nordafrika lægger på Frankrigs udenrigspolitiske handlefrihed, kan nævnes, at Frankrig i strid med sin i den sidste tid fulgte linie har undladt at stemme for Indiens optagelse i den politiske konference om Korea. Dette skridt syntes motiveret af ønsket om at opnå U.S.A.s støtte til en afvisning af det krav, som de arabiske stater havde rejst om en indbringelse af det marokkanske spørgsmål for Sikkerhedsrådet.

Udsigterne til en politisk kursændring.

I det forløbne år har der været tegn på en styrkelse af de venstreorienterede kræfter. Kommunevalgene i marts-april gav et vist ryk til venstre. Mendés-France manglede kun 13 stemmer i at opnå det fornødne flertal, idet ikke blot de fleste socialister og socialradikale, men også en trediedel af MRP. og de fleste gaullister og UDRS stemte for hans kandidatur. Socialisternes generalsekretær Guy Mollet opfordrede i sommeren 1953 til dannelse af en „Front Démocratique et Social", omfattende samtlige ikke-kommunistiske venstreorienterede kræfter. MRP's og socialisternes fælles optræden under debatten om den europæiske forsvarsunion skyldtes tildels ønsket om at etablere et nærmere samarbejde også på det indrepolitiske område. MRP's deltagelse i regeringer af stadig mere konservativ karakter og dets godkendelse af den i Indokina og Nordafrika førte politik har været genstand for stigende kritik både indenfor partiets egne rækker og andre venstrekatolske kredse. Indenfor de katolske fagforeninger CFTC går den venstreorienterede fløj frem i indflydelse, og den bebrejder MRP, at dette ved sin formidlerrolle under auguststrejken reddede regeringen Laniel i stedet for ved en udtræden af regeringen at medføre en politisk kursændring til venstre. Blandt de socialradikale gør to tendenser sig gældende: medens navnlig den ældre generation afviser et samarbejde med socialisterne, ønsker de unge at følge Mendés-France, hvis program kun kan gennemføres med socialisternes støtte. De sydfranske socialradikales kongres i Tarbes i oktober fik karakteren af en demonstration for Mendés-France. UDSR's valg af Mitterand til partiformand i stedet for Pleven må ligeledes betragtes som et skridt mod venstre. Også indenfor den gaullistiske bevægelse, der altid har rummet stærke radikale elementer, og som derfor ikke i alle henseender kan regnes til højre, udtales et voksende ønske om en ny social politik.

Det store problem for enhver fransk venstrekoalition er den kendsgerning, at det overvejende flertal af arbejderne stadig stemmer kommunistisk, og at store dele af det ikke-kommunistiske venstre afviser et samarbejde med kommunisterne. For at bestå må en venstreregering i det mindste have kommunisternes neutralitet. Nogen officiel tilkendegivelse har ikke foreligget fra kommunisterne, bortset fra en udtalelse før præsidentvalget om at de ville støtte

enhver kandidat, der var modstander af Europa-hæren samt at kommunisterne sikrede valget af socialisten Le Frognet, der var kendt som modstander af projektet, til Nationalforsamlingens formand. Endvidere var tanken om en folkefront gentagne gange været ventileret af kommunisterne. Udrensningen af Marty og Tillon strider i og for sig ikke mod en mere forsonlig kurs, da de repræsenterede den mere „revolutionære" fløj. Partiets fremtidige kurs vil afhænge af den udenrigspolitiske udvikling. Den voksende stemning for en mere uafhængig politik overfor U.S.A. vil give kommunisterne en chance for at komme ud af deres indrepolitiske isolation.

Med de nuværende styrkeforhold vil en ny regeringskoalition dog næppe kunne blive andet end en koalition af typen „Centre-Gauche" med et til enkelte praktiske spørgsmål begrænset program, f. eks. et Mendés-France-program. Da der indenfor centrum- og venstrepartierne er uenighed om Europahæren, idet navnlig socialisterne og de socialradikale er splittet, er det muligt, at en sådan koalition først bliver gennemførlig, når Nationalforsamlingen har taget endelig stilling til dette spørgsmål.

Et „regroupement" har været diskuteret også indenfor højre; men kan vanskeligt gennemføres. Desuden gør stærke personlige rivaliteter sig gældende indenfor højre, idet der f. eks. består et stærkt modsætningsforhold mellem Laniel og hans partikollega, tidligere ministerpræsident Pinay. Derimod har der gentagne gange i sommer været rygter om, at visse højrekredse skulle have planer om en aktion mod selve det parlamentariske system, og marskal Juin blev i denne forbindelse nævnt som en eventuel „stærk mand". Der er næppe større sandsynlighed for en sådan aktion i øjeblikket; skulle der imidlertid komme en ny bølge af social uro, tør man ikke udelukke en sådan mulighed.

„Frankrig befinder sig i 1788" udtalte Menrés-France fornylig. Udtalelsen må sikkert betragtes som et udslag af den franske forkærlighed for historiske paraleller. Til trods for deres spontane karakter viste august-strejkerne således ingen større revolutionsånd blandt arbejderne. Skulle imidlertid det nuværende økonomiske og sociale dødvande fortsætte, kan den voksende utilfredshed med det herskende politiske system føre til, at det trues fra både venstre og højre.

DEN INTERNATIONALE ØKONOMISKE SITUATION

I den relativt korte periode, der er forløbet siden udarbejdelsen af den foregående oversigt over den internationale økonomiske situation, er der ikke indtruffet begivenheder, der føjer væsentlige nye træk til det billede af de økonomiske forhold i den vestlige verden, som tegnede sig ved årsskiftet. Der er imidlertid fremkommet en del nyere statistiske oplysninger, som bekræfter, at den nedadgående linie, som prægede udviklingen i U.S.A. siden sommermånederne 1953, er fortsat i hvert fald frem til begyndelsen af det nye år, medens på den anden side den økonomiske aktivitet i de vigtigste vesteuropæiske lande vedvarende har været stigende. Samtidig foreligger der nu en række mere konkret udformede angivelser af den vej, som man fra den amerikanske regerings side har tænkt sig at følge som modtræk mod en eventuel forstærkelse af de nuværende nedgangstendenser.

U.S.A.

Fortsat fald i nationalproduktet.

Den samlede værdi af U.S.A.s bruttonationalprodukt, der fra 2. til 3. kvartal 1953 var faldet med 2 milld. $ (årsrate) eller med ca. ½ %, gik i årets sidste kvartal yderligere ned med 4 milld. $, altså i et noget forstærket tempo, til 365 milld. $ (årsrate). Denne nedgang modsvaredes næsten nøjagtigt af en reduktion i opbygningen af private foretagenders lagre, der i 2. og 3. kvartal var vokset i et tempo svarende til henholdsvis ca. 7 og ca. 4 milld. $ pr. år, medens deres totalværdi ved slutningen af 4. kvartal var den samme som ved dets begyndelse. Derimod skete der praktisk talt ingen ændring i den samlede afsætning til, hvad man kunne kalde „endelig anvendelse", forstået som privat forbrug, private investeringer i bygninger, maskiner og anden fast realkapital samt det offentliges køb. Imellem de forskellige komponenter i afsætningen til „endelig anvendelse" foregik der dog visse forskydninger, jvf. omstående tabel. Hvis man udskiller privat forbrug af tjenesteydelser, finder man, at der er tale om en nedgang i den resterende del af afsætningen til „endelig anvendelse". Forudsat at det offentliges køb af tjenesteydelser ikke er gået ned, må der således være sket en nedgang i de samlede „endelige køb" af *varer* taget for sig.

U.S.A.s nationalprodukt 1953.
(milld. $ i løbende priser; sæsonudjævnet og omregnet til årsrate).

	1. kvt.	2. kvt.	3. kvt.	4. kvt.
1. *Privat forbrug*				
– varige goder	30.2	30.7	30.4	29.5
– ikke-varige goder	121.2	122.1	121.3	120.5
– tjenesteydelser	76.3	77.6	79.2	80.5
I alt	227.7	230.4	231.0	230.5
2. *Private investeringer i fast kapital*				
– boligbyggeri	12.2	12.0	11.5	11.5
– anden bygge- og anlægsvirksomhed	12.8	13.4	13.4	13.5
– maskiner, inventar m. v.	26.2	26.9	27.1	26.5
I alt	51.2	52.3	52.0	51.5
3. *Offentlige køb af varer og tjenester*				
– forsvarsudgifter	51.6	53.5	52.1	50.2
– unionens civile udgifter (netto)	5.8	5.3	6.3	7.5
– enkeltstaters og kommuners udgifter	24.9	24.6	25.2	26.3
I alt	82.4	83.5	83.6	84.0
4. *Samlet indenlandsk afsætning til „endelig anvendelse* (1+2+3)	361.3	366.2	366.6	366.0
÷ privat forbrug af tjenesteydelser	76.3	77.6	79.2	80.5
I alt	285.0	288.6	287.4	285.5
5. *Ændring i private lagre*	4.3	7.1	4.3	0.0
6. *Udenlandsk nettoinvestering*[1]	÷2.1	÷2.5	÷2.1	÷1.0
Bruttonationalprodukt i alt (4+5+6)	363.4	370.7	368.8	365.0

Kilde: „Economic Report of the President". Transmitted to the Congress. Jan. 1954.
[1] Exclusive offentlige gaver og lån.

Forbrugsudviklingen.

Som vist i følgende tabel over forbrugsudviklingen har udgifterne til *fødevareforbrug m. v.* kun udvist minimale udsving i årets løb; men da priserne i årets sidste halvdel lå 1 % højere end i den første del, er der tale om en lille reel tilbagegang i forbruget på dette område til trods for, at befolkningen er vokset med godt 1 million. Udgifterne til *beklædning m. v.* er gået tilbage med 7 % fra 1. til 4. kvartal, og da der også her er sket en vis prisstigning, er faldet reelt set snarest lidt større. Forklaringen herpå kan dog til dels ligge i det varme vejr i efteråret. Stigningen i *boligbenyttelsesudgifter* skyldes for omkring halvdelens vedkommende højere priser, medens resten er udtryk for en reel forøgelse. Nogenlunde det samme synes at gælde for *andre tjenesteydelser.*

For de øvrige goders vedkommende bemærker man, at udgifterne til køb af automobiler har svinget betydeligt og har vist nedadgående tendens i andet halvår.

Private forbrugsudgifter.

(milld. $ i løbende priser, sæsonudjævnet og omregnet til årsrate).

	Varige goder		Ikke-varige goder			Tjenesteydelser	
	Automobiler	Andre	Føde- og drikkevarer	Beklædning	Andre	Boligbenyttelse	Andre
1950	12.3	16.9	61.2	18.9	22.5	20.2	42.5
1951	10.9	16.4	69.0	20.3	24.1	21.9	45.5
1952	10.4	16.3	72.6	20.7	25.4	24.0	48.7
1953 1. kvt.	13.4	16.8	74.2	20.9	26.2	25.3	51.0
„ 2. „	14.3	16.4	74.5	20.9	26.7	25.8	51.9
„ 3. „	13.8	16.7	74.5	19.9	26.9	26.4	52.8
„ 4. „	13.3	16.2	74.1	19.4	27.0	27.0	53.5

Kilde: „Economic Report of the President". Transmitted to the Congress. Jan. 1954.

Lagertilpasningens betydning.

Lagerforandringer indtager noget af en særstilling i konjunkturforløbet. Deres størrelse bestemmes ganske simpelt som forskellen mellem bruttonationalproduktet i perioden og den samlede afsætning til „endelig anvendelse". De kan således både være positive og negative; i sidste fald er en del af den løbende afsætning til „endelig anvendelse" dækket ved lagerforbrug. Man kan imidlertid ikke uden videre gå ud fra, at en lagerforøgelse, respektive et lagerforbrug, altid dækker over den samme økonomiske realitet. Under en opgangsperiode, hvor afsætningen til „endelig anvendelse" stadig vokser i kraftigt tempo, vil erhvervsforetagenderne sandsynligvis – så længe de venter en fortsat udvikling i samme retning – søge at forøge deres lagerbeholdninger både af indkøbte råvarer og halvfabrikata m. v. og af deres egne færdigvarer for at stå bedre rustet til at imødekomme en fremtidig vækst i efterspørgselen, og evt. også for at drage fordel af en mulig prisstigning. Men det er ikke sikkert, at de faktisk er i stand til at føre denne politik igennem; det kan endog meget vel tænkes, at den løbende afsætning er så stor, at de direkte bliver nødt til at reducere deres lagre, således at lagertilvæksten faktisk bliver negativ. Omvendt taler sandsynligheden for, at private foretagender i tilfælde af faldende afsætning vil bestræbe sig for at afvikle en del af deres eksisterende lagre ved delvis at dække deres løbende salg fra lagrene i stedet for ved hjælp af løbende produktion. De tilsigter således en negativ lagerinvestering; men dersom salget falder stærkere, end de havde ventet – og det er meget muligt, når de netop indskrænker produktionen og dermed skabelsen af ny indkomst – kan det tænkes, at de alligevel faktisk kommer til at stå over for en lagerforøgelse, der altså får karakter af en – utilsigtet – positiv lagerinvestering.

I den forhåndenværende situation i U.S.A. er forholdet det, at den samlede efterspørgsel til „endelig anvendelse" – fortrinsvis på grund af den impuls, som er udgået fra de øgede forsvarsudgifter – har været stærkt stigende i de sidste år (når der ses bort fra forstyrrelser som følge af stålstrejken i 1952). I løbet af 1953 ebbede denne stigning imidlertid ud; det offentliges udgifter til militære formål kulminerede i forsommeren, hvorefter de begyndte at falde, og en sam-

tidig forøgelse af offentlige indkøb til civile formål var kun tilstrækkelig til at medføre en ganske svag stigning i de samlede offentlige udgifter. Også de erhvervsdrivendes investeringer i bygninger, maskiner m. v. hørte op med at vokse, vel bl. a. fordi de af den øgede forsvarsproduktion nødvendiggjorde udvidelser af produktionsapparatet efterhånden var blevet tilendebragt. Hertil kom, at boligbyggeriet stagnerede, ligesom forbrugernes indkøb af varer (men ikke af tjenesteydelser) gik lidt tilbage. Specielt må det nævnes, at afsætningen af *varer* til „endelig anvendelse" som allerede nævnt endog er gået lidt ned.

Når den samlede afsætning til „endelig anvendelse" således stagnerer, er det kun naturligt, at de erhvervsdrivende ikke ønsker at foretage yderligere investeringer i lagre og derfor skærer deres indkøb ned og reducerer produktionen. Ophøret af stigningen i afsætning til „endelig anvendelse" fører på denne måde til en vis nedgang i produktionen. Dette er imidlertid ensbetydende med et fald i beskæftigelsen og indkomstdannelsen og resulterer let i, at forbrugernes indkøb går yderligere tilbage, således at lagrene af forbrugsvarer ikke bliver reduceret, men fortsætter med at vokse. Dermed er der skabt basis for en ny nedsættelse af den løbende produktion, ligesom det også kan tænkes, at forbrugsvareproducenterne bliver lidt mere tilbageholdende med hensyn til at foretage investeringer i fast realkapital. Dette berører maskinindustrien og anlægsfagene ugunstigt, og nedgangen i produktion breder sig også hertil.

I øjeblikket synes U.S.A. at være inde i en udvikling af denne type, omend man endnu ikke er kommet ret langt. Det er muligt, at udviklingen vender „af sig selv" (som tilfældet fx. var i 1949), når en vis lagertilpasning i nedadgående retning er blevet gennemført. Ved udgangen af 1953 var de samlede lagre imidlertid stadig højere end på det tidspunkt, da den samlede afsætning til „endelig anvendelse" kulminerede; man må derfor antagelig regne med, at der indtil videre fortsat vil blive udfoldet bestræbelser for at reducere lagrene på visse områder, og da afsætningen til „endelig anvendelse" vedblivende synes at gå svagt ned, må dette være ensbetydende med nogen yderligere produktionstilbagegang.

Arbejdsmarkedet.

Herpå tyder da også udviklingen i *beskæftigelsen*. I januar var det samlede antal beskæftigede ifølge foreløbige oplysninger 59.6 mill. eller ca. 900.000 lavere end året før. I november og december 1953 var beskæftigelsesnedgangen sammenlignet med den tilsvarende måned et år tidligere kun henholdsvis 300.000 og 750.000. Særlig følelig er beskæftigelsens tilbagegang inden for den egentlige industri. Her var der i januar kun 16.1 mill. beskæftigede mod næsten 16.8 mill. året før. Den samlede ledighed er nået op på 2.4 mill. eller 3.7 % af den totale arbejdsstyrke, hvilket dog stadig er et ret moderat tal, undtagen når man sammenligner med de to nærmest foregående år. Også den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid er reduceret yderligere og ligger nu 4 % (1.6 timer) lavere end for et år siden. Under disse forhold må man gå ud fra, at den totale lønsum også i januar har vist nedadgående tendens.

Amerikanske konjunkturtal.

	Priser			Industri-produktion[1]	Bygge- og anlægsvirksomhed[2]		Arbejdsmarked			Detail-omsætning[5]	Udenrigshandel[6]		Aktiekurser[7]	Personlige indkomster[8]	Bruttonational-produkt[8]
	Engrospriser		Leveomkostninger		Ialt	Boligbyggeri	Beskæftigede[3]	Arbejdsløshed	Arbejdsløn[4]		Import	Eksport			
	Samlet indeks	Landbrugsprodukt.													
	1947-49 = 100 *	1947-49 = 100 *	1947-49 = 100 *	1947-49 = 100 *	1947-49 = 100 *	1947-49 = 100 *	Mill. *	Mill. *	Cents *	Mld. $ *	Mill. $ *	Mill. $ *	1935-39 = 100 *	Mld. $ *	Mld. $ *
1938	—	—	60	48	35	27	30.3[9]	8.1[9]	63	3.5	163	258	88	68	85
1945	—	—	77	107	36	16		1.0	102	6.5	347	817	122	172	215
1946	79	83	81	90	82	87		2.3	109	8.5	412	812	140	178	211
1947	96	100	95	100	84	86		2.1	124	10.0	480	1278	123	191	233
1948	104	107	103	104	102	98	44.4	2.1	135	10.9	594	1054	124	210	259
1949	99	93	102	97	113	116	43.3	3.4	140	10.9	552	1003	121	206	258
1950	103	98	103	112	159	185	44.7	3.1	147	12.0	738	856	146	226	287
1951	115	113	111	120	171	170	47.2	1.9	159	13.2	914	1253	177	254	330
1952	112	107	114	124	183	181	48.0	1.7	167	13.7	893	1265	188	268	348
1953[10]	110	97	114	134				1.5	177	14.3			189	284	367
Juni 1950	100	95	102				44.5	3.4	145	12.1	687	877		221	278
Okt. 1952	111	105	114	130	210	185	49.1	1.3	170	14.2	918	1216	183	277	—
Nov. —	111	104	114	133	196	178	49.3	1.4	171	14.0	805	1191	190	277	—
Dec. —	110	99	114	133	205	183	50.1	1.4	173	14.4	1052	1390	197	281	361
Jan. 1953	110	100	114	134	190	173	48.4	1.9	174	14.1	923	1291	198	281	—
Febr. —	110	98	113	134	173	182	48.4	1.8	174	14.5	856	1197	196	281	—
Marts —	110	100	114	135	177	176	48.7	1.7	175	14.4	1004	1388	198	284	363
April —	109	97	114	136	179	179	48.9	1.6	175	14.3	1012	1395	190	283	—
Maj —	110	98	114	137	161	164	49.0	1.3	176	14.4	902	1446	190	285	—
Juni —	110	95	115	136	169	174	49.4	1.6	176	14.4	934	1376	183	286	371
Juli —	111	98	115	137	172	175	49.2	1.5	177	14.5	908	1348	186	288	—
Aug. —	111	96	115	136	205	184	49.4	1.2	177	14.1	841	1184	187	287	—
Sept. —	111	98	115	133	218	180	49.6	1.2	179	14.0	926	1236	179	286	369
Okt. —	110	95	115	132	230	183	49.6	1.2	178	14.0	813	1246	183	287	—
Nov. —	110	94	115	130	224	178	49.2	1.4	179	14.2	839	1246	188	285	—
Dec. —	110	95	115	128				1.9	179	14.1			191	285	365
Jan. 1954								2.4							

Kilde: „Survey of Current Business", udg. af U.S. Department of Commerce.

* Tallene for 1938 og 1945–52 er gennemsnit for 12 måneder.

[1] Sæsonudjævnet. [2] Værdien af byggekontrakter efter F. W. Dodge Corp.; sæsonudjævnet. [3] Antal beskæftigede („employees") uden for landbruget ifl. Dept. of Labor. Af det samlede antal beskæftigede i nov. 1953, 49.2 millioner, faldt 16.7 mill. på industrien, 0.8 på minedrift, 2.6 på bygge- og anlægsvirksomhed, 4.3 på transport og off. forsyningsvirksomheder, 10.7 på handel, 2.0 på pengeinstitutter, 5.3 på tjenesteydelser, og 6.7 var off. ansatte. [4] Gennemsnitlig timefortjeneste i fabriksindustrien. [5] Udjævnet for sæsonsvingninger. Beregningsgrundlaget er noget udvidet fra 1951. [6] Generalhandel; omfatter også hjælp til udlandet („foreign aid and relief"). [7] Standard and Poor's Corp. omfatter 480 industri-, jernbane- og „public utility" selskaber. [8] Udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til helårsbasis. [9] 1939. [10] Foreløbige tal.

Depression eller fornyet fremgang?

Hidtil har aktivitetstilbagegangen kun været af beskedent omfang. Man kan imidlertid rejse det spørgsmål, om en vedvarende stagnation eller fortsat tilbagegang i langsomt tempo overhovedet er sandsynlig, eller om der ikke nødvendigvis må komme enten et kraftigere tilbageslag eller en fornyet opgang. De private bruttoinvesteringer i fast realkapital har i de senere år udgjort op imod 15 % af det samlede nationalprodukt, hvoraf boligbyggeri svarer for omkring en fjerdedel, og der er herved sket en fortsat betydelig udvidelse af produktionskapaciteten. I tilfælde af at den samlede efterspørgsel gennem en længere periode holder sig konstant, vil der imidlertid ikke længere være nogen tilskyndelse til at forøge produktionsapparatet, og man må derfor i en sådan situation regne med, at bruttoinvesteringerne reduceres, således at de stort set kun kommer til at svare til, hvad der er nødvendigt for at opretholde produktionsapparatet intakt. Dette vil i sig selv være ensbetydende med et ret kraftigt fald i efterspørgselen og vil uden tvivl blive fulgt af en tilsvarende nedsættelse af produktionen og dermed af indkomsterne, således at også efterspørgselen til forbrug må ventes nedsat; resultatet bliver, at man kommer ind i en selvforstærkende konjunkturtilbagegang.

Dette skal dog ikke opfattes, som om en sådan udvikling nødvendigvis må blive enden på den nuværende situation. Hvis den totale efterspørgsel efter varer til „endelig anvendelse" holdes oppe, indtil lagrene er blevet nedbragt til det niveau, som forretningsverdenen anser for passende, vil produktionen igen blive sat i vejret, således at den kommer til at svare til den løbende afsætning. Indkomsterne vil følge med, og der vil derved være skabt grundlag for en fornyet forøgelse af forbruget, som atter kan danne udgangspunkt for udvidede investeringer både i fast kapital og i lagre.

Men man kan vanskeligt frigøre sig for en vis tvivl med hensyn til, om de nødvendige betingelser for en sådan udvikling vil være til stede. De private investeringer i fast realkapital forventes i indeværende kvartal at blive noget lavere end i det foregående, og på baggrund af den faldende beskæftigelse må man sandsynligvis også regne med lavere privat forbrug. Endvidere er forsvarsudgifterne i tilbagegang. Det synes derfor påkrævet, at det offentlige gør en nergisk indsats enten ved at stimulere privat forbrug eller investering eller ved at forøge sine egne indkøb af varer og tjenester.

Præsidentens økonomiske årsrapport.

Den 28. januar offentliggjordes den første økonomiske årsrapport under den nuværende republikanske regering. Den indeholder dels en oversigt over udviklingen i 1953, dels en række betragtninger over og forslag vedrørende de fremtidige økonomiske problemer, samlet under titlen „Mod en stærkere økonomi".

I tilbageblikket over 1953 fremhæves det stærkt, at *det forløbne år betegnede en ny rekord* med hensyn til produktion, beskæftigelse og levestandard, idet bruttonationalproduktet steg med 3.7 % regnet i faste priser, dels på grund af højere produktivitet, dels og navnlig som følge af mindre ledighed. Der lægges

ikke skjul på, at der i årets anden halvdel skete en nedgang i den almindelige økonomiske aktivitet; men denne betegnes foreløbig som resultatet af en *tilpasning af lagrene,* idet det dog understreges, at en sådan kan føre ud i en mere almindelig konjunkturtilbagegang. Endelig gøres der en del ud af en fremstilling af *regeringens økonomiske politik,* hvis ledetråde var „fremme af produktion og beskæftigelse, beskyttelse af dollar'ens købekraft mod yderligere indskrænkning, den videst mulige fordeling af frugterne af den voksende aktivitet samt udvidelse af international handel og investering". Regeringens problem beskrives som værende at holde samfundet på den snævre vej mellem fortsat økonomisk fremgang uden inflation på den ene side og en deflatorisk udvikling på den anden; særlig *penge- og finanspolitikken* tillægges der betydelig vægt som et middel til at nå dette mål, og den *smidighed,* hvormed den faktisk har fungeret i 1953, fremhæves. I årets første måneder, da aktiviteten stadig øgedes stærkt, og inflation derfor vedblivende var en reel fare, specielt fordi det eneste af den tilbageværende direkte kontrol med priser og lønninger blev ophævet, gennemførte centralbanksystemet en stramning af pengepolitikken. Men da reaktionen herpå viste sig uventet stærk, slog man hurtigt om og sørgede for en sænkning af rentesatserne, samtidig med at administrationen formindskede sin modstand mod skattenedsættelser.

Ligesom regeringens økonomiske politik må balancere mellem inflation og depression, har rapportens forfattere også måttet udfolde en betydelig balancekunst. På den ene side understreges gang på gang nødvendigheden af, at regeringen til stadighed holder et vågent øje med den økonomiske udvikling og er parat til og i stand til at gribe ind, hvis denne truer med at føre bort fra den jævne ekspansion under stabilt prisniveau. På den anden side har det åbenbart været magtpåliggende at give forslagene en sådan formulering, at de ikke skaber indtryk af, at der er tale om statsintervention og socialisering. Der lægges derfor megen vægt på de sider af foranstaltningerne, som kan bidrage til at „fremme den private foretagsomheds ekspansive kraft", og det siges udtrykkeligt, at regeringen ikke har til hensigt ideligt at blande sig i det økonomiske liv, ligesom det ikke vil blive tolereret, at den konjunkturudjævnende politik „i højere grad end nødvendigt" modvirker bestræbelserne for at nedbringe unionens udgifter, reducere skatterne og nå frem til balance på budgettet.

Med hensyn til fremtiden opretholdes en *optimistisk indstilling:* Den økonomiske fremgang vil sandsynligvis blive genoptaget i 1954, „især hvis kongressen forbedrer det økonomiske klima ved at omsætte administrationens vidtrækkende program til handling". Dette program har ikke karakter af en række nødhjælpsforanstaltninger, „da den foreliggende situation åbenbart ikke kræver et sådant". Det er et program, der tilsigter at stimulere den økonomiske fremgang og formindske risikoen for vanskeligheder i fremtiden, og det betegnes som tilrådeligt at påbegynde dets gennemførelse uden forsinkelse.

Blandt de fremsatte forslag indtager en *revision af skattesystemet,* der efterhånden er blevet temmelig indviklet, en fremtrædende plads. Navnlig lægges der vægt på ændringer, der kan tjene til at stimulere privat foretagsomhed, fx. ved begrænsning af dobbeltbeskatningen af aktiedividender, større frihed til at foretage afskrivning af nye investeringer over en kort periode, lempeligere behandling

af selskabsopsparingen m. v. Gennemførelse af disse foranstaltninger vil også indebære en vis nedsættelse af skatteprovenuet. Desuden anbefales det at øge skattesystemets stabiliserende indflydelse på de disponible indkomster ved i endnu højere grad end nu at lade skattebetalingen ske samtidig med indkomstindtjeningen.

Med det formål at formindske konjunkturbevægelsernes indflydelse på de disponible indkomster og dermed faren for, at en konjunkturnedgang breder sig, foreslås det endvidere at udbygge *det sociale sikringssystem,* specielt arbejdsløshedsforsikringen, således at den kommer til at omfatte flere kategorier af arbejdere, samtidig med at understøttelsernes størrelse og varighed forøges.

Andre forslag tager sigte på at fremme *boligbyggeriet* gennem lettere finansieringsmuligheder samt på at gøre de nuværende *prisstøtteordninger for landbrugsvarer* mere smidige, således at der kan finde en tilpasning sted mellem behov for og produktion af landbrugsvarer, uden at der rokkes for meget ved prisernes og indkomsternes stabilitet.

Endelig anvendes et kapitel til diskussion af *offentlige anlægsarbejders* betydning som konjunkturudjævnende faktor. Det fremhæves, at der i et moderne samfund er en række investeringsopgaver, som bedst kan løses af offentlige organer, såsom skole- og hospitalsbyggeri, anlæg af veje, havne, lufthavne, parker etc., og det understreges – med særlig henvisning til vejnettets utilfredsstillende tilstand i øjeblikket – at det kan hæmme privat produktion og investering, hvis det offentlige negligerer disse opgaver gennem længere tid. Faktisk er der i en årrække ikke foretaget tilstrækkelige investeringer på adskillige af disse felter, idet først den 2. verdenskrig og senere genoprustningen har gjort det nødvendigt at forbeholde produktionsfaktorerne for militær produktion. Nu skulle der være mulighed for at råde bod på disse forsømmelser, især hvis der skulle indtræde en periode med reduceret privat investeringsvirksomhed, med hvilken man helst skal konkurrere mindst muligt om produktionsfaktorerne. For at kunne regulere de offentlige investeringer, således at de i videst mulig udstrækning tjener til at fremme et roligt fremskridt, er det – fremhæver rapporten – nødvendigt at sørge for at have omfattende planer for sådanne arbejder parat, som kan sættes i værk med ganske kort varsel, og det udtales, at der allerede er gjort et betydeligt arbejde i så henseende. En meget stor del af de offentlige anlægsopgaver ligger inden for enkeltstaternes og kommunernes domæne, hvilket gør det vanskeligere at indpasse dem i den almindelige konjunkturpolitik. Men unionen bør bistå de lokale myndigheder med udarbejdelse af planer og må i tilfælde af, at der udvikler sig alvorlige depressionstendenser, også træde til med financiel bistand.

Det er således et meget omfattende arsenal af midler til bekæmpelse af en eventuel konjunkturnedgang administrationen møder frem med. Der er næppe heller tvivl om, at de vil vise sig at være effektive – „især hvis kongressen ... omsætter administrationens vidtrækkende program til handling".

Randall-kommissionens betænkning.

Få dage før præsidentens økonomiske rapport forelå et andet vigtigt dokument vedrørende den økonomiske politik, nemlig betænkningen fra den i sidste hefte af

„Økonomi og Politik"[1] omtalte Foreign Economic Policy Commission, den såkaldte Randall-kommission. Betænkningen beskæftiger sig med de økonomiske sider af U.S.A.s udenrigspolitik og fremsætter en række forslag til ændringer på dette felt i retning af en liberalisering af importpolitikken; de er dog gennemgående temmelig forsigtige, hvilket imidlertid ikke har hindret de mere protektionistiske medlemmer i at afgive mindretalsindstillinger.

Kommissionen går ud fra, at der stadig findes et skjult „dollar-gab" på 2–3 milld. $ pr. år, som kun holdes lukket ved økonomisk hjælp til andre lande i forbindelse med restriktioner på import af dollarvarer i det meste af den øvrige verden. I tilfælde af en amerikansk depression vil dette gab endda blive endnu større. Det bør imidlertid ikke dækkes ved amerikanske genydelser, men ved at give andre lande større muligheder for at *tjene* dollars.

Et af betænkningens vigtigste forslag går ud på en 3-årig forlængelse af loven om gensidige handelsaftaler, i henhold til hvilken præsidenten inden for visse grænser kan nedsætte amerikanske toldsatser mod tilsvarende indrømmelser fra forhandlingspartnernes side. I denne henseende foreslås det endvidere at udvide præsidentens beføjelser, således at han bliver i stand til i forbindelse med aftaler sluttet under den forlængede lov at nedsætte eksisterende toldsatser med indtil 5 % af de nuværende satser i hvert af de 3 år, loven skal gælde. Endvidere skal han kunne nedsætte toldsatser på varer, der ikke eller næsten ikke importeres, til ikke under halvdelen af det niveau, der gjaldt den 1. jan. 1945, og endelig skal han have adgang til at reducere alle toldsatser, der overstiger 50 % af varens værdi til denne højde; også i de to sidste tilfælde skal nedsættelsen foregå gradvis i løbet af 3 år. De gældende bestemmelser om undtagelsesklausuler og farepunkter[2] foreslås opretholdt. Tidsskriftet „Newsweek" har ved et rundspørge blandt en lang række indflydelsesrige kongresmedlemmer søgt at sondere terrænet med hensyn til muligheden for disse forslags gennemførelse og kommer til det resultat, at forlængelsen vil blive givet for eet, højst to år; de to førstnævnte forslag om udvidet adgang til toldnedsættelser har kun ringe chance til at gå igennem, og for den sidste betegnes udsigterne som praktisk talt håbløse. Derimod er der almindelig stemning for bevarelse af undtagelsesklausuler og farepunkter.

Heller ikke kommissionens forslag om lempelse af loven om det offentliges pligt til at give amerikanske foretagender fortrin ved vareleverancer[2] synes at have større muligheder for at blive gennemført. Derimod er der en velvillig indstilling over for et forslag om at bemyndige præsidenten til efter indstilling fra toldkommissionen at gennemføre en forenkling af toldbehandlingen og varegrupperingen, forudsat at der ikke herved sker nogen reel forandring i toldniveauet. Det samme gælder betænkningens anbefaling af, at private investeringer i udlandet opmuntres ved en nedsættelse af skatter på indtægt heraf.

Alt i alt synes der således ikke at være grundlag for håb om væsentligere modifikationer i U.S.A.s importpolitik, selv om betænkningen – hvad man formentlig kan gå ud fra – kommer til at danne grundlag for konkrete lovforslag. Specielt i 1954, der er valgår, vil det nok vise sig vanskeligt at få kongresmed-

[1] Thorkild Hjortkjær: „U.S.A.s importpolitik". „Økonomi og Politik", 1953, hefte 1, s. 149–55.
[2] Anf. artikel, s. 150.

lemmerne til i større udstrækning at stemme for forslag, der kan virke skadeligt selv for relativt små grupper af vælgerbefolkningen. Og skulle den nuværende kontraktion forværres, inden forslagene bliver fremlagt, vil deres gennemførelse antagelig være ganske udelukket.

Unionsbudgettet for 1954–55.

I det *budgetforslag* for finansåret 1954–55 (der begynder den 1. juli 1954), som er forelagt af præsidenten, regnes der med udgifter på 65.6 milld. $, hvilket er 5.3 milld. $ mindre, end hvad der anslås for det løbende finansår. Indtægterne er ansat til 62.7 milld. $ mod 67.6 milld. $ i år, og det forventede underskud bliver således 2.9 milld. $ mod 3.3 milld. $ i 1953–54. Tages der hensyn til forskellige poster, som ikke indgår i det egentlige unionsbudget (navnlig nettoindbetalinger under de forskellige sociale sikringsprogrammer) bliver der praktisk talt fuldstændig balance med en lille tendens til overskud, medens der i indeværende år regnes med et beskedent underskud.

Nedskæringen i udgifterne falder først og fremmest på forsvaret (incl. militærhjælp til udlandet), der beregnes at beslaglægge 44.9 milld. $ eller 3.8 milld. mindre end i 1953–54. Denne nedgang er nogenlunde af den størrelsesorden, som hele tiden har været ventet. På *indtægtssiden* deles den forventede nedgang omtrent ligeligt mellem selskabsskatter og personlige skatter, der regnes at ville indbringe henholdsvis ca. 20 og ca. 30 milld. $, medens indirekte beskatning svarer for det meste af restbeløbet. Reduktionen i det samlede budget er i fuld overensstemmelse med det ene af den republikanske regerings proklamerede statsfinansielle principper: at lade de enkelte borgere selv disponere over deres penge. Derimod er der stadig et stykke tilbage, før det andet hovedprincip: formel balance på budgettet, er nået. Præsidenten har derfor også måttet anmode om en forhøjelse af grænsen for unionens samlede gæld, der i øjeblikket er fikseret til 275 milld. $, en grænse, som næsten er nået.

Uanset at der således regnes med et omtrent uforandret underskud på budgettet, må det nærmest forventes, at det nye budget vil have en deflatorisk virkning på den økonomiske aktivitet. Ganske vist berøres de samlede disponible indkomster hos befolkningen ikke, når det offentliges indtægter og udgifter nedskæres med samme beløb; men den nedgang i den offentlige efterspørgsel efter varer og tjenester, som det nye budget indebærer, medfører i sig selv en deflatorisk virkning.

De hidtil anførte tal vedrører de faktiske indtægter og udgifter i finansårets løb. Noget andet er de *nye bevillinger* til at planlægge dispositioner, der kan medføre udgifter, evt. først efter det pågældende finansårs afslutning; disse lå i finansårene 1950–51 til 1952–53 betydeligt over de faktiske udgifter. I 1953–54 vendte billedet, idet der kun regnedes med bevillinger til et beløb af 61.7 milld. $, og denne linie er fortsat i det nye forslag, der anslår bevillingsbeløbet til 56.3 milld. $. Ved slutningen af det kommende finansår vil summen af ikke anvendte bevillinger derfor være mindre end på noget tidspunkt i de senere år.

Den *militære hjælp til udlandet* (eller som det nu kaldes med et udtryk,

der formodes at klinge bedre i kongressens øren, „fælles militære udgifter") anslås til 4.275 mill. $ eller 75 mill. $ mere end i indeværende finansår. Der foreslås imidlertid kun 2.500 mill. $ i nye bevillinger på dette område. Den *økonomiske udlandshjælp* og udgifter til „technical assistance" ventes at blive på 1.125 mill. $, hvoraf ca. ¼ regnes anvendt til det sidstnævnte formål. I Europa vil kun Grækenland, Tyrkiet og Spanien (samt Berlin) få del i den økonomiske hjælp; resten vil gå til lande i det fjerne Østen, herunder formentlig Indokina, hvilket indirekte vil betyde en hjælp til Frankrig. Bevillingsforslaget på dette punkt andrager 1.025 mill. $.

VESTEUROPA

England.

Fremgangen i den økonomiske aktivitet vedvarede i England i hvert fald til udgangen af 1953. *Industriproduktionen* lå i årets sidste 6 måneder støt 7–8 % højere end året før, og for hele 1953 er der tale om en fremgang i sammenligning med 1952 på godt 5 %, hvilket også betegner en forøgelse i forhold til det tidligere rekordår 1951 på omkring 2½ %. *Beskæftigelsen* ligger højere end på noget tidligere tidspunkt, og arbejdsløsheden var ved årets udgang kun ca. 20.000 større end 2 år tidligere.

Aktivitetsfremgangen har især været båret frem af *større forbrug* og *boligbyggeri*. I 3. kvartal var forbruget således (regnet i faste priser) 2½ % højere end året før, og antallet af færdiggjorte boliger oversteg 300.000 for 1953 som helhed mod 240.000 i 1952. Reallønnen er svagt stigende og beskæftigelsessituationen som nævnt fortsat gunstig, og da det igangværende boligbyggeri er større end i vinteren 1952–53, skulle der derfor være gode muligheder for opretholdelse af aktiviteten, så meget mere som det må antages, at erhvervslivets investeringer under de gunstige indre afsætningsforhold og med en forholdsvis let likviditetssituation også er opadgående.

Det må imidlertid bemærkes, at en forringelse af Englands eksportmuligheder som følge af en eventuel amerikansk depressions virkninger i det ydre sterlingområde og på andre engelske eksportmarkeder meget let kan bringe forandring i billedet. I denne forbindelse kan det nævnes, at England fornylig i forbindelse med en konference mellem finansministrene i det britiske Commonwealth's lande har erklæret sig rede til yderligere at lette adgangen til at låne på *kapitalmarkedet i London*. Herigennem skulle der kunne skabes øget efterspørgsel efter investeringsgoder fra England, og maskinindustrien, der hidtil er sakket noget agterud i aktivitetsfremgangen, skulle få en tiltrængt stimulans.

Imidlertid er der grænser for, hvor meget den samlede aktivitet kan udvides. Dels er der som nævnt kun ret ringe ledighed, således at yderligere fremgang i høj grad må forudsætte produktivitetsforøgelse. Dels vil der i tilfælde af, at en amerikansk konjunkturnedgang bliver til virkelighed, opstå et pres på sterlingområdets knappe guld- og dollarreserver, der – medmindre England kan og vil tage sin tilflugt til træk på den internationale valutafond – enten

	Priser		Industriproduktion	Boligbyggeri[1]		Arbejdsmarked				Privat forbrug[4]	Udenrigshandel[5]		Guld- og dollarbeholdning[6]
						Beskæftigelse[2]		Arbejdsløshed	Arbejdsløn[3]				
	Engrospriser	Leveomkostninger		Antal boliger under opførelse	Antal boliger fuldført	Samlet antal beskæftigede	Fabriksindustrien				Import[5]	Eksport[5]	
	1938 = 100 •	Jun. 1947 = 100 •	1948 = 100 •	1000 †	1000 •	Mill. †	Mill. †	1000 †	Jun. 1947 = 100 •	Mill. £ 1948 priser	Mill. £ •	Mill. £ •	Mill. $ †
1938	100	—	—	—	30.0	17.9	6.8	1700	—	—	77	44	3449
1945	167	—	—	26	0.2	16.3	6.8	103	—	—	92	38	—
1946	173	—	87	204	4.1	17.3	6.6	359	—	—	108	80	2697
1947	189	—	92	256	11.6	18.6	7.1	256	—	—	149	100	2080
1948	216	108	100	191	19.0	19.1	7.3	282	106	8.379	173	137	1856
1949	227	111	106	195	16.5	21.8	8.3	243	109	8.530	189	154	1688
1950	259	114	114	201	16.5	22.1	8.5	272	111	8.711	217	188	3300
1951	315	125	117	226	16.2	22.3	8.7	186	120	8.653	325	226	2135
1952	323	136	114	280	20.0	22.2	8.6	394	130	8.574	290	227	1846
1953[8]	324	140	120	309	26.6	22.2	8.8		136		279	224	2543
Juli 1952	323	138	102	—	20.2	22.2	8.6	394	129		290	223	1716
Aug. —	320	137	98	—	17.8	22.2	8.6	404	130	2.188	263	192	1672
Sept. —	318	136	116	276	22.3	22.2	8.6	390	131		238	197	1685
Okt. —	321	138	120	—	23.3	22.1	8.6	398	131		267	234	1767
Nov. —	320	138	123	—	22.1	22.1	8.7	406	134	2.298	262	219	1895
Dec. —	323	138	112	280	23.4	22.0	8.7	400	134		268	215	1846
Jan. 1953	323	138	117	—	20.6	22.0	8.7	452	134		290	228	1978
Febr. —	319	139	122	—	20.1	22.0	8.7	429	135	2.069	243	204	2103
Marts —	324	140	123	294	28.7	22.0	8.7	397	135		286	224	2166
April —	328	141	118	—	23.3	22.1	8.7	376	135		293	224	2273
Maj —	326	140	123	—	25.1	22.2	8.7	340	135	2.183	296	219	2321
Juni —	325	141	118	314	26.4	22.2	8.7	298	135		292	212	2367
Juli —	325	141	110	—	27.2	22.2	8.7	273	136		293	243	2456
Aug. —	122	140	106	—	24.8	22.3	8.8	294	136	2.245	249	207	2469
Sept. —	321	140	125	322	28.5	22.3	8.9	292	137		269	210	2486
Okt. —	321	140	129	—	30.0	22.3	8.9	309	137		280	237	2520
Nov. —	323	140	132	—	29.4	22.4	9.0	323	137		272	249	2561
Dec. —	322	140	121	309	33.5	22.3	8.9	322	138		282	232	2518[7]
Jan. 1954								379					2543

Kilde: Central Statistical Office: „Monthly Digest of Statistics". Priser, industriproduktion, arbejdsløn, forbrug og udenrigshandel refererer til Det forenede Kongerige (England & Wales, Skotland og Nordirland), boligbyggeri, beskæftigelse og arbejdsløshed til Storbritannien (England & Wales, Skotland).

• Tallene for 1938 og 1945–52 er gennemsnit for 12 måneder.

† Tallene for 1938 og 1945–52 gælder for juli (beskæftigelse, arbejdsløshed) eller december (boligbyggeri, guld- og dollarbeholdning).

[1] Permanente boliger. [2] Fra 1949 ny serie, der i modsætning til den tidligere omfatter privat hushjælp og beskæftigede over pensionsalderen (65 år for mænd og 60 år for kvinder). Desuden tælles nu halvdagsarbejdere som heldagsarbejdere. Til sammenligning anføres, at tallene efter den nye opgørelse medio juli 1948 var 21.9 og 8.1. [3] Ugentlige lønsatser i industri, landbrug, off. forsyningsvirksomheder, detailhandel m. m. [4] Personlige udgifter til forbrugsgoder og tjenesteydelser. [5] Generalhandel. [6] Sterlingområdets beholdninger af guld samt amerikanske og canadiske dollars. [7] Efter betaling af 18[illegible]. $ pr. 31. dec. som rente og afdrag på amerikanske og canadiske lån. [8] Foreløbige

må imødegås ved en neddæmpning af aktiviteten eller med skærpede restriktioner på import af dollarvarer.

Hidtil har sterlingområdets reserver imidlertid været fortsat voksende, omend i beskedent tempo. Den eneste undtagelse i den sidste tid er december måned, hvor England betalte renter og afdrag på amerikanske og canadiske lån. Jvf. iøvrigt følgende tabel.

Sterlingområdets guld- og dollarreserver og forandringer heri.
(mill. $).

		EPU afregning	Andre guld- og dollar betalinger	Amerikansk hjælp	Renter og afdrag	Ændring i reserven	Reserve ved periodens udgang
	1952						1846
1. kvt.	1953	+95	+119	+106	–	+320	2166
2. „	„	+42	+ 98	+ 61	–	+201	2367
3. „	„	÷19	+ 55	+ 83	–	+119	2486
Okt.	„	+ 6	+ 15	+ 13	–	+ 34	2520
Nov.	„	÷15	+ 32	+ 24	–	+ 41	2561
Dec.	„	+ 4	+114	+ 20	÷181	÷ 43	2518
Jan.	1954	÷ 4	+ 14	+ 15	–	+ 25	2543

Vesttyskland.

Også i det næstvigtigste vesteuropæiske industriland fortsatte ekspansionen frem til årsskiftet. Industriproduktionen lå her i 1953 9 % højere end i 1952, der atter overskred det foregående års niveau med 7–8 %, og fremgangen i forhold til 1952 var nogenlunde den samme fra måned til måned. Ligesom i England har *forbrugsgodefremstillingen* været førende i ekspansionen; den er gået frem med omkring 15 %, medens produktionen af investeringsgoder kun er øget med ca. 3 %. *Maskinindustrien* har endog haft en mindre tilbagegang, og det samme gælder for produktionen af *jern og stål*. Også i Vesttyskland har en stærk vækst i *boligbyggeriet* været medvirkende til at forøge den økonomiske aktivitet. I alt opførtes henved 475.000 lejligheder. Ved årets udgang var der et meget stort antal boliger under opførelse, og der regnes med voksende byggeaktivitet i 1954.

Den samlede *beskæftigelse* androg i december 15.6 mill. arbejdere, hvilket er 650.000 mere end et år tidligere. Arbejdsløsheden var imidlertid kun faldet fra 1.688.000 til 1.525.000, idet der er foregået en fortsat vækst i arbejdsstyrken, bl. a. som følge af flygtningetilstrømning fra Østtyskland. *Pengelønningerne* er steget væsentligt, og da leveomkostningerne er gået ned med et par procent, er reallønnen forbedret.

Under disse omstændigheder skulle udsigterne være meget gunstige for en fortsat udvidelse af aktiviteten, ikke mindst i betragtning af, at der i den seneste tid har været en stærk tilvækst i investeringsgodeindustriens tilgang af udenlandske ordrer. På udbudssiden skulle der næppe heller være noget i vejen for vedvarende fremgang, idet der som nævnt stadig er en betydelig stab af ledige arbejdere (der dog måske ikke alle er fuldt arbejdsdygtige). Til trods

herfor anlægges der en ret forsigtig vurdering af udsigterne for den nærmeste fremtid. Det hævdes således, at lagrene inden for visse dele af detailhandelen og forbrugsgodeindustrien trods stærk forøgelse af afsætningen er kommet op på et for højt niveau. Dette understøttes da også af den kendsgerning, at detailhandelens afsætning i sidste halvdel af 1953 kun oversteg forrige års niveau med 12 %, medens produktionen af forbrugsvarer lå 14–19 % højere. Det kunne således se ud til, at der har udviklet sig en situation, der minder noget om den, der råder i U.S.A., og at der kan tænkes at komme til at foregå en vis lagertilpasning i den nærmeste fremtid. Da Vesttysklands valutastilling er overordentlig gunstig, skulle der dog være rigeligt spillerum for en ekspansionsfremmende politik, såfremt tendenser i retning af en mere almindelig konjunkturtilbagegang skulle gøre sig gældende. Officielt regnes der da også med, at den samlede industriproduktion for 1954 som helhed vil komme til at ligge 5–6 % højere end i 1953.

Det kan iøvrigt nævnes, at Vesttyskland først i februar har taget skridt til at udvide liberaliseringen af sin import fra EPU-området, over for hvilket Tyskland er ekstrem kreditor. Liberaliseringsprocenten er sat op til 92, idet 300 industrivarer og 30 landbrugsvarer er sat på friliste. Efter officiel tysk opfattelse skulle navnlig England, Frankrig, Italien og Danmark komme til at nyde godt af de øgede eksportmuligheder. Samtidig er der sket en forøgelse af liberaliseringen over for dollarområdet.

VESTEUROPAS EKSPORT

I sidste hefte af „Økonomi og Politik" blev der foretaget en gennemgang af visse sider af udviklingen i Vesteuropas eksport i de senere år. I det følgende skal denne tråd tages op pånyt, idet vægten dog lægges på et andet punkt, nemlig på de enkelte landes andel i den samlede eksport fra hele det område, der omfattes af det europæiske økonomiske samarbejde (OEEC).

Udgangspunktet tages i omstående tabel. Man ser heraf først og fremmest, at det stadig er *England,* der svarer for langt den største del af den samlede eksport fra OEEC-landene, nemlig godt og vel en fjerdedel. Derefter er der et langt spring ned til *Vesttyskland* og *Frankrig,* som hver for sig har en eksport, der rundt regnet svarer til det halve af Englands. *Belgien* og *Holland* følger efter med omkring 8 % hver af hele områdets samlede eksport. Tabellen på s. 277 viser imidlertid, at Vesttyskland i de sidste år er blevet dominerende, hvad eksporten til andre vesteuropæiske lande angår, idet dets andel af totaleksporten til andre medlemslande andrager omkring en femtedel, medens England kun har ca. en sjettedel heraf. Til gengæld er Englands førerstilling så meget desto tydeligere på de oversøiske markeder, hvor det leverer ca. $^2/_5$ af den samlede eksport fra Vesteuropa mod Frankrigs 18 % og Tysklands 10 %. Dette hænger bl. a. sammen med Englands historisk betingede nøjere tilknytning til landene i det britiske verdensrige, ligesom naturligvis både England og Frankrig, såvel som Belgien og Holland, har særlige fortrin med hensyn

til eksporten til deres respektive koloniområder. I Latinamerika, hvor tyske immigranter er talrige, og hvor tyske eksportører fra gammel tid har gjort særlige anstrengelser for at trænge ind, er Vesttyskland førende blandt de vesteuropæiske eksportlande, medens England her kommer på andenpladsen.

Forskellige landes procentvise andel i værdien af den samlede eksport fra OEEC-området 1937–53.

	1937[2]		1946	1948	1950	1951	1952	1953[5] 1. kvt.	1953[5] 2. kvt.	1953[5] 3. kvt.
Totaleksport[1] (månedsgnst. mill. $)	856	(790)	713	1410	1648	2266	2269	2273	2243	2212
England	28.9	(31.1)	45.4	39.2	31.9	27.9	28.0	28.2	27.2	27.8
Vesttyskland	23.1	(16.7)	1.9	4.1	10.0	12.8	14.8	14.5	16.0	16.4
Frankrig	9.3	(10.0)	9.9	11.8	15.6	15.5	14.8	15.4	15.7	13.1
Belgien[3]	8.4	(9.1)	8.0	10.0	8.3	9.7	8.9	8.5	8.3	8.2
Holland	6.2	(6.7)	3.4	5.9	7.0	7.1	7.7	7.8	7.4	8.0
Italien	5.3	(5.8)	2.1	6.4	6.1	6.0	5.1	5.3	5.2	5.5
Sverige	5.0	(5.4)	7.5	6.5	5.6	6.5	5.7	4.7	5.4	5.8
Schweiz	2.9	(3.1)	7.3	4.7	4.3	4.0	4.0	4.4	4.3	4.5
Danmark	3.4	(3.6)	3.9	3.3	3.3	3.0	3.1	3.4	3.1	3.1
Østrig	2.2	(2.4)	0.2	1.2	1.6	1.7	1.9	1.9	1.9	2.1
Norge	2.0	(2.1)	2.8	2.4	2.0	2.3	2.1	2.0	1.8	1.9
Andre lande[4]	3.5	(3.8)	7.5	4.4	4.1	3.6	3.7	3.9	3.7	3.6

Note: Tabellen er beregnet på grundlag af oplysninger i „OEEC-Statistical Bulletins" („General Statistics" og „Foreign Trade, Series I").

[1] Totaleksporten er opgjort i løbende priser i eksportlandenes egen valuta og omregnet til dollars på grundlag af de til enhver tid gældende officielle kurser. De benyttede tal omfatter de enkelte landes samlede eksport, herunder altså også eksporten til de øvrige medlemslande såvel som til oversøiske besiddelser.

[2] De originale tal for 1937 omfatter den samlede eksport fra hele det daværende Tyskland. For at tilvejebringe et bedre sammenligningsgrundlag er der i parentes anført tal beregnet under den – ganske skønsmæssige – forudsætning, at en trediedel af den tyske eksport i 1937 stammede fra områder uden for det nuværende Vesttyskland.

[3] Incl. Luxembourg. [4] Irland, Island, Portugal, Tyrkiet og Grænkenland. [5] Foreløbige tal.

Vender man sig dernæst til *udviklingen* i eksportens fordeling mellem lande, finder man, at der i 1946 var sket en meget væsentlig forskydning i forhold til førkrigsmønstret. De lande, der var blevet særlig hårdt ramt af krigen og den efterfølgende tids desorganisation i det økonomiske liv, navnlig de tidligere akselande samt Holland, havde en langt ringere eksportandel end før krigen, medens de neutrale lande og England havde udvidet deres andel tilsvarende. Efterhånden som produktionsapparatet blev genopbygget, og det økonomiske liv pånyt begyndte at fungere mere normalt, skete der imidlertid en tilbagevenden mod tidligere tiders eksportmønster, og i 1952–53 afveg dette i virkeligheden ikke meget fra tiden før krigen. Både Vesttyskland, Italien og Østrig har nu omtrent samme andel af OEEC-landenes totale eksport som i 1937.

Visse forandringer kan dog konstateres. *Englands* andel af eksporten synes således i de sidste år at være blevet stabiliseret på et niveau, der ligger nogle

procent lavere end før krigen. Dette skyldes, som det fremgår af den følgende tabel, ikke, at Englands eksportmængde ikke har kunnet følge med de øvrige landes – den er tværtimod steget lidt stærkere. Årsagen må derfor være, at de engelske eksportpriser er gået ned relativt til andre landes. Derimod har *Frankrig,* der i årene op til 1950 forøgede sin part af eksporten ganske betragteligt – også i forhold til førkrigsperioden – formået at bevare denne forbedrede position nogenlunde urokket (omend der i løbet af 1953 synes at være sket en vis forringelse). Dette er for så vidt yderst overraskende, som netop Frankrig i efterkrigsperioden har oplevet en stærk stigning i sit indenlandske pris- og omkostningsniveau, der ikke er blevet fuldstændig udlignet ved tilsvarende valutakursændringer. Ikke desto mindre er Frankrigs eksportmængde, som nedenstående tabel synes at vise, blevet stærkere forøget i forhold til før krigen end tilfældet er for de fleste andre OEEC-lande. Muligvis kan forklaringen ligge i, at en meget stor andel af Frankrigs eksport – i de senere år op imod 40 % – går til dets egne oversøiske besiddelser, hvor det evt. har kunnet lade sig gøre ved hjælp af beskyttelsesforanstaltninger mod andre landes varer at oparbejde en eksportforøgelse, der mere end opvejer den forringelse, som måtte være sket over for andre lande.

Eksportmængdens udvikling i forskellige OEEC-lande. 1938–53.
(1938 = 100).

	Eksport-værdi i 1938 (måneds-gnst.) mill. $ i 1950-priser	Pct. af total-eksport	Indekstal for eksportmængde							
			1938	1947	1950	1951	1952	1953 1. kvt.	1953 2. kvt.	1953 3. kvt.
Samtlige OEEC-lande	1242	100	100	67	130	148	142	142	149	–
England	314	25.4	100	100	161	163	153	152	155	156
Vesttyskland	201	16.2	100	7	82	117	126	124	143	147
Frankrig	159	12.8	100	69	161	190	168	173	182	155
Belgien	122	9.8	100	74	112	136	125	122	130	–
Holland	88	7.1	100	45	132	157	165	167	166	–
Italien	90	7.2	100	53	111	130	112	108	113	137
Sverige	71	5.7	100	82	130	134	119	106	125	134
Schweiz	53	4.3	100	116	143	171	171	181	183	191
Danmark	44	3.6	100	67	124	140	133	146	141	–
Østrig	22	1.8	100	33	127	138	137	160	167	193
Norge	29	2.4	100	81	111	130	113	129	113	114

Note: Tabellen er beregnet på grundlag af oplysninger i „OEEC Statistical Bulletins. Foreign Trade. Series I". Tallene viser forandringer i eksportværdien beregnet på grundlag af de i 1950 gældende priser i dollars og giver dermed et vist udtryk for forandringer i den samlede eksportmængde.

Andre lande, der har opnået en væsentlig stigning i deres andel af den samlede OEEC-eksport, er *Schweiz* og – hvad der er mere bemærkelsesværdigt – *Holland,* der som nævnt ramtes hårdt af ødelæggelserne under krigen. Der-

mod er *Belgiens* andel i de sidste år gået tilbage, navnlig på grund af nedgang i de eksporterede mængder. For *Danmarks* vedkommende er der også tale om et vist fald i eksportandelen sammenlignet med før krigen, hvilket skyldes ringere stigning end i de andre lande i gennemsnit både for eksportmængdens og for eksportprisernes vedkommende.

Om eksportens fordeling efter importerende område foreligger der kun oplysninger for de sidste tre år. Da de indeholder flere interessante træk, skal der dog gengives visse hovedpunkter, jvf. følgende tabel.

Forskellige landes procentvise andel i værdien af den samlede eksport fra OEEC-området. 1951–53.

Importerende områder		Total eksport (månedsgennemsnit mill. $)	Eksportlande					
			England	Vesttyskland	Frankrig	Belgien	Holland	Danmark
OEEC-lande	1951	1087	16.0	16.6	12.1	12.3	9.3	4.9
	1952	1092	15.9	19.4	10.8	11.6	9.8	4.9
	1953[1]	1087	17.0	19.8	11.5	10.2	9.6	5.0
Andre områder	1951	1172	39.0	9.3	18.7	7.2	4.9	1.4
	1952	1169	39.5	10.6	18.6	6.5	5.5	1.4
	1953[1]	1112	38.5	11.2	17.9	6.3	5.8	1.5
Heraf	1951	294	31.6	3.9	46.3	5.7	3.4	0.6
OEEC-landenes oversøiske	1952	327	33.8	3.5	45.3	5.7	4.2	0.6
besiddelser m.v.	1953[1]	298	36.3	4.2	41.2	5.6	4.8	6.7
– selvstændige	1951	279	71.4	5.5	3.7	4.5	2.3	0.3
sterlinglande	1952	241	73.7	6.3	3.4	3.4	2.8	0.2
uden for	1953[1]	229	72.3	7.6	3.5	2.3	3.0	0.3
OEEC								
– U.S.A. og	1951	196	35.1	11.1	11.6	10.6	4.9	1.1
Canada	1952	197	37.1	11.5	7.5	9.2	6.2	1.8
	1953[1]	226	35.0	11.7	8.0	10.5	6.6	2.1
– Latinamerika	1951	165	23.2	18.7	14.1	8.8	5.0	1.6
	1952	143	24.8	23.9	10.6	8.2	5.7	2.3
	1953	119	20.5	26.6	15.6	5.7	6.2	3.2
– Østeuropa[1]	1951	60	15.5	8.9	5.3	7.7	5.5	5.5
	1952	59	20.8	7.2	5.6	8.4	5.2	4.8
	1953	48	13.6	8.2	7.9	10.6	7.6	5.5

Note: Tabellen er beregnet på grundlag af oplysninger i „OEEC Statistical Bulletins. Foreing Trade. Series I".

[1] Excl. Finland og Jugoslavien, men incl. U.S.S.R.

Man hefter sig i denne tabel først og fremmest ved de allerede tidligere berørte betydelige forskelle mellem *de enkelte landes position på de forskellige markeder:* Englands helt dominerende stilling i det ydre sterlingområde, Frankrigs overvældende andel af eksporten til de vesteuropæiske besiddelser i andre verdensdele og Tysklands førerstilling i Vesteuropa samt dets frem-

trængen i Latinamerika. I det hele taget er England og Frankrig de to eneste lande, der har større andel i eksporten til områder uden for Europa end i eksporten inden for Europa. Man bemærker også, at Englands andel i eksporten til de to vigtigste lande i dollarområdet er meget stor; dette skyldes i første række dets livlige samhandel med Canada; men dets andel i U.S.A.-eksporten er dog også høj, nemlig omkring 25 %, mod Vesttysklands 13–14 %.

Iøvrigt genspejler tabellen især *Vesttysklands voksende betydning* som eksportør; på alle områder (undtagen over for Østeuropa) er dets eksporthandel vokset, mest dog i forhold til Latinamerika. *Frankrigs vanskeligheder* i de sidste år viser sig navnlig i en nedgang i dets dollareksport, hvorimod det har haft større held med at fastholde eksporten til de områder, hvor samhandelen reguleres over bilaterale aftaler, og hvor konkurrencedygtighed på priserne derfor træder noget i baggrunden. For *Danmarks* vedkommende lægger man særlig mærke til ekspansionen af dollareksporten, der er forholdsmæssigt stærkere end i noget andet land i de senere år. Men også i forhold til Latinamerika er der sket en udvidelse af Danmarks eksportandel.

DEN ØKONOMISKE UDVIKLING I DANMARK[1]

Bruttonationalindkomsten.

Den økonomiske aktivitet i 1953 var på alle de vigtigste områder større end i det foregående år. En foreløbig, delvis skønsmæssig opgørelse af bruttonationalindkomsten viser (i kostpriser) en stigning på ca. 850 mill. kr. eller ca. 3 %, og tages hensyn til de lavere priser i 1953, var fremgangen 4–5 %. Som det fremgår af nedenstående oversigt, var det beløb, der var til rådighed til forbrug og investering, ca. 1000 mill. kr. større end i 1952, når der regnes med årets priser, men den reelle stigning var også her noget større, idet rådighedsbeløbet i 1949-priser er steget med ca. 1.2 milliard kr.

Der synes ikke at kunne være tvivl om, at den overvejende del af stigningen i rådighedsbeløbet er gået til en *forøgelse af det offentlige og private forbrug*. Hvad det offentlige forbrug angår, anslås stigningen til en halv snes procent og skyldes i første række de militære bygge- og anlægsarbejder, der er inkluderet i denne post. Opgørelsen af det private forbrug støder på den vanskelighed, at man savner oplysning om ændringerne i varelagrene uden for landbruget, hvorfor det private forbrug og varelagerforskydninger uden for landbruget i tabellen er opført som en samlet post. Udviklingen af indekset for detailomsætningen og andre oplysninger tyder imidlertid på, at det private forbrug i 1953 har ligget ca. 5 % højere end i 1952.

En forbrugsstigning af denne størrelse synes ikke at have kunnet finde sted, uden at der samtidig må være sket en vis nedgang i varelagrene uden for landbruget. Hvis dette har været tilfældet, er der tale om en fortsættelse af udviklingen i 1952, da de pågældende varelagre formindskedes med ca. 400 mill. kr. Hvorledes det end måtte forholde sig hermed, viser opgørelsen af *bruttoinvesteringerne* iøvrigt en lille nedgang i årets priser og en lille stigning i faste (1949-)priser. Investeringerne i bygninger og anlæg var ikke uvæsentligt større end i 1952, medens investeringerne i maskiner, transportmidler m. m. må antages at have været nogenlunde uforandrede. Derimod viser posten „besætningsforøgelse og lagertilvækst i landbruget" et stærkt fald i sammenligning med 1952.

Landbruget.

Det største bidrag til stigningen i bruttonationalindkomsten i faste priser blev præsteret af landbruget, men da priserne for en række landbrugsprodukter var

[1] Se også tabelbilaget bag i heftet.

Bruttonationalindkomst og rådighedsbeløb.
(Mill. kr.)

Årets priser:	1952	1953
Bruttonationalindkomst i kostpriser	25.404	26.234
Forbrugsafgifter ÷ pristilskud	1.800	2.005
Bruttonationalindkomst i markedspriser	27.204	28.239
Varer og tjenester leveret til udlandet (netto)	153	155
Til rådighed	27.051	28.084
Heraf anvendt til:		
Offentlig konsum:	3.155	3.525
Privat konsum og varelagerforskydninger uden for landbruget	17.416	18.194
Bruttoinvesteringer inclusive besætningsforøgelse og lagertilvækst i landbruget	6.480	6.365
Nemlig til:		
Bygninger og anlæg	3.095	3.280
Skibe, maskiner, redskaber m. v.	3.150	3.025
Besætningsforøgelse og lagertilvækst i landbruget	235	60
1949-priser:		
Konsum og varelagerforskydninger uden for landbruget	16.950	18.100
Investeringer inclusive besætningsforøgelse og lagertilvækst i landbruget	4.930	5.000

lavere end i 1952, var stigningen i landbrugets bruttonationalprodukt målt i årets priser kun ca. 3%. Mængdeindekset for *den animalske landbrugsproduktion* steg til ca. 134 mod 117 i 1952 (1949 = 100), idet der var fremgang på alle områder, stærkest for svinekød og flæsk, nemlig ca. 26 %. Svinebestanden forøgedes i 1953 med 550.000 stk. til knap 4.5 mill., medens hornkvægbestanden gik frem med knap 50.000 til 3 mill. stk.

Om udsigterne for indeværende år kan det siges, at den nye rekordhøst i 1953 giver grundlag for en yderligere stigning af husdyrproduktionen. *Det samlede høstudbytte* i 1953 er foreløbig opgjort til 143,7 mill. afgrødeenheder, hvilket er 8.7 mill. afgrødeenheder mere end i 1952, idet en nedgang i korn- og kartoffeludbyttet er mere end opvejet af stigninger i udbyttet af hø og af foder- og sukkerroer.

Eksporten af landbrugsprodukter viste i 1953 stærk fremgang, og til trods for, at den gennemsnitlige eksportpris for alle de vigtigste varer med undtagelse af smør var lavere end i 1952, var værdien af landbrugseksporten næsten 450 mill. kr. eller ca. 13 % større. De eksporterede mængder fremgår af nedenstående tabel. Ligesom i 1952 aftog *England* ca. 94 % af den samlede eksport af bacon og flæsk, og dets andel af smøreksporten steg fra 75 % i 1952 til 77–78 % i 1953. England var også hovedaftager af danske æg; men dets andel i den samlede danske ægeksport gik dog ned fra knap 70 til godt 68 %. Derimod

Høstudbyttet.

	1000 tons		Mill. afgrødeenh.	
	1952	1953	1952	1953
Hvede	301	290	3.0	2.9
Rug	358	324	3.6	3.2
Foderkorn	3.913	3.829	36.8	36.2
Korn (kærne) ialt	4.572	4.443	43.4	42.3
Bælgsæd	14	15	0.1	0.2
Kartofler	2.320	1.830	4.8	3.9
Foderkorn og markgulerødder (rod)	18.533	23.012	24.7	30.4
Sukkerroer til fabrik (rod)	2.045	2.459	4.4	5.9
Rodfrugter (rod) ialt	22.898	27.301	33.9	40.2
Hø	1.850	2.213	7.5	8.9
Halm	5.722	5.550	11.5	11.1
Græs- og grønfoder, fortæret frisk			34.9	35.4
Roetop, opfodret frisk			1.3	1.6
Ensileringsafgrøder			2.4	4.0
Samlet høstudbytte			135.0	143.7

Eksporten af landbrugsprodukter[1].

	1952	1953	Stigning i procent
Smør	116.600 tons	137.400 tons	18
Ost	53.800 „	59.900 „	11
Æg	88.700 „	96.900 „	9
Bacon og flæsk[2]	190.600 „	256.500 „	35
Svinefedt	9.300 „	12.400 „	33
Slagtet fjerkræ	7.900 „	9.300 „	18
Hornkvæg	354.400 stk.	390.600 stk.	10
Slagteriaffald	24.600 tons	32.500 tons	32
Heste og føl	34.800 stk.	29.900 stk.	÷14
Kartofler	122.400 tons	195.000 tons	59

[1] Kilde: „Landbrugsrådets Meddelelser".
[2] Heri medregnet levende svin (7.300 stk. i 1952 og 96.700 stk. i 1953), omregnet til slagtevægt med 100 kg pr. stk.

var det vigtigste eksportmarked for dansk ost ligesom det foregående år *Vesttyskland,* der aftog 40 % mod 38 % i 1952 (mod henholdsvis 21 % og 28 % til England). På de fleste andre områder viser landbrugseksporten til Vesttyskland nedgang i 1953 såvel absolut som relativt. Dette gælder smør, æg, flæsk og svinefedt, medens der var stigning for fjerkræ og slagteriaffald. Eksporten af hornkvæg til Vesttyskland var af samme størrelse som i 1952, nemlig ca. 200.000 stk., men Vesttysklands andel i den samlede hornkvægeksport gik derved ned fra 57 % til 51 %.

Den interesse, der i 1953 viste sig i *Sovjetunionen* for forøget import af

Eksporten af landbrugsvarer til Sovjetunionen.

	1952	1953
Smør	4.007 tons	8.015 tons
Bacon og flæsk	4.296 „	5.117 „
Svinefedt	–	2.186 „
Hornkvæg	–	23.616 stk.

levnedsmidler, har også givet sig udslag i større køb af danske landbrugsprodukter. Navnlig smøreksporten til Sovjetunionen har antaget et betydeligt omfang. Efter at der i januar 1954 er afsluttet en ny kontrakt om levering af 5.000 tons smør, er det samlede salg af dansk smør siden midten af 1953 oppe på 20.000 tons, hvoraf 15.000 tons leveres af produktionen i indeværende høstår. Både for de 5.000 tons, der er solgt i januar, og for et parti af samme størrelse, hvorom der blev sluttet kontrakt i december 1953, sker betalingen i frie sterling.

Industrien.

Den samlede *industriproduktion* var i gennemsnit for 1953 ca. 3 % større end i 1952, idet produktionsindekset med basisår 1949 steg fra 108 til 111 og dermed lå kun lidt lavere end i 1950–51, der havde den hidtil største industriproduktion. For *konsumvareindustrien* var der en fremgang fra 102 til 107 eller ca. 5 %, medens indekset for *produktionsmiddelindustrien,* 116, var uændret i sammenligning med 1952. Fra og med september har fremstillingen af produktionsmidler imidlertid ligget på et noget højere niveau end i de tilsvarende måneder i 1952 og haft en stigende tendens, medens konsumvareproduktionen omvendt har nærmet sig niveauet i efteråret 1952, jfr. følgende oversigt.

Industriproduktionen i 1953.
(Procentvis forandring fra tilsvarende kvartal 1952).

	1. kvt.	2. kvt.	3. kvt.	4. kvt.
Næringsmiddelindustri	–	+ 3	–	+ 5
Tekstilindustri	+10	+15	+10	÷ 6
Fodtøjs- og beklædningsindustri	+23	+ 2	+ 8	÷13
Træindustri	+10	+12	+ 4	+ 3
Papir- og grafisk industri	–	+ 7	+ 9	+ 9
Kemisk industri	+ 8	+ 1	+ 1	+ 4
Sten-, ler- og glasindustri	÷ 1	–	+ 2	÷ 1
Jern- og metalindustri	÷10	÷ 5	+ 1	+10
Transportmiddelindustri	+ 1	÷ 1	÷ 2	+ 5
Industrien ialt	+ 1	+ 2	+ 4	+ 4
Heraf:				
Konsumvareindustri	+ 6	+ 4	+ 4	+ 1
Produktionsmiddelindustri	÷ 5	÷ 2	–	+ 6

Eksporten af industriprodukter var i 1953 knap 150 mill. kr. eller 6–7 % lavere end i 1952. Udviklingen for de forskellige varegrupper var imidlertid ret uensartet; det kan således anføres, at alene nedgangen i eksporten af sukker og sukker- og chokoladevarer næsten svarer til nedgangen i den samlede industrieksport. I nogle tilfælde synes lavere priser at have været medvirkende til faldet i eksportværdien, således for varer af jern og metaller, hvoraf eksporten gik ned fra 191 til 161 mill. kr. Eksporten af maskiner og apparater var uændret med ca. 570 mill. kr., medens der for nye skibe var en nedgang fra 120 til 94 mill. kr., hvilket ikke kunne opvejes af, at eksporten af brugte skibe gik op fra 45 til 48 mill. kr. Navnlig som følge af forøget eksport af farmaceutiske præparater viser posten kemiske artikler en fremgang fra 132 til 150 mill. kr. Desuden kan nævnes, at eksporten af kødkonserves steg fra 214 til 256 mill. kr., medens eksporten af mælkekonserves faldt fra 149 til 132 mill. kr.

Byggevirksomheden.

Byggevirksomheden havde i 1953 et betydeligt omfang, og både det fuldførte og det påbegyndte byggeri var større end i 1952. Man regner med, at der i hele landet i 1953 er fuldført 3.160.000 m² etageareal mod 2.830.000 m² i 1952 og 3.080.000 m² i 1951. Denne stigning for det fuldførte byggeri må ses på baggrund af den stærke forøgelse af det påbegyndte byggeri fra 1951 til 1952. Det påbegyndte byggeri omfattede 2.590.000 m² etageareal i 1951 og 3.267.000 m² i 1952 og anslås for 1953 til 3.424.000 m². Hvad specielt angår *boligbyggeriet,* der udgør væsentlig mere end halvdelen af det samlede nybyggeri, kan det antal lejligheder, der er taget i brug i 1953, sættes til 21–22.000, hvilket er 2–3.000 flere end i 1952; samtidig gik antallet af påbegyndte lejligheder op fra 23.000 til ca. 24.000. Målt i kvadratmeter etageareal synes fremgangen kun at være minimal. Inden for den næststørste kategori af byggevirksomheden, *erhvervsbyggeriet,* har udviklingen formet sig noget anderledes end for boligbyggeriet, idet det fuldførte erhvervsbyggeri er gået tilbage fra 970.000 m² i 1952 til ca. 870.000 m² i 1953, medens der har været en stærk fremgang i det påbegyndte erhvervsbyggeri, der i 1953 omfattede ca. 1.020.000 m² mod 870.000 m² i 1952. Det fuldførte ikke-erhvervsmæssige byggeri – kaserner, skoler, hospitaler m. m. – var med ca. 450.000 m² etageareal 50 % større end i 1952, hvilket i første række skyldtes færdiggørelsen af en række militære byggearbejder. Det påbegyndte ikke-erhvervsmæssige byggeri har i begge årene udgjort ca. 400.000 m² etageareal.

Af de nævnte tal fremgår det, at det i 1953 påbegyndte byggeri som helhed var større end det samtidig fuldførte byggeri, således at det samlede byggeri under opførelse ved årets slutning var større end et år i forvejen. Man kan derfor regne med fortsat høj beskæftigelse i byggefagene i hvert fald i den første del af den kommende byggesæson.

Arbejdsløsheden.

Beskæftigelsen lå i 1953 på et noget højere niveau end i det foregående år. For industrien viser det til produktionsindekset svarende indeks for antallet af

arbejdstimer således en stigning på ca. 2 %. Den gennemsnitlige arbejdsløshedsprocent var i 1953 9.2 mod 12.4 i 1952, og bedringen gjorde sig gældende på næsten alle områder. Det kan dog nævnes, at ledigheden blandt metalarbejderne i første halvdel af året var større end i første halvdel af 1952, men derefter vendtes forholdet om. For skrædere og tekstilarbejdere gik udviklingen i den modsatte retning; i de første 9 måneder af året havde de en væsentlig lavere ledighed end i 1952; men mod slutningen af året blev forholdene ugunstigere.

Prisudviklingen.

Forøgelsen af produktion og beskæftigelse i 1953 har fundet sted samtidig med, at priserne som helhed har haft en svagt faldende tendens. Nedgangen i *engrospristallet* i årets løb androg 5 % mod 8 % i 1952, men faldt udelukkende i perioden indtil august. I den siden da forløbne tid har mindre stigninger og fald opvejet hinanden, således at engrospristallet for december ligesom for august var 334 (1935 = 100) mod 352 i december 1952. Resultatet af årets prisbevægelser har som helhed været til gunst for den danske økonomi, idet både forholdet mellem færdigvarepriser og råvarepriser og mellem priserne på eksportvarer og importvarer lå højere i slutningen end i begyndelsen af 1953.

Engrospristallet.
(1935 = 100)

	Dec. 1951	Dec. 1952	Aug. 1953	Dec. 1953
Vegetabilske levnedsmidler	370	376	348	349
Animalske levnedsmidler	304	313	304	304
Foderstoffer	523	447	402	399
Gødningsstoffer	258	257	241	242
Brændsel og mineralske olier	516	417	394	399
Jern, metaller og varer deraf	382	358	327	319
Bygningsmaterialer (undt. træ)	273	266	257	257
Træ og papir	631	452	442	450
Tekstil og konfektion	330	311	308	306
Huder, læder og skotøj	330	324	332	333
Kemisk-tekniske varer	287	249	227	222
Engrospristallet	383	352	334	334
Råvarer og halvfabrikata	497	429	392	390
Færdigvarer	327	314	307	307
Importvarer	486	415	398	401
Eksportvarer	350	333	318	327

Detailpristallet for april 1953 konstaterede et fald i leveomkostningerne i årets første kvartal på knap 1 %, men i den resterende del af året var det uændret 375 (1914 = 100). I januar 1954 steg det et point til 376 som følge af den årlige regulering af boligudgiften. Denne stigning medfører, at tjenestemændene fra 1. april igen får den portion reguleringstillæg, som var faldet bort den 1. oktober 1953. I arbejdernes dyrtidstillæg sker der derimod ingen

ændring som følge af den sidste stigning i pristallet. Siden forhøjelsen af grundlønningerne ved forligsmandens mæglingsforslag i marts 1952 og stigningen i dyrtidstillæget pr. 1. september samme år med 5 øre pr. time for mandlige arbejdere og 4 øre pr. time for kvindelige arbejdere er der ikke foretaget generelle lønændringer.

De senest foreliggende lønstatistiske oplysninger for industrien er for januar kvartal 1953. De viser, at *den gnstl. timefortjeneste,* herunder dyrtidstillæg og tillæg for „skæve" helligdage, var gået ned med 5 øre i sammenligning med oktober kvartal 1952. Hertil er imidlertid at bemærke, at gennemsnittet for årets 4. kvartal er påvirket af de forholdsvis store udbetalinger af akkordoverskud i fag inden for bygge- og anlægsvirksomhed, som finder sted i årets sidste måneder. Man ser da også, at gennemsnitsfortjenesten for kvindelige arbejdere, for hvilke det nævnte forhold ingen rolle spiller, var steget med 1 øre fra oktober kvartal 1952 til januar kvartal 1953. I de anførte gennemsnitstal er ikke medregnet en række tillæg, bl. a. for overarbejde, og heller ikke feriegodtgørelsen. Medregnes disse tillæg og feriegodtgørelsen, var den gennemsnitlige timefortjeneste i januar kvartal 1953 408 øre (faglærte 469, ufaglærte 405, kvinder 291). Det tilsvarende tal for juli kvartal 1953 er af Statistisk Departement anslået til 412 øre mod 406 øre i juli kvartal 1952, altså en stigning i det pågældende år på 6 øre, som i alt væsenligt kan forklares ved det ovennævnte dyrtidstillæg den 1. september 1952, hvis fulde virkninger først viste sig fra oktober kvartal 1952.

Den gennemsnitlige timefortjeneste i industrien (øre)[1].

	Faglærte	Ufaglærte	Ialt Mænd	Kvinder	Tils.
1. kvartal 1952	412	351	375	255	357
2. – 1952	424	364	388	263	369
3. – 1952	428	367	392	265	373
4. – 1952	437	374	399	269	380
1. – 1953	432	369	394	270	375

[1] Beregnet på grundlag af konstante arbejdertal for hvert fag, hvorved man bliver i stand til at belyse lønudviklingen, uden at forskydninger i sammensætningen af den gruppe arbejdere, der omfattes af lønstatistikken, spiller forstyrrende ind.

Til de overenskomster, der udløber den 1. marts 1954, er der fra arbejdernes side fremsat følgende forslag af generel karakter: 1) lige løn, herunder lige dyrtidstillæg, til mænd og kvinder, hvor de udfører samme arbejde, 2) nedsættelse af den normale ugentlige arbejdstid fra 48 til 44 timer med fuld lønkompensation, 3) løn for „skæve" helligdage (helligdage, der ikke falder på en søndag), 4) sygehjælp for de dage, der ligger ud over sygeperiodens første 3 dage, 10 kr. pr. dag for mandlige og 7 kr. pr. dag for kvindelige arbejdere i indtil 26 uger, 5) et generelt løntillæg på 10–15 øre.

Disse krav er foreløbig blevet afvist af arbejdsgiverforeningen, og sagen er blevet lagt op til forligsmanden.

Udenrigshandel og skibsfart.

De vigtigste ændringer i eksporten i sammenligning med 1952, en stærk fremgang for landbrugsvarer og stagnation eller tilbagegang for industrivarer, er omtalt i det foregående. For året som helhed androg stigningen i udførselsværdien ca. 5 %, medens den udførte varemængde er steget ca. 13 %. Forskellen mellem kvantumsforøgelsen og værdistigningen forklares ved de stedfundne prisfald, der gennemsnitlig har andraget ca. 6 %. En lignende forskel, kun lidt mere udpræget, finder man mellem stigningen i indførselsværdien, der var ca. 4 %, og stigningen i indført mængde, der var ca. 14 %, idet prisfaldet for indførselen har andraget gnstl. ca. 10 %. Bytteforholdet over for udlandet, hvorved forstås forholdet mellem prisindekset for udførselen og prisindekset for indførselen, er således for den stedfundne vareomsætning steget fra 84 i 1952 til ca. 86 i 1953.

Udenrigshandelen.
(Månedsgennemsnit i mill. kr.).

	Indførsel		Udførsel		Indførselsoverskud	
	1952	1953	1952	1953	1952	1953
Januar kvartal	610	592	513	517	97	75
April –	531	524	441	483	90	41
Juli –	506	568	493	487	13	81
Oktober –	568	619	511	571	57	48
Ialt	554	576	490	514	64	62

Betragter man udenrigshandelens udvikling i årets løb, lægger man først mærke til det betydelige fald i indførselsværdien i andet kvartal. Dette fald skyldtes næsten udelukkende mindre importmængde. Også eksportens værdi reduceredes noget, ligeledes i det væsentligste på grund af nedgang i mængden. Men merimporten reduceredes dog betydeligst.

I årets anden halvdel gik importen igen meget stærkt i vejret, og det var atter stigning i kvantum, der var udslaggivende. Da denne fornyede importstigning til at begynde med ikke modsvaredes af stigende udførsel, var indførselsoverskudet voksende i juli kvartal, men det gik atter ned i oktober kvartal, da udførselen viste stærk fremgang. Det samlede indførselsoverskud i 1953 blev ubetydeligt mindre end i 1952.

Stigningen i indførselen i sammenligning med 1952 skyldtes overvejende forbrugsvarer, navnlig personbiler og motorcykler, medens indførselen af rå- og hjælpestoffer værdimæssigt var af omtrent samme størrelse som i 1952. I adskillige tilfælde, således med hensyn til brændsel, var de importerede mængder dog større end i 1952, og importen af fast kapital, der især består af maskiner og transportmidler (bortset fra personbiler), viste en lille stigning.

Så vidt det kan skønnes[1], har der i 1953 været et overskud på balancen for varer og tjenester af samme størrelse som i 1952, nemlig ca. 150 mill. kr., idet

[1] Jfr. Statistisk Departements nytårsoversigt, der dog synes at have regnet med en noget større nedgang i indførselsoverskudet i 1953 end der virkelig fandt sted.

forbedringen på handelsbalancen i forhold til 1952 er opvejet af et fald i *handelsflådens indtægter* fra udlandet. Medens handelsflådens indtjening i 1952 kun i ringe grad var berørt af den nedgang på fragtmarkederne, der var indledet i efteråret 1951, er indtjeningen i 1953 faldet mærkbart, idet nedgangen i fragterne omsider er slået igennem også for den del af handelsflåden, der er indsat i rute- og liniefart eller er kontraktlig bundet for længere tid. Virkningen af nedgangen i fragtraterne på den samlede indtjening er dog i nogen grad blevet modvirket af, at den beskæftigede tonnage har været større end i 1952. Ved begyndelsen af 1953 omfattede handelsflåden 1.343.000 bruttoregistertons, og i årets løb indtil udgangen af november havde den en bruttotilgang på ca. 148.000 tons, hvoraf knap halvdelen var bygget på danske værfter. Afgangen af skibe ved salg til udlandet androg samtidig ca. 57.000 tons, og nettotilgangen i årets første 11 måneder var herefter godt 91.000 tons mod ca. 75.000 tons i den tilsvarende periode i 1952. Den danske handelsflåde er nu større end nogensinde tidligere og ca. 30 % større end før den anden verdenskrig, men i modsætning til de foregående år har de danske redere i 1953 kun afgivet ganske enkelte bestillinger på ny skibstonnage. Endnu resterer dog fra de foregående år indgåede, men ikke effektuerede kontrakter på ialt ca. 300.000 bruttoregistertons, hvoraf ¾ ved danske værfter.

Valutastillingen.

Lægges Marshall-hjælpen til overskudet på balancen for varer og tjenester, kommer man til det resultat, at der både i 1952 og 1953 var et overskud på betalingsbalancens løbende poster på omkring 200 mill. kr.[1], men medens bankernes valutastilling i 1952 forbedredes med over 300 mill. kr., var deres netto tilgodehavender i udlandet ved udgangen af 1953 af praktisk taget samme størrelse som ultimo 1952. Den omstændighed, at overskudet på de løbende poster ikke har sat sig spor i en forøgelse af valutabeholdningen, må forklares ved stedfundne kapitalbevægelser, i første række afdragene på den offentlige gæld, der i 1953 beløb sig til 282 mill. kr. mod godt 150 mill. kr. det foregående år.

Medens der således i 1953 ikke foregik nogen ændring i den samlede valutabeholdning, skete der store forskydninger i fordelingen på de forskellige valutaer. I forlængelse af den udvikling, der indlededes i midten af 1952, er den stærke vækst i dollarbeholdningen fortsat, men virkningen heraf og af en mindre stigning i beholdningen af tredielandsvalutaer på den samlede valutabeholdning er blevet opvejet af en stigning i gælden til den europæiske betalingsunion. Af kreditraterne i E.P.U. var ved udgangen af december 1953 udnyttet 540 mill. kr., hvoraf 108 mill. kr. var betalt i dollars, hvorefter gælden til E.P.U. udgjorde 432 mill. kr. mod 223 mill. kr. ult. december 1952. Da det kumulative underskud over for E.P.U. således er nået op over de ca. 539 mill. kr., der danner grænsen for tredie tranche, skal der af yderligere underskud erlægges 40 % i guld eller dollars, medens der i anden tranche kun krævedes 30 %.

[1] Se dog noten på foregående side.

Bankernes nettotilgodehavender i udlandet.
(Mill. kr.).

	EPU-valuta	U.S.A.-doll.	Can. doll.o. schw. frcs.	Internat. institutioner m.v.	Andre valutaer	Ialt nationalbanken	Priv. banker	Samlet nettotilgodehavende
Ult. dec. 1951 ...	÷266	267	4	÷ 91	106	20	÷54	÷34
„ marts 1952 ...	÷ 72	186	4	÷104	104	118	÷49	69
„ juni „ ...	÷200	177	5	÷ 91	144	35	÷56	÷21
„ sept. „ ...	÷100	271	7	÷109	157	226	÷41	185
„ dec. „ ...	÷223	494	8	÷103	156	332	÷44	288
„ marts 1953 ...	÷256	504	9	÷120	127	264	÷33	231
„ juni „ ...	÷279	556	13	÷102	146	334	÷40	294
„ sept. „ ...	÷341	640	13	÷101	179	390	÷71	319
„ dec. „ ...	÷432	682	8	÷100	172	330	÷33	297

Pengeforhold.

Som det vil ses af nedenstående oversigt, ændredes *pengeforsyningen* – seddelomløb plus indestående på nationalbankens foliokonto – kun i ringe grad fra begyndelsen til slutningen af 1953. I alt var der tale om en stigning på 100 mill. kr. Derimod viser udviklingen i oktober kvartal, der er af særlig interesse på grund af diskontonedsættelsen i slutningen af september og den praktisk taget fuldstændige indstilling af statens løbende obligationssalg i november og december, en forøgelse af pengeforsyningen med 342 mill. kr. til trods for, at der samtidig skete en pengeopsugning gennem salg af fremmed valuta for 60 mill. kr. Stigningen må i første række sættes i forbindelse med en forøgelse af statens nettogæld til banken på 217 mill. kr., bl. a. til fremskyndelse af refusions-

Mill. kr.	Dec. 1951	Dec. 1952	Aug. 1953	Sept. 1953	Okt. 1953	Nov. 1953	Dec. 1953
Nationalbanken							
Udl. tilgodeh. net.	20	332	345	390	370	362	330
Nettotilgodeh. hos staten ...	2658	2117	1903	1810	1791	1950	2027
Obl. og aktier	115	448	455	456	462	476	482
Seddelomløb	1817	1966	1803	1827	1916	1933	2118
Foliokonto	492	522	496	422	332	493	473
Pengemængde[1]	2309	2488	2299	2249	2248	2426	2591
Private banker							
Kassebeholdning	894	963	857	822	676	858	942
Obl. og aktier	1022	1170	1332	1313	1333	1277	1210
Udlån ialt	5029	5257	5517	5587	5626	5590	5668
Indlån ialt	5814	6194	6588	6495	6450	6559	6591
Sparekasser							
Obl., akt. og andelsbeviser[2]	1591	1517	1549	1543	1542	1531	1519
Udlån ialt[2]	2931	3073	3241	3263	3294	3310	3307
Indlån ialt	4843	4958	5228	5211	5235	5266	5185

[1] Seddelomløb + indestående på foliokonto.
[2] Sparekasser med mindst 5 mill. kr. i indskudskapital.

betalinger til kommunerne. Desuden reduceredes de beløb, der indestår i nationalbanken i henhold til deponeringsordningerne for tekstilvarer m. v., med 87 mill. kr. på grund af en lempelse af deponeringskravene, og banken forøgede sin fondsbeholdning med 25 mill. kr.

De private bankers indlån forøgedes i 1953 med ca. 400 mill. kr., og udlånene gik op med et tilsvarende beløb. Desuden forøgedes fondsbeholdningen med 40 mill. kr. Bankernes samlede kassebeholdning, der var gået ned fra 822 mill. kr. i september til 676 mill. kr. i oktober, jfr. den samtidige, noget mindre nedgang på nationalbankens foliokonto, var ved udgangen af 1953 nået op på omtrent samme størrelse som et år tidligere, men har ikke fulgt med udlånsstigningen.

Ialt forøgedes pengeinstitutternes fondsbeholdninger i 1953 med knap 80 mill. kr., hvilket kun var en lille brøkdel af nettotilgangen til det indenlandske *obligationsmarked*. Til trods for, at der i november og december kun emitteredes statslån til en pålydende værdi af henholdsvis 2 og 5 mill. kr., nåede den samlede pålydende værdi af de i 1953 emitterede statslån op på 959 mill. kr. mod 1083 mill. kr. i 1952, og tager man hensyn til afdrag, var nettotilgangen af statsobligationer ca. 665 mill. kr. hvortil kommer 30–35 mill. kr. kommuneobligationer og ca. 330 mill. kr. kredit- og hypotekforeningsobligationer, ialt godt 1000 mill. kr. Denne store nettotilgang af obligationer har kunnet placeres til svagt stigende kurser. Indekstallet for stats- og kommuneobligationer er i løbet af 1953 steget med ca. 3 % og for kredit- og hypotekforeningsobligationer med ca. 4 %. Det bemærkedes dog, at kursniveauet gik lidt ned fra oktober, da det nåede op på årets maksimum, til november. Indekstallet for *aktiekurserne* nåede ligeledes årets maksimum i oktober med 121 (1935 = 100), men var i december faldet til 119, 4 points mere end i december 1952.

C. L.

2.2.1954.

POLITISK KRONIK

UDLANDET

Juli 1953

1. U.S.A.s senat bevilger $ 5.3 mld. til Mutual Security Agencys udgifter og beslutter, at organisationen skal afslutte sit arbejde i 1955–56.

3. I en note til regeringerne i Vietnam, Cambodia og Laos erklærer den franske regering, at udviklingen i Indokina har muliggjort, at de tre stater nu får fuld selvstændighed indenfor Den franske Union.

5. Det meddeles fra Østtyskland, at over 7.750 fanger, af hvilke de fleste var idømt 2–3 års fængsel for overtrædelse af loven om beskyttelse af folkets ejendom, er blevet løsladt.

   Den ungarske nationalforsamling vælger en ny regering med Imra Nagy som premierminister, Gerõ som indenrigsminister og Baldoczy som udenrigsminister. Nagy erklærer, at investeringerne i sværindustrien vil blive nedsat og levestandarden hævet.

6. Det russiske kommunistiske hovedorgan „Pravda" skriver, at baggrunden for U.S.A.s provokerende holdning er voldspolitikkens fiasko. Det er ikke lykkedes at isolere Sovjet, og splittelsen i den anglo-amerikanske blok øges.

8. Den kommunistiske overkommando i Korea meddeler, at den er villig til at genoptage våbenstilstandsforhandlingerne, hvis FN tager effektive skridt til at sikre, at Sydkorea overholder traktaten.

9. Dr. Kekkonen danner finsk regering af sit eget parti, agrarpartiet, og det svenske folkeparti, hvis leder R. Törngren fortsætter som udenrigsminister.

   Et brev af 29/6 fra præsident Eisenhower til den persiske regering, hvori det meddeles, at U.S.A.s økonomiske hjælp til Persien vil blive standset, indtil den engelsk-persiske oljestrid er afsluttet eller forelagt et neutralt internationalt forum, offentliggøres.

10. Fra Sovjetunionen meddeles, at vicepremier- og indenrigsminister L. P. Beria er blevet afskediget og arresteret. Han sigtes for forsøg på at underminere staten i den fremmede kapitals interesse og for forsøg på at stille indenrigsministeriet over partiet og regeringen. Det kommunistiske partis organ „Pravda" skriver, at Beria har stræbt efter at gribe magten, har forsøgt at undergrave venskabet mellem Sovjetunionens folk og skabt vanskeligheder for levnedsmiddelforsyningen. Han var agent for den internationale imperialisme og ønskede at føre en kapitulationspolitik.

    Storbritanniens, Frankrigs og U.S.A.s udenrigsministre mødes i Washington.

    Israels udenrigsministerium flyttes fra Tel Aviv til Jerusalem.

11. Den franske nationalforsamling vedtager med 313 stemmer mod 268 en finansreform, der bevilger nye skatter for 60 mld. frcs., bemyndiger regeringen til at optage lån i Frankrigs Bank for yderligere 110 mld. frcs., og giver den en vidtgående finansiel dekretfuldmagt.

12. I Syrien træder en ny forfatning efter amerikansk mønster i kraft. Oberst Chechekly bliver præsident og premierminister.

14. Det meddeles, at albanske terrorister er aktive i det sydlige Jugoslavien.

Efter afslutningen af drøftelserne i Washington udsender Storbritanniens, Frankrigs og U.S.A.s udenrigsministre et kommunique, hvori de understreger nødvendigheden af, at den atlantiske alliancepolitik og de europæiske enhedsbestræbelser fortsættes, og at Europahæren virkeliggøres. De tre magter har efter samråd med den vesttyske regering besluttet at gøre endnu et forsøg på at opnå en genforening af Tyskland og vil derfor foreslå, at vestmagternes og Sovjets udenrigsministre mødes i efteråret for at indlede drøftelse herom og om den østrigske fredstraktat. – Også fjernøstlige problemer er blevet drøftet på mødet. De tre magter vil fortsætte deres fælles politik overfor Kina og stræbe efter Koreas genforening i frihed.

Efter at et amerikansk tilbud om levnedsmiddelhjælp til Østtyskland er afvist af den russiske regering, indledes i Berlins amerikanske sektor salg af fødevarepakker til tilrejsende fra Sovjetzonen.

15. I et møde i FN's økonomiske og sociale råd meddeler Sovjets delegerede, at hans regering vil yde 4 mill. rubler (ca. 7 mill. kr.) til det udvidede hjælpeprogram for underudviklede lande.

Den socialistiske Internationales 3. kongres åbnes i Stockholm.

I Italien danner de Gasperi en ren kristelig-demokratisk regering, hvori han selv overtager udenrigsministerposten.

Storbritanniens, Frankrigs og U.S.A.s regeringer foreslår i enslydende noter til U.S.S.R., at de fire stormagters udenrigsministre mødes sidst i september for, som indledning til forhandlingerne om en tysk fredstraktat, at drøfte afholdelsen af frie valg og dannelsen af en fællestysk regering.

I Paris underskrives en fransk-russisk aftale om udveksling af råvarer o. a. til en værdi af 12 mld. frcs. i det kommende år.

Den østtyske justitsminister Max Fechner afskediges p. gr. af statsfjendtlig virksomhed. Han efterfølges af Hilde Benjamin.

16. Det vesttyske socialdemokrati offentliggør en rapport, hvori de østtyske erstatningsbetalinger til U.S.S.R. 1945–52 opgøres til $ 28 mld.

Det meddeles, at en række ministre i sovjetrepublikkerne Georgien, Ukraine, Estland og Azerbaidjan er blevet afskediget.

19. Et amerikansk senatsudvalg, der ledes af senator McCarthy, offentliggør en rapport, som skarpt kritiserer visse vestlige allieredes handel med det kommunistiske Kina og viser, at denne handel i løbet af 1953 har været stærkt stigende.

Moskva radio offentliggør en sovjetisk note til Tyrkiet af 30/5, hvori U.S.S.R. opgiver alle krav på tyrkisk område og på særrettigheder i Dardanellerne.

20. Den internationale valutafond udsender sin årsrapport, hvori den anbefaler, at sterling gøres frit ombyttelig, og at kreditorlandene lemper importrestriktionerne for at lette ombyttelighedeen.

Sovjetunionen meddeler, at den vil sende yderligere 90.000 t levnedsmidler til Østtyskland i indeværende år.

21. Den fungerende britiske premierminister Butler indleder en udenrigspolitisk debat i underhuset og erklærer, at Washingtonkonferencen har konsolideret enigheden mellem vestmagterne. Oppositionens leder Attlee (arbejderpartiet) udtaler derimod sin skuffelse over konferencens resultater, bl. a. er det uheldigt, at firemagtsdrøftelserne skal begrænses til at behandle Tyskland og Østrig.

22. Efter forhandlinger med den amerikanske viceudenrigsminister Robertson meddeler Sydkoreas præsident Syngman Rhee, at der er opnået enighed om at udskyde kampen for at kaste kineserne ud af Korea i en periode på 90 dage, mens en politisk konference finder sted.

23. Det amerikanske repræsentanternes hus forkaster med 242 stemmer mod 161 et lovforslag om nye importbegrænsende foranstaltninger.

Det hollandske andetkammer ratificerer traktaten om det europæiske forsvarsfællesskab (E.D.C.) med 75 stemmer mod 11 (kommunister samt enkelte nationalister).

Det russiske kommunistiske organ „Pravda" kritiserer skarpt udenrigsministermødet i Washington (se 14/7).

Den franske nationalforsamling vedtager med 468 stemmer mod 127 en række mindre forfatningsændringer. Bl. a. skal konsejlspræsidenten fremtidig kunne vælges ved almindeligt flertal, mens der kræves absolut flertal til at styrte ham ved mistillidsvotum.

24. Det meddeles, at den østtyske sikkerhedsminister Zaisser er blevet afskediget.

25. Den vesttyske regering offentliggør et budskab fra præsident Eisenhower, hvori denne erklærer, at der efterhånden vil blive skabt betingelser for en afvikling af det kommunistiske diktatur i Østtyskland, og at Europahæren vil øge chancerne for tysk genforening.

Det japanske repræsentanternes hus vedtager en lov, der tillader kartellerne at genopstå på betingelse af en vis regeringskontrol.

27. Våbenstilstandsoverenskomsten mellem FN's styrker og Nordhæren i Korea underskrives i Panmunjom og kontrasigneres af hærenes øverstkommanderende. Fjendtlighederne skal indstilles, hjemsendelse af fangerne skal begynde efter den ordning, der er nået enighed om (se 8/6), og i løbet af tre måneder skal en politisk konference træde sammen for at gennemføre de fremmede troppers tilbagetrækning og en fredelig ordning af det koreanske spørgsmål.

De 16 FN-lande, der har styrker i Korea, underskriver en erklæring om, at de straks vil sætte sig til modværge, hvis Nordhærens aggression genoptages, men at det da næppe vil være muligt at begrænse fjendtlighederne til Korea.

28. Den italienske regering de Gasperi træder tilbage, efter at deputeretkammeret med 282 stemmer (kommunister, socialister, monarkister og neofascister) mod 263 (kristelige demokrater) har forkastet et tillidsvotum. (37 socialdemokrater, liberale og republikanere stemmer ikke.)

29. Den russiske regering erklærer i en note til den østrigske regering, at Østrig ved at frafalde sin støtte til vestmagternes forkortede traktatforslag af marts 1952 kan åbne vejen for nye firemagtsdrøftelser om den østrigske fredstraktat.

Udenrigsminister Dulles udtaler, at U.S.A. ikke vil købe Koreas genforening med Kinas optagelse i FN.

30. I U.S.A. enes senatet og repræsentanternes hus om at bevilge $ 6.65 mld. (incl. $ 2.1 mld. ubrugte bevillinger) til det udenlandske hjælpeprogram.

Storbritannien og Libyen afslutter en venskabs- og alliancetraktat, hvorefter Storbritannien får ret til at stationere tropper i Libyen mod at yde finansiel støtte til landets økonomiske udvikling (£ 3.75 mill. årlig).

Som led i en række indrømmelser til den østrigske regering meddeler U.S.S.R.s regering, at den fra 1/8 selv vil overtage omkostningerne ved de russiske besættelsestroppers ophold i Østrig.

31. I et fælles engelsk-ægyptisk kommunique meddeles, at ægyptiske og engelske repræsentanter har ført uformelle drøftelser om Suezspørgsmålet.

Lederen af den republikanske gruppe i U.S.A.s senat Robert A. Taft dør, 68 år gammel. Han efterfølges 4/8 af senator Knowland.

1. Præsident Eisenhower meddeler kongressen, at Storbritannien, Frankrig, Norge og Vesttyskland fortsat vil modtage militær hjælp fra U.S.A., skønt de har sendt strategiske varer til kommunistiske lande.

   Tjekoslovakiets præsident Zapotocky udtaler, at der er begået fejl ved opbygningen af socialismen, og at der hersker alvorlig knaphed på levnedsmidler.

2. Fra Nordkorea meddeles, at lederen af den nordkoreanske våbenstilstandsdelegation i Panmunjom general Nam Il har afløst Pak Hen-Yen som nordkoreansk udenrigsminister. Det meddeles senere (7/8), at Pak Hen-Yen har spioneret for U.S.A.

3. I FN's økonomiske og sociale råd angriber Sovjets og Indiens repræsentanter den britisk-libyske traktat (se 30/7).

4. Den spanske statschef general Franco angriber i en tale Storbritannien, fordi det i strid med al ret holder fast på Gibraltar.

   Den franske konsejlspræsident Laniel erklærer i en radiotale, at den økonomiske situation har undergået en øjeblikkelig bedring, men at budgettet må balanceres ved besparelser, og forretningslivet saneres ved øget konkurrence.

5. I Korea begynder fangeudvekslingen i Panmunjom.

   Som svar på noterne af 15/7 (s. d.) sender Sovjets regering enslydende noter til vestmagterne, hvori den kritiserer deres forhåndsdrøftelser og det foreslåede forhandlingsgrundlag. I stedet foreslås: 1. Med kinesisk deltagelse drøftelser om en almindelig verdenspolitisk afspænding og efterfølgende afrustning. 2. Firemagtsforhandlinger om Tysklands genforening og afslutte1se af en fredstraktat.

   Finansminister Zverev forelægger for den øverste Sovjet U.S.S.R.s budget for 1953. Der regnes med indtægter på 543 mld. rubler (1952: 509 mld.) og udgifter på 530 mld. (1952: 477), heraf 110 mld. (1952: 114) til forsvaret. Der foreslås en række skattelettelser for landbruget.

   På opfordring fra de franske socialistiske fagforeninger går ca. to millioner statsansatte arbejdere og tjenestemænd i strejke.

8. I en tale til den øverste Sovjet meddeler ministerpræsident Malenkov, at U.S.S.R.s industriproduktion nu er ca. 150 % større end i 1940. Udviklingen af sværindustrien, som nu beskæftiger 70 % af alle industriarbejdere, vil blive fortsat, men der vil blive lagt særlig vægt på at øge forbrugsvareindustrien; også levnedsmiddelforsyningen vil blive bedret ved hjælp af højere afleveringspriser og større statsstøtte til landbruget. Udenrigspolitisk er målet en bedring af forholdet til nabolandene og folkedemokratierne. U.S.A. har nu ikke længere monopol på brintbomben, men Sovjetunionen vil føre en målbevidst fredspolitik og modarbejde U.S.A.s forsøg på at fortsætte den kolde krig og på at gennemtvinge tysk oprustning.

   I Korea underskrives en gensidig forsvarspagt mellem U.S.A. og Sydkorea. I en erklæring forpligter de to lande sig til at søge Koreas fredelige forening som en fri og uafhængig stat opnået på den kommende politiske konference, og at de er indstillet på at forlade konferencen, såfremt det efter 90 dages forhandlinger viser sig, at forsøget på at opnå dette mål har været forgæves. Sydkorea forpligter sig til ikke ensidigt at gribe til våben for at opnå Koreas samling, sålænge konferencen varer, og U.S.A. stiller $ 1 mld. til rådighed for Koreas genopbygning.

   Kashmirs premierminister Sheik Abdullah afsættes og fængsles. Det erklæres, at han gennem intriger med frem-

mede imperialistiske magter har søgt at fremkalde et brud med Indien. Han efterfølges af Bakshi Ghulam Mohammed.

Efter et møde mellem Frankrigs, Italiens, Vesttysklands og Beneluxlandenes udenrigsministre i Baden-Baden udsendes et kommunique, hvori det meddeles, at der skal oprettes et europæisk statsforbund til at udøve den overnationale myndighed i kul- og ståluionen, Europahæren og lignende fremtidige organisationer.

9. Salget af amerikanske levnedsmiddelpakker til østtyskere (se 14/7) erklæres at have nået 2 mill. stk., skønt de østtyske myndigheder har lagt hindringer i vejen for uddelingen.

10. Der afholdes valg til det canadiske underhus. Resultatet bliver (i mandater):

Konservative	50	(1949: 41)
Liberale	171	(„ : 193)
Social Credit Party ...	15	(„ : 10)
Det kooperative parti (soc.)	23	(„ : 13)

Som følge af en ny serie økonomiske regeringsdekreter går arbejderne i Frankrigs post- og jernbanevæsen pany i strejke efter opfordring fra de socialistiske og kommunistiske fagforeninger.

I Persien giver en folkeafstemning med overvældende flertal premierminister Mossadeq ret til at opløse majlis.

12. Kommunikationsvæsenet i Frankrig er næsten lammet p. gr. af strejkerne (se 10/8).

I Italien opgiver Piccioni (kr.dem.) at danne en regering af alle midterpartierne.

13. Pashaen af Marakesh afholder et møde af marokkanske pashaer o. a., hvor det besluttes at afsætte sultanen af Marokko. Den franske generalresident, der på sultanens opfordring er ilet tilbage fra Frankrig, hindrer imidlertid, at en ny sultan proklameres.

14. Det britiske arbejderparti udsender en erklæring, som afviser enhver forpligtelse til at udvide fjendtlighederne i det fjerne Østen, som måtte indeholdes i 16-magtserklæringen (se 7/8).

15. I Italien danner Pella en ren kristeligdemokratisk regering, hvori han selv bliver udenrigsminister, Vanoni finansminister. Pella understreger, at det er et overgangsministerium, og at Italien vil holde fast ved den atlantiske alliancepolitik.

Sultanen af Marokko udsender sammen med den franske generalresident en række dekreter, der reformerer central- og lokalstyret.

I Marakesh forekommer alvorlige nationalistiske uroligheder.

16. Den sovjetiske regering foreslår i en note til vestmagterne, at der inden seks måneder afholdes en fredskonference om Tyskland med tysk deltagelse, og at der i mellemtiden dannes en fællestysk regering og afholdes frie valg.

Efter en række blodige kommunistiske uroligheder i Colombo udsteder Ceylons regering en række undtagelsesforordninger, hvorved der bl. a. indføres dødsstraf for sabotage o. l.

Shahen af Persien flygter med dronningen til Bagdad, efter at den kejserlige livvagt forgæves har søgt at arrestere premierminister Mossadeq. Denne lader foretage en række arrestationer. Før sin flugt udnævner shahen general Zahedi til premierminister.

17. FN's generalforsamling sender spørgsmålet om den politiske Koreakonference til den politiske komité. – De 16 lande, der på FN's vegne deltager i Koreakrigen, forelægger et forslag, hvorefter de alle skal deltage i den politiske konference med ret til fri og selvstændig stillingtagen.

Præsident Eisenhower meddeler i en rapport til U.S.A.s kongres, at værdien af afskibet militærudstyr til Vesteuropa er steget fra $ 177 månedligt i 2. halvår 1952 til $ 294 mill. i 1. halvår 1953. Pr. 1/7 udgjorde kontrakterne om „off shore" våbenindkøb i Europa $ 2.2 mld.

Vestmagterne foreslår i en note til U.S.S.R. nye drøftelser om den østrig-

ske fredstraktat og tilbyder at trække det forkortede traktatudkast af marts 1952 tilbage (jfr. 29/7).

18. I FN's politiske komité indledes en debat om den politiske Koreakonference. Lodge (U.S.A.) anbefaler forhandling mellem de to krigsførende parter, mens Lloyd (U.K.) ønsker flersidige forhandlinger med deltagelse af Indien og U.S.S.R.

19. I FN's politiske komité foreslår Vishinsky (U.S.S.R.), at Koreakonferencen får karakter af en rundbordskonference med bl. a. deltagelse af de fem stormagter og Indien, dog således at beslutningen kun kan træffes med tilslutning fra de krigsførende magter.

I Persien tager general Zahedi med hærens hjælp magten efter et royalistisk oprør over hele landet og 9 timers gadekampe i Teheran. Dr. Mossadeq og hans regering arresteres kort efter.

Den internationale liberale kongres åbnes i Mondorf les Bains i Luxembourg.

20. Efter en forhandling mellem den franske generalresident og Pashaen af Marakesh afsætter den franske regering sultanen af Marokko. Det erklæres, at samarbejdet mellem sultanen og såvel de franske myndigheder som de marokkanske høvdinge efterhånden var blevet umuliggjort p. gr. af hans kontakter og samarbejde med det nationalistiske Istiqlalparti. Sultanen efterfølges af sin onkel Sidi Mohammed ben Mulay Arafa.

Efter en forhandling mellem Indiens og Pakistans premierministre udsendes et kommunique, som oplyser, at der er opnået enighed om fra 1954 at udnævne en administrator, der skal forberede en folkafstemning i hele Kashmir.

21. Argentinas parlament vedtager en lov, der skaber bedre vilkår for udenlandske investeringer.

23. I Moskva underskrives en sovjetisk-østtysk overenskomst, hvori det bl. a. bestemmes, at alle erstatningsbetalinger skal ophøre fra 1/1 1954, at U.S S.R. skal tilbagegive en række miner og fabrikker til den østtyske regering (deres kapacitet anslås til 30 % af den samlede østtyske industriproduktion) og at besættelsesomkostningerne ikke må overstige 5 % af det østtyske nationalprodukt. Desuden giver U.S.S.R. Østtyskland en kredit på 485 mill. rubler og lover en række vareleverancer.

Efter at Shahen er vendt tilbage til Persien, danner general Zahedi en ny regering. Senere genudnævner Shahen Hussein Ala til hofminister.

24. I FN's politiske komité går Sydkoreas udenrigsminister ind for en tosidet Koreakonference (jfr. 18/8) og vender sig imod Indiens deltagelse.

Kinas premier- og udenrigsminister Chou En-lai udsender en erklæring, hvori han støtter U.S.S.R.s forslag m. h. t. Koreakonferencen.

Det italienske deputeretkammer vedtager med 315 stemmer (kristelige demokrater, monarkister, liberale m. fl.) mod 215 (kommunister og socialister) et tillidsvotum til regeringen. (44 neofascister og socialdemokrater stemmer ikke.) Premierminister Pella understreger betydningen af vestmagternes erklæring af 20/4 1948, som går ind for Triesteområdets tilbagevenden til Italien.

Den franske nationalforsamlings præsidium afviser socialisternes og kommunisternes anmodning om øjeblikkelig indkaldelse af et ekstraordinært møde til drøftelse af strejkesituationen.

25. Den nyudnævnte indonesiske premierminister Sastroamidjodo erklærer, at forholdet mellem Indonesien og Holland må revideres og ændres til en normal international forbindelse.

26. Strejkerne i Frankrig er næsten bragt til ophør, efter at der er opnået enighed mellem regeringen og de ikke-kommunistiske fagforeninger.

FN's sikkerhedsråd afholder på opfordring fra 16 asiatiske og arabiske stater møde for at diskutere situationen

efter Sultanen af Marokkos afsættelse (se 20/8).

I en tale i Boston går U.S.A.s udenrigsminister Dulles ind for en ændring af FN's charter, fordi det har vist sig at have alvorlige mangler.

27. U.S.A.s reviderede budget udviser et underskud på $ 3.8 mld., idet udgifterne er nedskåret fra 78.6 til $ 72.1 mld.

28. FN's generalforsamling godkender 16-magtsforslaget (se 17/8) om Koreakonferencen og vedtager desuden at indbyde U.S.S.R., „hvis modparten ønsker det". Derimod kan der ikke samles det fornødne ⅔s flertal til at indbyde Indien. – Sovjets forslag (se 19/8) afvises.

Argentinas præsident general Peron erklærer, at kampen mod ydre og indre fjender er afsluttet.

Det meddeles fra Beograd, at den jugoslaviske regering på grund af Italiens manglende forhandlingsvilje vil tage Triesteproblemet op til fornyet overvejelse med de uundgåelige følger, dette må få. Udtalelsen vækker betydelig opsigt i Italien, men det benægtes fra jugoslavisk side, at den tager sigte på en jugoslavisk anneksion af Triestes zone B.

31. Israel oplyser, at den udenlandske gæld udgør $ 397 mill., heraf $ 365 mill. i amerikanske dollars.

September 1953

1. Den jugoslaviske regering protesterer mod Italiens væbnede demonstrationer ved grænsen. Den italienske regering svarer, at Jugoslaviens fjendtlige holdning har nødvendiggjort modforholdsregler og beklager spændingen mellem de to lande, der skyldes Jugoslaviens holdning i Triesteområdet.

2. Vestmagterne besvarer Sovjetunionens noter af 5/8 og 16/8 og afviser de deri stillede forslag. De insisterer på, at konferencens dagsorden skal begrænses til forhandlinger om Østrig, afholdelse af frie tyske valg og den fællestyske regerings stilling. Indbydelsen til udenrigsministermødet gentages, og det foreslås, at det finder sted i Lugano 15/10.

Den franske regering ophæver omsætningsafgiften på en række varer og bebuder yderligere prisnedsættelser.

3. Europarådets konvention om menneskerettighederne træder i kraft.

Der foretages en mindre rekonstruktion af den britiske regering, bl. a. træder transport- og kraftminister Lord Leathers samt materielminister A. Salter tilbage.

Den europæiske betalingsunion udsender sin rapport for året 1/7 1952–30/6 1953. Den viser, at Vesttyskland nu med $ 577 mill. er den største kreditornation, mens Italiens overskud er forvandlet til $ 12 mill. Storbritannien har nedbragt sit underskud med 35 % til $ 764 mill., mens Frankrigs underskud er steget fra $ 408 til $ 825 mill. (hvoraf $ 291 mill. er indbetalt i guld eller dollars). Rapporten advarer mod eensidige skridt henimod valutaombytteligheden og verdensomspændende liberalisering af handelen.

FN's sikkerhedsråd afviser med 5 stemmer (U.S.A., Frankrig, Storbritannien, Columbia og Danmark) mod 5 det asiatisk-arabiske forslag om diskussion af situationen i Marokko.

U.S.A.s udenrigsminister Dulles udtaler, at et nederlag for dr. Adenauer ved de vesttyske valg vil have en ødelæggende virkning på mulighederne for en genforening af Tyskland.

Fra U.S.A. meddeles, at den tekniske og økonomiske hjælp til Persien vil blive genoptaget.

4. Den jugoslaviske regering erklærer i en note til Italien, at såfremt Italien fortsat skaber en unormal situation ved grænsen, kan Jugoslavien blive tvunget

til at iværksætte tilsvarende forholdsregler. I en svarnote fralægger den italienske regering sig ansvaret for situationen.

Den internationale bank meddeler, at den har givet Island to lån på ialt ca. 11 mill. da. kr. i europæisk valuta til udvikling af landbrug og transportvæsen.

5. Den europæiske økonomiske samarbejdsorganisation (O.E.E.C.) udsender sin rapport om den økonomiske udvikling i Europa til maj 1953. I de fem første måneder af året har industriproduktionen været 5 % større end i 1952, men stigningen falder næsten alene på Holland, Vesttyskland og Italien.

6. I Korea afsluttes hjemsendelsen af krigsfanger. FN-styrkerne har hjemsendt 75.800, Nordhæren 12.760 fanger. Senere hævder FN-kommandoen, at Nordhæren har tilbageholdt 3.400 fanger, men Nordhæren afviser beskyldningen og kræver redegørelse fra FN-kommandoen for 98.000 nordkoreanske og kinesiske fanger.

Ved valgene til den vesttyske forbundsdag sejrer regeringspartierne (C.D.U., F.D.P. og D.P.). Mandatfordelingen bliver:

Det tyske Parti (D.P.)	15	(1949: 17)
De frie Demokrater (F.D.P.)	48	(„ : 52)
De kristne Demokrater (C.D.U.)	244	(„ : 139)
Flygtningeblokken (B.H.E.)	27	(„ : –)
Socialdemokrater (S.P.D.)	150	(„ : 131)
Øvrige partier	3	(„ : 63)

Kommunisterne, neonazisterne og de øvrige småpartier går stærkt tilbage (fra ialt 21 % til 6 % af det samlede stemmetal) og bliver ikke repræsenteret.

Den jugoslaviske statschef marskal Tito udtaler, at den eneste acceptable løsning på Triesteproblemet er byens internationalisering og oplandets indlemmelse i Jugoslavien.

8. Fra Sovjetunionen meddeles, at en række ministre i den russiske sovjetrepublik og i Hviderusland er blevet udskiftet.

Kødprisen i Frankrig nedsættes med 10 % som følge af en overenskomst mellem regeringen og slagternes sammenslutning.

9. I Cairo arresterer det ægyptiske politi en række kommunistiske agitatorer.

10. U.S.A.s arbejdsminister Durkin træder tilbage, bl. a. fordi regeringen ikke har villet støtte hans forslag om revision af Taft-Hartleyloven.

Den internationale valutafond udsender sin årsrapport, hvori det erklæres, at betalingsvanskelighederne i verden er blevet mindre, og at en ændring i U.S.A.s handelspolitik kan åbne vejen for en almindelig liberalisering. M. h. t. sterlingkonvertibilitet udtales det, at denne ikke er et mål i sig selv, og at den vil modarbejde sine egne mål, hvis den gennemføres ved hjælp af importbegrænsende foranstaltninger.

11. Den britiske fagforeningskongres på øen Man afviser et resolutionsforslag, der kræver ophævelse af al lønkontrol. Kongressen kræver nedsættelse af forsvarsudgifterne og går ind for øjeblikkelig afholdelse af en firemagtskonference.

13. Den italienske ministerpræsident Pella foreslår en femmagtskonference mellem vestmagterne, Italien og Jugoslavien med henblik på afholdelse af en folkeafstemning i Triesteområdet.

Der udnævnes en ny islandsk regering med deltagelse af fremskridtspartiet og selvstændighedspartiet, hvis leder Olafur Thors bliver statsminister.

Den kinesiske premier- og udenrigsminister Chou En-lai sender en meddelelse til FN's generalsekretær, hvori han afviser FN's forslag til den politiske Koreakonference (se 28/8) og foreslår nye drøftelser med deltagelse af Kina og Nordkorea.

Marskal Tito udtaler, at Jugoslavien vil opfatte en italiensk indmarch i

Triestes zone A som en angrebshandling og træffe modforholdsregler.

15. Mrs. Pandit (Indien) vælges til præsident for FN's generalforsamling med 37 stemmer mod 22.

Den tjekoslovakiske regering omdannes, idet en række økonomiske ministre udskiftes, og antallet af vicepremierministre nedsættes fra ti til fire. Fierlinger udtræder af regeringen og bliver præsident for nationalforsamlingen. M. h. t. regeringens politik erklærer premierminister Siroky, at levestandarden vil blive forøget ved nedskæring af investeringerne i sværindustrien med 16.5 % og tilsvarende forøgelser til landbrug og boligbyggeri.

16. Den demokratiske kandidat ved præsidentvalget i U.S.A. i 1952 Stevenson udtaler, at U.S.A. ikke bør gå til Koreakonferencen med en forudindtaget indstilling, og at ingen „neutrale" stater må tvinges ind i en alliance med U.S.A.

17. Bank of England og Banque de France nedsætter deres diskonto fra 4 til 3½ %.

På FN's generalforsamling angriber U.S.A.s udenrigsminister Dulles Kinas holdning til FN's konferenceforslag (se 13/9), fortsættelsen af Indokinakrigen, den fortsatte undertrykkelse af Østeuropa og modstanden mod Tysklands genforening. Han opfordrer Sovjetunionen til radikalt at ændre sin politik.

18. Ved åbningen af GATT (General Agreement on Tariffs and Trade)s 8. samling i Genève udtaler den britiske handelsminister Thorneycroft, at ethvert forsøg på at udvide den internationale handel er dømt til at mislykkes, hvis ikke U.S.A. radikalt ændrer sin handelspolitik.

20. Det franske socialradikale partis kongres udsender en resolution, som afviser ratifikationen af Europahærtraktaten, indtil visse betingelser (bl. a. indsættelse af et folkevalgt råd) er opfyldt.

En række tidligere ægyptiske ministre og embedsmænd arresteres i forbindelse med anklager for højforrædderi.

21. På FN's generalforsamling kræver Sovjetunionens delegerede Vishinsky forbud mod atom- og brintbomber samt øjeblikkelig nedrustning.

22. Den tidligere belgiske premierminister Spaak udtaler i Europarådets rådgivende forsamling sin tvivl m. h. t. nytten af en firemagtskonference og understreger nødvendigheden af tysk oprustning indenfor Europahærens rammer.

23. På GATT's konference i Genève støttes Japans anmodning om optagelse af U.S.A., mens den bekæmpes af Storbritannien.

Som svar på den russiske note af 29/7 (s. d.) erklærer den østrigske regering sig villig til at tilbagekalde sin støtte til det forkortede traktatforslag.

FN-kommandoen i Korea overgiver 22.600 kinesiske og nordkoreanske fanger, som ikke har ønsket hjemsendelse, til de indiske bevogtningstropper. 24/9 overgiver Nordhæren 359 fanger (heraf 23 amerikanere) til inderne.

25. Europarådets rådgivende forsamling vedtager med 84 stemmer mod 8 en opfordring til sammenkaldelse af en konference om Saarspørgsmålet med deltagelse af Vesttyskland, Frankrig, Saar, Beneluxlandene, Italien, Storbritannien og U.S.A.

26. Europarådets rådgivende forsamling afslutter sin samling med udsendelse af en resolution, hvori den opfordrer til snarlig afholdelse af en firemagtskonference med afsluttelse af en tysk og en østrigsk fredstraktat for øje.

I Madrid underskrives tre overenskomster mellem U.S.A. og Spanien, hvorved U.S.A. får ret til at benytte og udbygge visse luft- og flådebaser i Spanien mod at yde Spanien militær og økonomisk hjælp i kraft af Mutual Security programmet.

27. I en rapport advarer lederen af det amerikanske Mutual Security Agency, Harold Stassen, mod en generel fordømmelse af handelen med østblokken.

Marskal Tito åbner den jugoslaviske valgkampagne med en tale, hvori han

udtrykker tilfredshed med, at Jugoslavien har forladt den sovjetiske landbrugspolitik med tvangskollektivisering, afleveringspligt til underpriser m. m.

28. Som svar på vestmagternes noter af 2/9 gentager U.S.S.R. sine tidligere forslag og gør firemagtsdrøftelserne om Tyskland afhængige af et forudgående femmagtsmøde (se 5/8).

Det meddeles, at Polens katolske primas, Warczawas ærkebiskop kardinal Wyszynski, er blevet suspenderet fra sit embede, fordi han har misbrugt sin myndighed.

29. I en erklæring fra den persiske regering udtales håbet om, at oljespørgsmålet kan løses indenfor nationaliseringslovens rammer. P. t. mister olieindustrien imidlertid 4.33 mill. pund sterling månedlig, og sociale reformer er ikke mulige uden oljeindtægterne.

Sir Fr. Hoyer Millar afløser Sir Ivone Kirkpatrick som britisk højkommissær i Vesttyskland.

Vestberlins overborgmester professor Ernst Reuter dør, 68 år gammel.

En repræsentant for den ægyptiske regering erklærer, at israelske tropper har besat og befæstet et område i den demilitariserede zone ved El Auja. Meddelelsens rigtighed benægtes af den israelske generalstab.

30. Der afsluttes en amerikansk-fransk overenskomst, ved hvilken U.S.A. stiller yderligere $ 385 mill. til rådighed for forstærkede operationer mod Vietminh-styrkerne i Indokina.

I FN's politiske komité opfordrer Vishinsky (U.S.S.R.) til øjeblikkelig behandling af det koreanske spørgsmål, men imødegås af flertallet.

Præsident Eisenhower udtaler, at han er ivrig efter at diskutere midlerne til en verdenspolitisk afspænding med U.S.S.R. og andre lande, og at U.S.A. ikke har mistet troen på konferencebordets muligheder.

DANMARK

Juli 1953

1. I handelsaftalen med Finland for tiden 1. juli 1953–30. juni 1954 bestemmes, at Finland i hver af de kommende 6 måneder kun skal udstede importlicenser for et beløb, der svarer til indtægten af eksporten til Danmark i den forudgående måned og yderligere med et fradrag af 5.5 mill. kr., hvoraf de 2.5 mill. kr. skal anvendes til nedbringelse af den finske gæld, der nu er på 65 mill. kr.

3. Hovedkvarteret for den amerikanske hærs indkøb i Europa meddeler, at den amerikanske hær har placeret 3 offshore kontrakter i Danmark til et samlet beløb på over $ 9 mill.

7. Forsvarsminister Harald Petersen oplyser angående kasernebyggeriet, at kasernerne i Sjælsmark, Hvorup, Holstebro og Varde vil kunne tages i brug i løbet af efteråret. Yderligere fem nye kaserner opføres som elementbyggeri, hvorved man i mindst muligt omfang griber forstyrrende ind i det civile boligbyggeri.

9. Efter forhandlinger mellem den radikale rigsdagsgruppe og forsvarsministeren om mytterisagerne henstiller gruppens formand, fhv. minister Jørgen Jørgensen, at benådningsretten i størst mulig udstrækning bliver bragt i anvendelse over for de dømte soldater.

15. En dansk-spansk vareudvekslingsaftale for tiden 1. juli 1953–30. juni 1954 underskrives.

16. Udenrigsministeriets udvalg til fremme af dansk eksport, der er sammensat af repræsentanter for erhvervsorganisationerne og forskellige ministerier, holder sit første møde.

17. En samhandelsaftale med Sovjetunionen for året fra 1. juli 1953 til 30. juni 1954 indeholder eksportkontingenter på 10 000 tons smør, 4000 tons svinefedt, 6000 tons flæsk og 8000 tons saltsild. Desuden kan der efter aftalen leveres fem køleskibe til transport af fisk, ligesom der er fastsat kontingenter for skibsreparationer, maskiner til industrien og andre maskiner. Som betaling for disse ydelser til en samlet værdi af ca. 145 mill. kr. leverer Sovjetunionen råvarer til landbrug og industri: 70 000 tons oliekager, 30 000 tons sojabønner, 50 000 tons hvede og 25 000 stds. træ, desuden 2000 tons bomuld, 1000 m^3 finer, 7000 tons råjern, 2000 tons asbest og 20 000 tons apatitkoncentrat.

Udenrigsminister Ole Bjørn Kraft udtaler håbet om, at aftalen vil bidrage til i en urolig tid at vedligeholde et godt og venskabeligt forhold til Sovjetunionen og til den almindelige afspænding mellem øst og vest.

Det oplyses, at finansudvalget den 3. juli har tiltrådt et forslag, der bemyndiger landbrugsministeren til at yde et tilskud til de rug-, hvede- og melbeholdninger, der ved det nye høstårs begyndelse henligger hos handlende, møllere og bagere som disses ejendom. Tilskudet skal svare til forskellen mellem kornprisen i tiden før ny høst og kornprisen i høståret 1951–52 og anslås skønsmæssigt til 12 mill. kr.

18. Danmarks nettogæld til udlandet formindskedes i 1952 med 417 mill. kr. til 2184 mill. kr. I 1951 gik gælden ned med ca. 300 mill. kr.

22. Den fungerende forsvarsminister, udenrigsminister Ole Bjørn Kraft, beordrer flyverkommandoen til at foretage en undersøgelse for at søge opklaret, om de hyppige ulykker i flyvevåbenet kan skyldes brist i sikkerhedsbestemmelserne eller mangler ved materiellet og dets behandling.

27. Udenrigsminister Ole Bjørn Kraft udtaler, at Danmark hidtil har stillet ca. 40 mill. kr. til rådighed til hjælp for Koreakrigens ofre, i første række ved udsendelsen af hospitalsskibet „Jutlandia".

30. Da det lønregulerende julipristal er uændret i forhold til aprilpristallet, skal tjenestemændene fra 1. oktober afgive en portion reguleringstillæg.

31. Den kommunistiske folketingsgruppe tilstiller folketingets formand et lovforslag, hvorefter tjenestemændene uanset pristallet skal beholde det nuværende reguleringstillæg efter 1. oktober.

August 1953

3. Den parlamentariske kommissions beretning om det tyske mindretals holdning under besættelsen offentliggøres.

4. Landstingsmanden for Færøerne siden 1936, Poul Niclasen, afgår ved døden 64 år gammel.

„Flensburger Tageblatt" skriver, at meddelelsen om, at den danske regering har gjort forestilling i Washington om „Program Nord" og eventuel amerikansk støtte til dets gennemførelse, er udtryk for den stadig mere utålelige danske indblanding i indretyske anliggender.

5. „Udvalget af 15. juli 1953", hvis formand er fhv. statsminister Knud Kristensen, opfordrer i annoncer i dagspressen vælgere, der ønsker en fastere holdning overfor de andre partier, end de borgerlige partier har vist bl. a. ved grundlovsforhandlingerne, til med henblik på dannelsen af en uafhængig borgerlig organisation at indsende navn og adresse til udvalget.

6. Handelsministeriet meddeler, at der fra 15. august sker en ændring i eksportkontrollen for de vareområder, der hører under dette ministerium. Ved den nye ordning indføres en regional friliste, omfattende alle lande i EPU og

inden for dollarområdet, således at der for udførsel til disse lande fremtidig kun kræves udførselstilladelse for forholdsvis få varer. Til gengæld kræves der fremtidig udførselstilladelse for alle varer til lande uden for EPU og dollarområdet.

Statstjenestemændenes Centralorganisation I og II og Danske Statsembedsmænds Samråd udsender en udtalelse, hvoraf det fremgår, at de ikke nærer ønske om at hindre bortfaldet af en portion reguleringstillæg fra 1. oktober. Udtalelsen beklager den diskussion, der fra udenforståendes side i dagspressen er rejst om spørgsmålet.

12. En ny dansk-engelsk baconaftale fastsætter det kvantum, Danmark kan levere England, til 230.000 tons i året oktober 1953–september 1954 og til 200.000 tons i 1954–55. For 1953–54 nedsættes prisen med 35.8 øre pr. kg eller ca. 7½ %.

13. Det meddeles, at antallet af benådninger i mytterisagerne er 290. En snes soldater, der fik domme på et halvt til et helt års fængsel, bliver ikke benådet.

14. I København underskrives en overenskomst om social tryghed mellem Danmark og den vesttyske forbundsrepublik.

Det meddeles, at justitsministeren vil påbyde bedøvelse ved slagtning af svin og andre husdyr. Påbudet skal træde i kraft den 1. april 1954.

15. „Udvalget af 15. juli 1953" forespørger venstre og det konservative folkeparti, om de to partiers ledelse vil indvilge i, at der ved folketingsvalget den 22. september opstilles uafhængige kandidater „i tilslutning til" venstre og konservative kandidater.

I det år, der er gået siden indførelsen af dollarpræmieringen, har den præmierede eksport udgjort 465 mill. kr. Dollarpræmieringen har ført til en samlet import på 71 mill. kr., heraf biler og motorcykler for 60 mill. kr.

16. Fhv. statsminister Knud Kristensen offentliggør „formål og arbejdsprogram" for „udvalget af 15. juli 1953". Formålet er at samle så mange borgerlige vælgere som muligt og dermed fastholde en borgerlig regering. Arbejdsprogrammet kræver ændringer i grundloven, bl. a. genindførelse af tokammersystemet, samt nedsættelse af et udvalg, der skal gøre indstilling til folketinget om, hvorvidt det er ønskeligt og praktisk muligt at foretage en revision af retsopgøret efter besættelsen i henhold til straffelovstillægget af 31. maj 1945.

Dansk Samlings landsråd vedtager ikke at opstille kandidater ved det kommende folketingsvalg.

21. Danmark er i FN medanbefaler af en australsk-new zealandsk resolution, der kræver den indiske og den russiske regering repræsenteret ved fredskonferencen om Korea.

Det meddeles, at regeringen har truffet beslutning om at frigive 75 mill. kr. af Danmarks kvote i den internationale bank, således at banken kan udlåne disse midler til lande, der ellers ville stå uden særlige muligheder for at finansiere en import af danske varer.

25. Ved folketingsvalget i Grønland vælges seminarielærer Augo Lynge og fhv. kolonibestyrer Frederik Lynge.

26. Det nordiske udvalg for økonomisk samarbejde afslutter en to dages konference i Oslo, hvor man har drøftet mulighederne for et fælles nordisk marked for hermetik- og tekstilindustrien.

28. På venstres landsmøde vedtages det eenstemmigt at afslå henvendelsen fra „udvalget af 15. juli 1953" om opstilling i tilslutning til venstre.

30. Det konservative folkepartis landsrådsmøde vedtager eenstemmigt at afslå fhv. statsminister Knud Kristensens anmodning om at måtte opstille folketingskandidater i tilslutning til partiet.

31. Fhv. statsminister Knud Kristensen meddeler, at partiet „De Uafhængige" vil blive dannet.

1. Ved afslutningen af et to dages nordisk udenrigsministermøde i Stockholm udsendes et communique, hvori ministrene tilsiger støtte til bestræbelserne for at forvandle våbenstilstanden i Korea til en varig fred og udtaler håbet om, at dette kan muliggøre, at Pekingregeringen snart kan optræde som Kinas repræsentant i FN. I communiqueet nævnes videre, at man enedes om at sende en delegation til Korea for nærmere at undersøge mulighederne for en skandinavisk indsats på sygehusvæsenets område som et led i genopbygningsarbejdet. Andre spørgsmål, der diskuteredes, var samarbejdet ved valgene til de forskellige FN-organer, teknisk bistand til underudviklede lande og Europarådets arbejdsopgaver samt forberedelserne til det næste møde i det nordiske råd på grundlag af de foreliggende indstillinger. En fra svensk side fremført tanke om, at de nordiske lande skulle foretage forberedende undersøgelser af mulighederne for at få oprettet en international søfartsdomstol, fik tilslutning fra dansk, norsk og islandsk side.

   Landstinget holder sit sidste møde, hvor formanden, fru Ingeborg Hansen, i en kort tale tager afsked med medlemmerne. I folketingets sidste møde inden det første valg under den nye grundlov taler formanden Gustav Pedersen.

   Justitsminister Helga Pedersen erklærer sig i finansudvalget villig til at offentliggøre den såkaldte edderkopbetænkning. Betænkningen indeholder kritik af kriminalpolitiet og dets organisationer.

   Den socialdemokratiske rigsdagsgruppe beklager, at regeringen har fremsendt så mange og store bevillingsansøgninger til finansudvalget på et tidspunkt, hvor dets funktionstid er ved at være udløbet, og tilråder sine repræsentanter kun at tiltræde bevillinger af ekspeditionsmæssig karakter eller bevillinger, der klart fremtræder som hastesager.

2. De dansk-engelske forhandlinger om smøreksporten til England i perioden 1. oktober 1953–30. september 1954 resulterer i en prisforhøjelse på 2.2 %.

   Finansudvalget behandler en ansøgning fra forsvarsministeren om bevilling af 85 mill. kr. til militære bygge- og anlægsarbejder, men der bevilges kun 17 mill. kr., idet socialdemokratiet ønsker de øvrige bevillinger udskudt til efter valget. Radikale og retsforbundet går imod samtlige bevillinger.

   Maksimalprisordningerne for indenlandsk gavntræ og brænde ophæves.

   Landbrugsministeren oplyser i finansudvalget, at med den nuværende rugpris bliver statens tilskud til brødprisen kun 10 mill. kr. mod over 100 mill. kr. i fjor.

3. I anledning af socialdemokraternes holdning til de militære bevillinger udsender forsvarsminister Harald Petersen en erklæring, hvori han hævder, at en udsættelse af afgørelserne ikke blot vil påvirke udbygningen af forsvaret på en meget skadelig måde, men også medføre uønskede følger for beskæftigelsen.

9. I et opråb, der er underskrevet af ministeriets 13 medlemmer, påkaldes vælgernes medvirken til videreførelse af regeringens politik ved enten at stemme på venstre eller det konservative folkeparti. I opråbet advares mod nye partidannelser og deraf følgende splittelse.

12. Indenrigsministeriet anerkender „De Uafhængige" som politisk parti.

   I trustkommissionens betænkning nr. 3 om „konkurrencebegrænsning og monopol" foreslås, at visse konkurrenceregulerende aftaler og bestemmelser først kan sættes i kraft, efter at de er godkendt af prismyndighederne. Dette skal gælde minimums-bruttopriser samt af-

taler om etableringskontrol, eksklusiv forretningsforbindelse, boykot og ydelse af særpriser, rabat eller bonus, hvis opnåelse er betinget af medlemskab i bestemte foreninger. Endvidere foreslås, at priskontrolrådet skal kunne give en virksomhed pålæg om at sælge til en eller flere bestemte købere til sædvanlige priser og betingelser, og at brancheforeningers og andre organisationers konkurrenceregulerende vedtagelser kun skal være bindende for de medlemmer, der udtrykkeligt giver deres tilslutning dertil. Hovedbestemmelsen i den gældende prisaftalelov, hvorefter priskontrolrådet skal skride ind, hvor konkurrencebegrænsninger må antages at medføre urimelige priser, forretningsbetingelser eller andre samfundsmæssigt urimelige indskrænkninger i den frie erhvervsudøvelse, foreslås bevaret, medens anmeldelsespligten begrænses, og ankenævnets afgørelser foreslås gjort endelige.

13. Danmarks gesandt i Rom, Gustav Rasmussen, der var udenrigsminister i ministerierne Knud Kristensen og Hedtoft 1945–50, afgår ved døden, 58 år gammel.

14. Danmark meddeler i en note til FN's generalsekretær, at Grønland ikke mere er en koloni, og at Danmark derfor udtræder af udvalget til behandling af oplysninger om ikke-selvstyrende områder. Oplysninger om Grønland vil fremtidig ikke blive tilstillet FN.

15. Danmarks delegerede i FN stemmer for et amerikansk forslag om udsættelse af debatten om den kinesiske folkerepubliks optagelse i FN.

I radioens vælgermøde udtaler ordførerne for v., k.f., r.v. og rf. sig imod skattefradragsrettens bortfald. H. C. Hansen udtaler, at socialdemokraterne ikke ønsker fradragsretten afskaffet, men ændret, f. eks. således at skattebeløb på indtil 6000 kr. kan fradrages, men beløb derudover ikke. Endvidere ønsker socialdemokraterne indkomster på indtil 15.000 kr. beskattet med en fast procent.

16. Færøernes eksport i 1. halvår 1953 udgjorde knap 21 mill. kr. eller næsten 7 mill. kr. mindre end i 1. halvår 1952. Nedgangen skyldes i første række formindsket klipfiskeproduktion som følge af svigtende tilførsler.

18. Udenrigsminister Ole Bjørn Kraft fratræder efter tur som formand for Atlantrådet.

I anledning af, at den danske delegerede i FN den 15. september i modsætning til Norge og Sverige stemte for udsættelse af debatten om det kommunistiske Kinas optagelse i FN, skønt udenrigsministeriet efter udenrigsministermødet i Stockholm havde instrueret ham om at stemme sammen med Norge og Sverige, udtaler udenrigsminister Ole Bjørn Kraft, at minister Borberg må have misforstået instruksen. – Minister Borberg mener ikke, han har misforstået instruksen.

19. På foranledning af formanden for det radikale venstres rigsdagsgruppe, fhv. minister Jørgen Jørgensen (Lejre), erklærer udenrigsminister Ole Bjørn Kraft, at instruksen til den danske delegation vedrørende spørgsmålet om Kinas repræsentation i FN ganske følger de ved udenrigsministermødet i Stockholm fremkomne retningslinier.

21. Ved valgkampens slutning kan det konstateres, at den i hovedsagen har drejet sig om skattefradragsretten og folkepensioneringen samt om de muligheder for regeringsdannelse, som den politiske situation efter valget måtte frembyde.

22. Ved folketingsvalget afgives ialt 2.172.035 stemmer, deraf 2.166.391 gyldige. Vælgertallet, ca. 2.695.500, er siden aprilvalget steget med ca. 124.000, væsentligst på grund af valgretsalderens nedsættelse fra 25 til 23 år, og stemmeprocenten viser derfor en lille nedgang, fra 80.8 til 80.6.

	Stemmer		Procentfordeling		Mandater		
	21/4 1953	22/9 1953	21/4 1953	22/9 1953	21/4 1953 (gl. valglov)	21/4 1953 (ny valglov)	22/9 1953
Socialdemokratiet	836.507	894.913	40.4	41.3	61	71	74
Radikale venstre	178.942	169.295	8.6	7.8	13	15	14
Konservative folkeparti	358.509	364.960	17.3	16.8	26	31	30
Venstre	456.896	499.650	22.1	23.1	33	39	42
Retsforbundet	116.288	75.449	5.6	3.5	9	10	6
Kommunistiske parti	98.940	93.824	4.8	4.3	7	8	8
Dansk samling	16.383	–	0.8	–	–	–	–
De uafhængige	–	58.573	–	2.7	–	–	–
Tyske mindretal	8.438	9.721	0.4	0.5	–	1	1
	2.070.093	2.166.391	100.0	100.0	149	175	175

Nationalbanken meddeler, at den fra og med 23. september nedsætter diskontoen med ½ % til 4½ %.

23. Statsminister Erik Eriksen drøfter den politiske situation med repræsentanter for det radikale venstre og retsforbundet. De radikale repræsentanter, Bertel Dahlgaard og Jørgen Jørgensen (Lejre), fremfører ønsket om en regering på bredere grundlag, d. v. s. en regering bestående af socialdemokrater, venstre og radikale. Retsforbundets repræsentant, Viggo Starcke, mener ikke, at der i valgets tal ligger nogen umiddelbar tilskyndelse til at skifte regering. Iøvrigt ønsker både de radikale repræsentanter og Starcke at vente med yderligere drøftelser, til der har kunnet holdes møde i de pågældende folketingsgrupper.

24. Danmark erklærer sig på G.A.T.T.-konferencen i Genève for modstander af, at England får en generel dispensation fra G.A.T.T.-reglerne, så det kan forhøje toldsatserne for visse landbrugsvarer fra lande uden for Commonwealth.

En udtalelse fra socialdemokratiets forretningsudvalg og bestyrelsen for partiets folketingsgruppe kalder statsminister Erik Eriksens optræden en udfordring til landets største parti og dets vælgere og kræver, at regeringen indgiver sin demissionsbegæring.

Chefen for flyvevåbenet, generalløjtnant C. Førslev, udtaler, at med de luftstyrker, Danmark har i øjeblikket, vil en fjende i tilfælde af krig have luftherredømmet over landet. Af den grund bør der ikke siges nej til hjælp udefra.

27. Forsvarsminister Harald Petersen oplyser, at han allerede før aprilvalget anmodede statsministeren om at måtte træde tilbage, men at han indvilgede i at fortsætte til septembervalget. Udenrigsminister Ole Bjørn Kraft, der ligesom forsvarsministeren under valgkampen er blevet stærkt angrebet fra radikal side, erklærer, at spørgsmålet om, hvorvidt han skal forblive som udenrigsminister, ikke skal være afgørende for, om den nuværende regeringskoalition skal kunne fortsætte. Han tror ikke på muligheden af en ren venstreregering, idet den forudsætter et brud på samarbejdet mellem venstre og konservative, som har bestået sin prøve.

28. Den socialdemokratiske folketingsgruppe tilbyder det radikale venstre regeringssamarbejde.

29. I et møde mellem repræsentanter for regeringen og det radikale venstre spørger statsminister Erik Eriksen, om de radikale kan tænke sig med en omdannet venstre-konservativ regering at drøfte et arbejdsprogram med udeladelse af det forsvars- og udenrigspoli-

tiske område, på hvilket regeringen har tilslutning fra socialdemokratiet og dermed flertal i folketinget. Jørgen Jørgensen (Lejre) svarer, at hvis en omdannet venstre-konservativ regering mødes med et forslag til mistillidsvotum i folketinget, vil de radikale stemme for det. Noget anderledes vil de stille sig overfor en ren venstreregering.

Efter at regeringen derefter har forhandlet med retsforbundet, indgiver den sin afskedsbegæring til kongen, der tilkalder oppositionspartiernes ledere. Socialdemokraterne udtaler, at det bør overdrages Hans Hedtoft at danne en fællesregering af socialdemokratiet og det radikale venstre eller, hvis dette viser sig umuligt, en ren socialdemokratisk regering. De radikale tilråder, at der bliver dannet en regering af socialdemokrater, venstre og radikale venstre. Hvis et forsøg herpå ikke fører til noget resultat, tilsiger man sagligt samarbejde, hvad enten det bliver socialdemokratiet eller venstre, som får overdraget opgaven at danne regering. Retsforbundet udtaler, at da regeringen Erik Eriksen ikke har kunnet skaffe sig fornøden parlamentarisk basis til at fortsætte, finder man det naturligt, at kongen henvender sig til folketingets største parti, der så må undersøge mulighederne for en regering ved forhandling med de andre partier.

Efter denne orientering opfordrer kongen fhv. statsminister Hans Hedtoft til at danne nyt ministerium.

30. Det radikale venstre meddeler socialdemokratiet, at man under de foreliggende omstændigheder ikke ønsker at modtage tilbudet om at deltage i en fællesregering.

Kongen udnævner derefter et rent socialdemokratisk ministerium af flg. sammensætning: statsminister Hans Hedtoft, udenrigsminister H. C. Hansen, finansminister Viggo Kampmann, justitsminister Hans Hækkerup, landbrugsminister Jens Smørum, fiskeriminister Chr. Christiansen, indenrigs- og boligminister Johs. Kjærbøl, arbejds- og socialminister Johan Strøm, minister for offentlige arbejder Carl Petersen, undervisningsminister Jul. Bomholt, forsvarsminister Rasmus Hansen, kirkeminister Bodil Koch, handelsminister Lis Groes, minister uden portefeuille med særligt henblik på udenrigshandel og økonomisk samordning Jens Otto Krag.